

บทคัดย่อ

เรื่อง :การพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี
โดย :นายสมเกียรติ ฉายไช่น และคณะ
ปี : 2549

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี เนื่องจากรัฐบาลได้กำหนดนโยบายการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยใช้ขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดเป็นเครื่องมือและมีการผลักดันให้คนจนที่จดทะเบียนได้ต้นตัว เพื่อรับรู้ความยากจนของตนเอง และตนเองจะแก้ไขปัญหาเหล่านั้น หลังจากนั้นก็จะได้นำเข้ากลุ่มกับกลุ่มสหกรณ์หรือกลุ่มอาชีพในพื้นที่ ซึ่งจะได้ช่วยกันส่งเสริมการประกอบอาชีพ การเรียนรู้เพื่อจะอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยมีขบวนการสหกรณ์ในจังหวัดกาญจนบุรีเป็นแกนหลักในการผลักดันการรวมกลุ่มให้กระจายไปทุกตำบล ซึ่งมีกลุ่มย่อยต่าง ๆ ผสมผสานกัน อาทิ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มสตรีสหกรณ์ กลุ่มอาชีพ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ และกลุ่มสหกรณ์ การวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยแบบมีส่วนร่วม เริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม 2548 จนถึง วันที่ 31 สิงหาคม 2549 รวมระยะเวลาประมาณ 13 เดือน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อสร้างเครือข่ายกิจกรรมโดยขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรีให้เกิดเป็นเครือข่ายเดี่ยว และสามารถแก้ไขปัญหาความยากจนได้จริง จากกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ กลุ่มสตรีสหกรณ์ กลุ่มอาชีพ กลุ่ม OTOP กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ เกษตรอินทรีย์ ซึ่งมีขบวนการสหกรณ์เป็นหน่วยงานนำเครือข่าย

วิธีการศึกษา

การดำเนินการศึกษาโดยการนัดประชุมใน 3 ระดับ คือ ระดับกลุ่มในชุมชน ระดับอำเภอ และในระดับจังหวัด เพื่อให้ผู้นำ สมาชิกกลุ่มและผู้จดทะเบียนคนจนมีความเข้าใจร่วมกันก่อนว่าอะไร คือ เครือข่าย และตัวสมาชิก ผู้นำมีความสำคัญอย่างไร เพื่อให้เกิดเครือข่ายขึ้นในอำเภอและระดับจังหวัด จากกิจกรรมที่ทุกคนได้ร่วมกันสร้างและปฏิบัติมาแล้ว และร่วมกันปฏิบัติต่อไป

ผลการศึกษา

ในการศึกษาเกิดกิจกรรมเครือข่ายย่อย ๆ ได้ 7 เครือข่าย คือ 1.) เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ 2.) เครือข่ายการเงิน 3.) เครือข่ายข่าวสาร 4.) เครือข่ายกลุ่มอาชีพ 5.) เครือข่ายปื๊อ 6.)

เครือข่ายพนักงานสหกรณ์ และ 7.) เครือข่ายวัสดุสำนักงาน เครือข่ายกิจกรรมทั้ง 7 เครือข่าย เกิดจากการนำกิจกรรมของแต่ละสหกรณ์ ผู้นำกลุ่มและสมาชิก ได้รับประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน แต่เครือข่ายก็ยังมีจุดอ่อนและจุดแข็งในระบบ โดยพิจารณาจากข้อมูลต่อไปนี้ คือ

1. **ภาวะผู้นำ** เครือข่ายกิจกรรมที่เกิดขึ้นด้วยตัวผู้นำที่เสียสละ และพยายามเข้าร่วมกิจกรรมให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นจุดแข็งของเครือข่าย

2. **การวางแผนกลยุทธ์** เป็นจุดอ่อน เนื่องจากเครือข่ายในระดับจังหวัดไม่ได้กำหนดแผน กลยุทธ์ เพราะการเป็นตัวคนของเครือข่ายยังไม่เด่นชัด นอกจากหน่วยราชการที่ช่วยให้เกิดเครือข่ายระดับจังหวัด แต่ในระดับอำเภอมีกิจกรรมสร้างเครือข่ายกันต่อเนื่อง แผนกลยุทธ์ของสหกรณ์มีการกำหนดเป็นขั้นตอนและนำไปปฏิบัติได้บางส่วน แต่กลุ่มต่าง ๆ ยังไม่ได้ทำแผนกลยุทธ์ เพราะเป็นวิชาการมากเกินไป

3. **การเน้นสมาชิกและการตลาด** เป็นเรื่องของสหกรณ์ในระดับอำเภอ แต่ในระดับจังหวัดยังไม่มี การเน้นการตลาด เพราะหน่วยงานราชการกำหนดให้ กรณีเครือข่าย OTOP แต่ถ้าเป็นเครือข่ายการเงิน บัญชี ข้าราชการ ซึ่งสหกรณ์คู่ค้าจะตกลงค้าขายกันเอง จึงเป็นไปตามกลไกการตลาด

4. **สารสนเทศช่วยการวิเคราะห์** ซึ่งไม่มีในระดับเครือข่าย เพราะไม่มีองค์กรของตนเอง แต่ที่ปฏิบัติก็เพียงแต่ให้หน่วยราชการช่วยเหลือ เปิด Web site ทำการค้าขายบน Internet ส่วนระดับอำเภอก็ยังเป็นของสหกรณ์การเกษตร สหกรณ์กองทุนสวนยาง สหกรณ์ออมทรัพย์ และร้านสหกรณ์ และกลุ่มเกษตรกรบางกลุ่ม

5. **การเน้นทรัพยากรบุคคล** การทำงานเครือข่ายมีการพัฒนาบุคลากรน้อยเกินไป เฉพาะชมรมผู้จัดการ การฝึกอบรมวิชาการต่าง ๆ ก็มีน้อยเช่นกัน จึงทำให้การพัฒนาเป็นเครือข่ายระดับจังหวัดไม่มีความต่อเนื่อง

6. **การจัดกระบวนการเครือข่าย** ไม่มีการวางแผนในระบบ เพื่อการจัดเครือข่ายให้เป็นรูปแบบมาก่อน เพียงแต่หลังจากที่มิจัยเข้าไปแล้ว ก็แนะนำให้เรียกประชุม และจัดเครือข่ายกิจกรรมที่มีอยู่แล้ว และขยายออกไปให้มากขึ้นทั้งตัวบุคคลเข้ามาเพิ่ม ซึ่งคนจนจดทะเบียนก็เข้ามาร่วม มูลค่าทางธุรกิจก็เพิ่มขึ้น แต่หลังจากเกิดการจัดการในชมรมผู้จัดการแล้ว ก็เชิญชมรมผู้จัดการเข้ามาช่วยเหลือให้เครือข่ายได้เป็นรูปธรรมมากขึ้น

7. **ผลลัพธ์ทางธุรกิจ** เครือข่ายทั้งหมดเกิดจากการทำธุรกิจกันเป็นส่วนใหญ่ หรือการมาเจรจาต่อรองธุรกิจ จากผู้จัดการและขยายลงไปสู่กลุ่มย่อยในแต่ละอำเภอ เช่น เกษตรอินทรีย์ กลุ่มผลิตภัณฑ์ ข้าวสาร เมล็ดพันธุ์ และการเงิน

คำนำ

การวิจัยในโครงการชุดวิจัย เรื่อง “การพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี” ตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2548 จนถึงเดือนสิงหาคม 2549 โดยได้รับความร่วมมือจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ และกรมส่งเสริมสหกรณ์ โดยมีสำนักงานสหกรณ์จังหวัดกาญจนบุรี เป็นหน่วยงานหลักในพื้นที่ การกำหนดแหล่งรวบรวมข้อมูล จากกลุ่มสหกรณ์ และกลุ่มองค์กรประชาชนต่าง ๆ เป้าหมายของการวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้ได้เครือข่ายที่ดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง แม้ว่า ทีมวิจัยจะยุติการวิจัยแล้ว ก็ให้ทีมวิจัยจังหวัดที่เป็นข้าราชการส่งเสริมสหกรณ์ ยังสามารถทำงานต่อไปได้

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ต้องขอขอบคุณ หัวหน้าส่วนราชการต่าง ๆ ในจังหวัดและประธานสหกรณ์ ประธานกลุ่มต่าง ๆ ในพื้นที่ที่ได้นำเสนอปัญหาและแนวทางแก้ไข รวมทั้งการเข้ามาเป็นเครือข่ายจนเกิดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องตลอดมา จึงขอขอบคุณไว้ ณ ที่นี้ทุกท่าน

สิงหาคม 2549

คณะวิจัย

ประกอบด้วย

นายสมเกียรติ ฉายโชน หัวหน้าโครงการวิจัย

นางพรรณณี คัมภีรานนท์ นักวิจัย

นางนันทนวล พิตรปรีชา นักวิจัย

นายสมภพ ตติยาภรณ์ นักวิจัย

นายประจักษ์ เจริญศิลป์ นักวิจัย

นางสาวอัญชณา สุเมธเสณีย์

	สารบัญ	หน้า
บทคัดย่อ		(1)
คำนำ		(3)
สารบัญ		(4)
สารบัญตาราง		(6)
สารบัญแผนภูมิ		(7)
บทที่ 1	บทนำ	1
	1.1 Background ของจังหวัดกาญจนบุรี	1
	1.2 Baseline Survey	7
	1.3 เกี่ยวกับเครือข่ายที่มีอยู่เดิม	14
	1.4 สรุป	14
บทที่ 2	บทสังเคราะห์ข้อมูลคนจนในพื้นที่จังหวัด	15
	2.1 แหล่งข้อมูลและวิธีเก็บข้อมูล	15
	2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลคนจน	18
	2.3 บทสรุป	21
บทที่ 3	ขั้นตอนและกระบวนการสร้างเครือข่ายคุณค่า	22
	แผนปฏิบัติการสร้างเครือข่ายที่ 1 เครือข่ายเกษตรอินทรีย์	23
	แผนปฏิบัติการสร้างเครือข่ายที่ 2 เครือข่ายการเงิน	25
	แผนปฏิบัติการสร้างเครือข่ายที่ 3 เครือข่ายข่าวสาร	27
	แผนปฏิบัติการสร้างเครือข่ายที่ 4 เครือข่ายกลุ่มอาชีพ	29
	แผนปฏิบัติการสร้างเครือข่ายที่ 5 เครือข่ายปุ๋ย	33
	แผนปฏิบัติการสร้างเครือข่ายที่ 6 เครือข่ายพนักงานสหกรณ์	35
	แผนปฏิบัติการสร้างเครือข่ายที่ 7 เครือข่ายวัสดุสำนักงานสหกรณ์	37

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4	
เครื่องขายที่เกิดขึ้น	38
ข้อสรุปจำนวนรูปแบบเครื่องขาย	38
1 เครื่องขายเกษตรอินทรีย์	38
2 เครื่องขายการเงิน	46
3 เครื่องขายข้าวสาร	57
4 เครื่องขายกลุ่มอาชีพ	62
5 เครื่องขายปุ๋ย	68
6 เครื่องขายพนักงานสหกรณ์	74
7 เครื่องขายการเชื่อมโยงวัสดุสำนักงานของขบวนการสหกรณ์ฯ	79
บทที่ 5	
บทสังเคราะห์เครื่องขายคุณค่ากับการแก้ปัญหาความยากจน	86
5.1 ตัวแบบในการสังเคราะห์	86
5.2 สรุปผลการสังเคราะห์	87
บทที่ 6	
สรุปและข้อเสนอแนะ	100
6.1 สรุป	100
6.2 ประโยชน์ที่ตัวนักวิจัยและทีมวิจัยได้รับ	101
6.3 ข้อเสนอแนะด้านวิจัย	102
ภาคผนวก	104

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1.1	แสดงจำนวนอำเภอ หมู่บ้าน ภายในจังหวัดกาญจนบุรี	2
1.2	จำนวนประชากรจำแนกตามเขตอำเภอต่างๆ	3
1.3	แสดงงบประมาณของส่วนราชการภายในจังหวัด	4
1.4	แสดงสาขาอุตสาหกรรมภายในจังหวัด	5
1.5	แสดงจำนวนผลผลิตและพื้นที่เพาะปลูก	6
1.6	แสดงกลุ่มสหกรณ์และกลุ่มองค์กรประชาชนต่าง ๆ	11
1.7	สมาชิกกองทุนหมู่บ้านนำเงินไปดำเนินกิจกรรมสนับสนุน การดำเนินงานหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์	13
2.1	สรุปผลการจัดเวทีประชาคมยืนยันความถูกต้องการจด ทะเบียนคนจนเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิง บูรณาการจังหวัดกาญจนบุรี	17
2.2	แสดงประชากรและจำนวนคนจนจดทะเบียน	18
2.3	แสดงลำดับปัญหาคนจนจดทะเบียน	19
2.4	แสดงรายการปัญหาที่ระบุใน จปฐ	20
4.1	แสดงการใช้และการจำหน่ายปุ๋ยของเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์	42
4.2	แสดงการซื้อข้าวสารระหว่างสหกรณ์	59

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
1.1	แผนที่จังหวัดกาญจนบุรี	1
4.1	เครือข่ายเกษตรอินทรีย์	40
4.2	เครือข่ายการเงิน การให้กู้	49
4.3	การรับฝากเงินของ สหกรณ์การเกษตรท่าม่วง จำกัด	50
4.4	เครือข่ายการเงินจังหวัดกาญจนบุรี	53
4.5	เครือข่ายข้าวสาร	60
4.6	การสร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพในจังหวัดกาญจนบุรี	64
4.7	การเชื่อมเครือข่ายปุ๋ยเคมีในจังหวัดกาญจนบุรี	68
4.8	การเชื่อมเครือข่ายย่อยเคมีเรื่องปุ๋ย	69
4.9	เครือข่ายปุ๋ยของกาญจนบุรี	72
4.10	แสดงเครือข่ายผู้จัดการและพนักงานสหกรณ์กาญจนบุรี	76
4.11	แสดงเครือข่ายวัสดุสำนักงานของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร	85
5.1	รวมเครือข่ายขบวนการสหกรณ์ในจังหวัดกาญจนบุรี	99

บทที่ 1

บทนำ

1.1 Background ของจังหวัดกาญจนบุรี

สภาพพื้นที่และเขตติดต่อ จังหวัดกาญจนบุรี ตั้งอยู่ภาคกลางของประเทศไทยห่างจากกรุงเทพมหานคร 129 กิโลเมตร มีพื้นที่ 12 ล้านไร่ หรือ 19,483 ตารางกิโลเมตร มีชายแดนติดต่อกับสหภาพพม่าระยะทางประมาณ 370 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ได้แก่ ทิศเหนือ จด จังหวัดตากและจังหวัดอุทัยธานี ทิศใต้ จด จังหวัดราชบุรี ทิศตะวันออก จด จังหวัดสุพรรณบุรีและนครปฐม ทิศตะวันตก จด สหภาพพม่า

เขตการปกครองและประชากร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 13 อำเภอ 95 ตำบล 943 หมู่บ้าน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มีองค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลเมือง 2 แห่ง เทศบาลตำบล 25 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 94 แห่ง

จำนวนประชากร จำนวน 826,169 คน ประชากรในเขตเทศบาล จำนวน 156,399 คน ประชากรในเขต อบต. จำนวน 669,770 คน

การเลือกตั้ง แบ่งเขตการเลือกตั้งเป็น 5 เขต มีสมาชิกวุฒิสภา 3 คน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 5 คน แบบแบ่งเขตเลือกตั้งเป็น 5 เขต

แผนภูมิ ที่ 1.1 แผนที่จังหวัดกาญจนบุรี

คำขวัญจังหวัดกาญจนบุรี

" แคว้นโบราณ ด่านเจดีย์ มณีเมืองกาญจน์ สะพานข้ามแม่น้ำแคว แหล่งแร่ น้ำตก "

แสดงการแบ่งเขตการปกครอง

ตารางที่ 1.1 แสดงจำนวนอำเภอ หมู่บ้าน ภายในจังหวัดกาญจนบุรี

อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	อบต.	เทศบาล เมือง	เทศบาลตำบล
เมือง	11	100	11	1	3
ท่าม่วง	13	116	13		4
ท่ามะกา	16	153	16	1	5
พนมทวน	8	98	8		2
เลาขวัญ	7	89	7		2
บ่อพลอย	6	78	6		2
ไทรโยค	7	57	7		2
ทองผาภูมิ	7	45	7		1
ศรีสวัสดิ์	6	33	6		1
สังขละบุรี	3	20	3		1
ด่านมะขามเตี้ย	4	41	4		1
หนองปรือ	3	43	3		1
ห้วยกระเจา	4	70	4		
รวม	95	943	95	2	25

มีประชากร จำนวน 826,169 คน ประชากรในเขตเทศบาล จำนวน 156,399 คน
ประชากรในเขต อบต. จำนวน 699,770 คน

ตารางที่ 1.2 จำนวนประชากรจำแนกตามเขตอำเภอต่างๆ

อำเภอ	เทศบาล	อบต.	รวม
1. เมือง	46,721	108,421	155,142
2. ท่าม่วง	21,308	82,562	103,870
3. ท่ามะกา	44,921	88,130	133,051
4. พนมทวน	10,041	41,855	51,896
5. เลขาขวัญ	4,624	50,343	54,967
6. บ่อพลอย	9,640	44,648	54,288
7. ไทรโยค	4,853	46,839	51,692
8. ทองผาภูมิ	2,882	59,966	62,848
9. ศรีสวัสดิ์	1,030	22,670	23,700
10. สังขละบุรี	3,112	37,050	40,162
11. ด่านมะขามเตี้ย	2,484	29,764	32,248
12. หนองปรือ	4,783	24,920	29,703
13. ห้วยกระเจา	-	32,602	32,602
รวม	156,399	669,770	826,169

หน่วยงานภาครัฐ

หลังจากพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ.2545 ได้มีผลบังคับใช้ จังหวัดกาญจนบุรี มีการเปลี่ยนแปลงหน่วยงาน ภาครัฐ คือ ส่วนกลาง จากเดิม 70 หน่วยงาน ปัจจุบันมีจำนวน 72 หน่วยงาน ส่วนภูมิภาค จากเดิม มีจำนวน 35 หน่วยงาน ปัจจุบันมี จำนวน 30 หน่วยงาน อัตรากำลังภาครัฐ ส่วนกลาง จำนวน 18,598 คน ส่วนภูมิภาค จำนวน 4,277 คน ท้องถิ่น จำนวน 790 คน รวม 23,665 คน

งบประมาณ จังหวัดกาญจนบุรี ได้รับการจัดสรรงบประมาณ ประจำปี รวมทั้งสิ้น 3,563.32 ล้านบาท ส่วนกลาง 1,186,711,899.92 บาท ส่วนภูมิภาค 1,151,965,058.30 บาท ท้องถิ่น 452,383,759.00 บาท เป็นงบบริหาร 1,825,665,746.22 บาท งบลงทุน 965,394,971.00 บาท

ตารางที่ 1.3 แสดงงบประมาณของส่วนราชการภายในจังหวัด

ส่วนราชการ การจัดสรร	ส่วนกลาง	ส่วนภูมิภาค	ส่วนท้องถิ่น
งบบุคลากร	1,025,507,711.12	800,158,035.10	-
งบลงทุน	161,204,188.80	351,807,023.20	452,383,759.00
รวม	1,186,711,899.92	1,151,965,058.30	452,383,759.00

ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GROSS PROVINCIAL PRODUCT ; GPP) สภาพทางเศรษฐกิจของจังหวัดกาญจนบุรี มีผลิตภัณฑ์มวลรวม 44,380 ล้านบาท มูลค่าผลิตภัณฑ์เฉลี่ย 63,219 บาท/คน/ปี เป็นอันดับที่ 15 ของภาคกลาง และอันดับที่ 20 ของประเทศ

โครงสร้างการผลิต

1. เกษตรกรรม	6,589	ล้านบาท
- กสิกรรม	5,260	ล้านบาท
- ปศุสัตว์	492	ล้านบาท
- ประมง	139	ล้านบาท
- ป่าไม้	16	ล้านบาท
- บริการทางการเกษตร	219	ล้านบาท
- การแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างง่าย	463	ล้านบาท
2. เหมืองแร่และขุดหิน	1,714	ล้านบาท
3. อุตสาหกรรม	9,958	ล้านบาท
4. การก่อสร้าง	1,808	ล้านบาท
5. การไฟฟ้าและการประปา	1,179	ล้านบาท
6. การคมนาคมและการขนส่ง	3,284	ล้านบาท
7. การค้าส่งและค้าปลีก	9,224	ล้านบาท
8. การธนาคาร ประกันภัยและธุรกิจอสังหาริมทรัพย์	856	ล้านบาท
9. ที่อยู่อาศัย	1,557	ล้านบาท
10. การบริหารและป้องกันประเทศ	2,901	ล้านบาท
11. การบริการ	5,309	ล้านบาท

รายได้ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับสาขาอุตสาหกรรม ร้อยละ 22.43 คิดเป็นมูลค่า 9,958 ล้านบาท รองลงมาเป็นสาขาการค้าส่งและค้าปลีก ร้อยละ 20.78 คิดเป็นมูลค่า 9,224 ล้านบาท สาขาเกษตรกรรมร้อยละ 14.84 คิดเป็นมูลค่า 6,589 ล้านบาท และอื่น ๆ ร้อยละ 41.95 คิดเป็นมูลค่า 18,608 ล้านบาท อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นจากปี 2542 ร้อยละ 1.87

ตารางที่ 1.4 แสดงสาขาอุตสาหกรรมภายในจังหวัด

สาขา	รายได้(ล้านบาท)	ร้อยละ
1.สาขาอุตสาหกรรม	9,958	22.43
2.สาขาการค้าส่งและค้าปลีก	9,224	20.78
3.สาขาเกษตรกรรม	6,589	14.84
4.สาขาอื่นๆ	18,608	41.95

รายได้จากการบริการและการท่องเที่ยว จังหวัด กาญจนบุรีมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในจังหวัด ปีละประมาณ 4 ล้านคน ในปี 2544 มีรายได้จากการท่องเที่ยว จำนวน 6,478.48 ล้านบาท

รายได้เฉลี่ย/คน จากการสำรวจข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ปี 2545 ของจังหวัด กาญจนบุรี พบว่าประชากรมีรายได้โดยเฉลี่ยต่อคนต่อปี 21,398 บาท การเกษตรกรรม จังหวัด กาญจนบุรีมีพื้นที่การเกษตร จำนวน 2,344,085 ไร่ (20%) เป็นที่นา 453,445 ไร่ (3.72%) พืชไร่ 1,164,424 ไร่ (9.56%) ส่วนที่เหลือ ได้แก่ ไม้ผล ไม้ดอกไม้ประดับ และพืชผักต่างๆ พื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืดในบ่อ มีจำนวน 10,537 ไร่ ในกระชัง 3,165 ตรม. ที่เลี้ยงปลุศัตว์ 15,179 ไร่

ครัวเรือนทั้งหมด 230,010 ครัวเรือน เป็นครัวเรือนเกษตรจำนวน 68,204 ครัวเรือน หรือร้อยละ 29.65 ของครัวเรือนทั้งหมด อำเภอที่มีครัวเรือนเกษตรมากที่สุด คือ อำเภอท่าม่วง จำนวน 10,434 ครัวเรือน น้อยที่สุด คือ อำเภอสังขละบุรี จำนวน 881 ครัวเรือน พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าวโพด อ้อย ข้าวนาปี มันสัมปะหลัง ยางพารา สับปะรด หอมหัวใหญ่ และพืชผักสวนครัว

ตารางที่ 1.5 แสดงจำนวนผลผลิตและพื้นที่เพาะปลูก

พืชเศรษฐกิจ	ผลผลิต (ตัน/ปี)	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)
1. อ้อยโรงงาน	7,156,531	813,384
2. ข้าวนาปี	210,106	465,921
3. มันสำปะหลังโรงงาน	901,373	403,729
4. ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	131,980	193,613
5. ข้าวนาปรัง	129,521	180,125

การอุตสาหกรรม มีโรงงานอุตสาหกรรม ทั้งหมด 1,256 โรง 21 ประเภท ยอดเงินลงทุน
ทั้งหมด 38,717,230,497.00 บาท จำนวนคนงาน 23,217 คน

ป่าไม้ เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของจังหวัดมีพื้นที่ประมาณ 7 ล้านไร่ หรือ 60 %
ของพื้นที่ทั้งหมด ที่มีชื่อเสียงได้แก่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร เป็นป่าผืนใหญ่ที่สุดใน
ประเทศไทย เชื่อมต่อกับป่าผืนใหญ่ของจังหวัดอุทัยธานี และจังหวัดตาก มีพื้นที่ทั้งหมด
2,279,500 ไร่ อยู่ในเขตจังหวัดกาญจนบุรี ในพื้นที่อำเภอทองผาภูมิและอำเภอสังขละบุรี จำนวน
1,470,000 ไร่

สังคม การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ได้จัดการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ
โรงเรียน ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงระดับอุดมศึกษา มีสถานศึกษา 530 แห่ง ที่สำคัญ ได้แก่
มหาวิทยาลัยมหิดล จังหวัดกาญจนบุรี สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี วิทยาลัย โรงเรียนต่าง ๆ ทั้งของ
รัฐและเอกชน มีวัด 525 แห่ง เป็นพระอารามหลวง 3 แห่ง ได้แก่ วัดพระแท่นดงรังวรวิหาร
อำเภอท่ามะกา วัดไชยชุมพลชนะสงคราม และวัดเทวสังฆาราม อำเภอเมือง นอกจากนี้ ยังมีโบสถ์
คริสต์ และมัสยิด ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีศูนย์
วัฒนธรรมจังหวัด และสภาวัฒนธรรมระดับ จังหวัด อำเภอ และตำบล การละเล่นพื้นบ้าน เช่น รำ
ตง และรำเหย่

1.2 Baseline survey

การสำรวจเกี่ยวกับกลุ่มองค์กรประชาชน สหกรณ์ ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี ก่อนเข้าโครงการ พอจะสรุป ได้ดังนี้

1. สหกรณ์จดทะเบียน

มีจำนวน 90 สหกรณ์ สมาชิก 45,083 คน มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริม ธุรกิจ ด้านสินเชื่อ รับฝากเงิน รวบรวมผลผลิตจากสมาชิก รวมซื้อ และให้บริการน้ำในสหกรณ์ผู้ใช้น้ำสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า

บทบาทภารกิจของสหกรณ์ ได้ทำธุรกิจกับสมาชิก โดยมีธุรกิจรวมซื้อ รวมขาย รับฝากเงิน และบริการสินเชื่อ ให้กับสมาชิก

จุดเด่น ของสหกรณ์ คือมีสมาชิกแน่นอนที่มาทำธุรกิจกับสหกรณ์ รัฐให้การสนับสนุน การดำเนินงานมาเป็นเวลานานทำให้ประชาชนทั่วไปรู้จัก สมาชิกให้ความเชื่อถือ โครงสร้างสถาบันสหกรณ์ตายตัว

จุดด้อย สหกรณ์มีหลายประเภท มีกรรมการที่มาจากการเลือกตั้งแต่ไม่มีความชำนาญในด้านธุรกิจของสหกรณ์ ขาดสถาบันฝึกอบรมเฉพาะด้าน กฎระเบียบและข้อบังคับทำให้ไม่สามารถทำงานได้คล่องตัว

ปัญหา สหกรณ์มีการจัดการที่ด้อยประสิทธิภาพในบางสหกรณ์ โดยเฉพาะในภาคการเกษตร มีการทุจริตมาก่อน การทำธุรกิจกับสมาชิกประสบกับการขาดทุน

อุปสรรค สหกรณ์มีอุปสรรคด้านเงินทุน และไม่สามารถให้บริการกับสมาชิกได้ทั่วถึง สมาชิกก็ไม่ให้ความศรัทธากับสหกรณ์อย่างสม่ำเสมอ และไม่มีความต่อเนื่อง

2. กลุ่มเกษตรกรจดทะเบียน

จำนวน 28 กลุ่ม จำนวนสมาชิก 672 คน มีบทบาทให้การให้สินเชื่อ และรวบรวมซื้อปุ๋ยมาบริการสมาชิกในพื้นที่แดนดำเนินงานของกลุ่ม

บทบาทภารกิจของกลุ่มเกษตรกรจดทะเบียน ได้ทำธุรกิจกับสมาชิก โดยมีธุรกิจรวมซื้อ รวมขาย และบริการสินเชื่อ ให้กับสมาชิก

จุดเด่น ของกลุ่มเกษตรกรจดทะเบียน คือมีสมาชิกแน่นอนที่มาทำธุรกิจกับกลุ่ม รัฐให้การสนับสนุน การดำเนินงานมาเป็นเวลานานในชุมชนขนาดเล็ก ทำให้ประชาชนทั่วไปรู้จัก สมาชิกให้ความเชื่อถือ โครงสร้างกลุ่มตายตัวเหมือนสหกรณ์

จุดด้อย กลุ่มเกษตรกร มีกรรมการที่มาจากการเลือกตั้งแต่ไม่มีความชำนาญในด้านธุรกิจของกลุ่ม ขนาดธุรกิจมีน้อยมากไม่เพียงพอต่อการลงทุน ขาดสถาบันฝึกอบรมเฉพาะด้าน กฎระเบียบและข้อบังคับทำให้ไม่สามารถทำงานได้คล่องตัว

ปัญหา กลุ่มเกษตรกร มีการจัดการที่ด้อยประสิทธิภาพบางกลุ่มไม่มีสำนักงานเป็นของตนเอง อาศัยบ้านกรรมการเป็นสำนักงาน โดยเฉพาะกลุ่มที่ไม่มีทุนเพียงพอ มีการทุจริตมาก่อน การทำธุรกิจกับสมาชิกประสบกับการขาดทุน

อุปสรรค กลุ่มเกษตรกร มีอุปสรรคด้านเงินทุน การดำเนินธุรกิจไม่มีปริมาณมากพอสำหรับเลี้ยงตนเองและไม่สามารถให้บริการกับสมาชิกได้ทั่วถึง สมาชิกก็ไม่ให้ความศรัทธากับสมาชิกได้สม่ำเสมอ ไม่มีความต่อเนื่อง

3. กลุ่มอาชีพ

จำนวน 120 กลุ่ม สมาชิก 1,281 คน มีบทบาทในการส่งเสริมอาชีพให้กับคนในชุมชน

จุดเด่น ของกลุ่มอาชีพ คือมีสมาชิกมีการช่วยเหลือตนเองในการสร้างรายได้แน่นอน กลุ่มมีการสะสมทุนของตนเอง ที่มาทำธุรกิจกับกลุ่ม รัฐให้การสนับสนุนกลุ่มหลายหน่วยงาน

จุดด้อย กลุ่มอาชีพ มีกรรมการที่มาจากคัดเลือกตั้งภายในกลุ่ม ไม่มีลักษณะเป็นผู้นำ ขาดความชำนาญในด้านธุรกิจของกลุ่ม ขนาดธุรกิจมีน้อยมาก ไม่เพียงพอกับการลงทุน ขาดสถาบันฝึกอบรมอาชีพเฉพาะด้าน

ปัญหา กลุ่มอาชีพ มีการจัดการที่ด้อยประสิทธิภาพบางกลุ่มไม่มีสำนักงานเป็นของตนเอง อาศัยบ้านกรรมการเป็นสำนักงาน โดยเฉพาะกลุ่มที่ไม่มีทุนเพียงพอ มีการทุจริตมาก่อน การทำธุรกิจกับสมาชิกประสบกับการขาดทุน

อุปสรรค กลุ่มอาชีพ มีอุปสรรคด้านการผลิตสินค้าไม่มีมาตรฐาน ขาดแคลนเงินทุน การดำเนินธุรกิจเป็นเพียงเครือข่าย ไม่มีปริมาณสินค้ามากพอสำหรับเลี้ยงตนเอง ไม่มีสำนักงานร่วมกัน มักจะใช้บ้านประธานกลุ่มเป็นสำนักงาน และไม่สามารถร่วมกับกลุ่มอื่นในการสร้างวัตถุประสงค์ร่วมกัน

4. กลุ่มสัจจะออมทรัพย์

จำนวนกลุ่มออมทรัพย์ 181 กลุ่ม จำนวนสมาชิก 5,068 คน ที่เข้าร่วมเครือข่าย จำนวน 95 คน บทบาทกลุ่มสัจจะ เป็นการรับเงินออมจากสมาชิก และให้กู้คืนกลับไปยังสมาชิก

จุดเด่น ของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ คือมีสมาชิกมีการช่วยเหลือตนเองในการออมทรัพย์ สร้างรายได้จากอาชีพในชุมชน กลุ่มมีการสะสมทุนของตนเองที่เกิดขึ้นโดยตัวสมาชิก

จุดด้อย กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ มีเงินรับฝากสะสมรายเดือนน้อย รัฐไม่สนับสนุนการเงิน แต่จะนำไปให้กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มที่มีเงินมากก็บริหารเงินไม่มีประสิทธิภาพ ผู้นำกลุ่มมีลักษณะเป็นผู้นำด้านสังคม ขาดความชำนาญในด้านทางเศรษฐกิจ ขาดสถาบันฝึกอบรมด้านการเงิน

ปัญหา กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ มีการจัดการที่ค้ำยประสิทธิภาพบางกลุ่มไม่มีสำนักงานเป็นของตนเอง อาศัยบ้านกรรมการเป็นสำนักงาน โดยเฉพาะกลุ่มที่ไม่มีทุนเพียงพอ

อุปสรรค กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ มีอุปสรรคด้านการเก็บเงิน ไม่มีมาตรฐานทางบัญชี การเก็บรักษาเงินทุนไม่มีระบบ การดำเนินธุรกิจเพียงการให้เงินกู้ ไม่มีสำนักงาน ใช้บ้านประธานกลุ่มเป็นสำนักงาน และไม่สามารถร่วมกับกลุ่มอื่นได้

5. กลุ่มผลิตภัณฑ์ OTOP

จำนวน 2,547 กลุ่ม จำนวนสมาชิก 10,282 คน ที่เข้าร่วมสร้างเครือข่าย จำนวน 112 คน มีบทบาทในการผลิตสินค้าที่เข้าระดับมาตรฐานมีดาว การจัดหาตลาดให้กับกลุ่ม

จุดเด่น ของกลุ่มผลิตภัณฑ์ OTOP คือ มีสมาชิกมีการช่วยเหลือตนเองในการผลิตสินค้า การหาตลาด การออมทรัพย์ การสร้างรายได้จากอาชีพในชุมชน กลุ่มมีการสะสมทุนของตนเองที่เกิดขึ้นโดยตัวสมาชิก

จุดด้อย กลุ่มผลิตภัณฑ์ OTOP มีการแข่งขันกันผลิตสินค้า บางกลุ่มสินค้าที่เคยได้รับมาตรฐานแต่เมื่อแข่งขันกันมากกลับทำให้ผลิตภัณฑ์ด้อยคุณภาพ การสร้างตลาดเมื่อได้ตลาดแล้วมักจะนำสินค้าเฉพาะแต่ของกลุ่มตนเอง ไม่ยอมนำสินค้าจากกลุ่มอื่น ๆ ไปจำหน่าย

ปัญหา กลุ่มผลิตภัณฑ์ OTOP มีการจัดการผลิตภัณฑ์ ที่ค้ำยประสิทธิภาพบางกลุ่มไม่มีการพัฒนาวัตถุดิบในการสร้างผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ ไม่มีตลาดที่แน่นอน

อุปสรรค กลุ่มผลิตภัณฑ์ OTOP มีอุปสรรคด้านการเงิน ไม่มีการสร้างตลาด เป็นของตนเอง ขาดการสร้างเครือข่ายของกลุ่ม

6. วิสาหกิจชุมชน จำนวน 745 กลุ่ม จำนวนสมาชิก 1,5645 คน และที่เข้าร่วมสร้างเครือข่าย จำนวน 89 คน มีบทบาทในการสร้างสินค้าให้เป็นองค์กรชุมชน จดทะเบียนต่อเกษตรจังหวัด

จุดเด่น ของวิสาหกิจชุมชน คือ มีสมาชิกมีการช่วยเหลือตนเองในการผลิตสินค้า การหาตลาด การออมทรัพย์ การสร้างรายได้จากอาชีพในชุมชน กลุ่มมีการสะสมทุนของตนเองที่เกิดขึ้นโดยตัวสมาชิก รัฐให้การสนับสนุน ออกกฎหมายรับรองกลุ่ม

จุดด้อย วิสาหกิจชุมชน มีการแข่งขันกันผลิตสินค้า บางกลุ่มสินค้ามีความซ้ำซ้อนกับกลุ่มอาชีพ กลุ่มผลิตภัณฑ์

ปัญหา วิสาหกิจชุมชน มีการจัดการกลุ่มที่ไม่มีระเบียบ การตัดสินใจขึ้นอยู่กับผู้นำคนเดียว ไม่มีการพัฒนาการรวมกลุ่ม

อุปสรรค วิสาหกิจชุมชน ด้านการเงินขาดแคลนเงินทุน ไม่มีการสร้างตลาด เป็นของตนเอง ขาดการสร้างเครือข่ายของกลุ่ม

7. กองทุนหมู่บ้าน

จำนวน 912 กองทุน จำนวนสมาชิก 91,294 คน ที่เข้าร่วมเครือข่าย จำนวน 55 คน มีบทบาทในการบริหารเงิน 1 ล้านบาทที่รัฐบาลมอบให้กับกลุ่ม และรับฝากเงินออมจากสมาชิก

จุดเด่น ของกองทุนหมู่บ้าน คือ สมาชิกมีการออมทรัพย์ การสร้างรายได้จากอาชีพในชุมชน กลุ่มมีการสะสมทุนของตนเองที่เกิดขึ้นจากการบริหารเงินทุน 1 ล้านบาท

จุดด้อย ของกองทุนหมู่บ้าน มีการกู้แล้วมักไม่ชำระหนี้คืน เพราะเข้าใจว่าเงินรัฐบาลนำมาให้เปล่า

ปัญหา กองทุนหมู่บ้าน มีการจัดการเงินขาดประสิทธิภาพ ไม่มีผู้นำที่เสียละอุปสรรค กองทุนหมู่บ้าน ด้านการเงิน ไม่มีเงินทุนมาเพิ่ม อัตราดอกเบี้ยสูง สมาชิกกู้เงินได้หลายทาง ทำให้ต้องรับภาระหนี้หลายทาง

8. ชมรมผู้จัดการและพนักงานสหกรณ์

จำนวน 1 ชมรม จำนวนสมาชิก 127 คน และที่เข้าร่วมสร้างเครือข่าย จำนวน 15 คน มีบทบาทในการบริการสมาชิก การจัดการสหกรณ์หลายสหกรณ์

จุดเด่น ของชมรมผู้จัดการ คือ มีสมาชิกมาร่วมประชุมปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเป็นประจำทุกเดือน มีการช่วยเหลือตนเองในการคิดวิธีแก้ปัญหาของสหกรณ์ของตน

จุดด้อย ของชมรมผู้จัดการ การเข้าร่วมประชุมไม่มีการกำหนดแผนการทำงาน ของสหกรณ์ บางสหกรณ์มีการบริหารจัดการที่ดีแต่ไม่สามารถถ่ายทอดให้สหกรณ์อื่นเป็นต้นแบบได้ ไม่มีกรรมการหรือโครงสร้างองค์กร

ปัญหา ชมรมผู้จัดการ ไม่มีงบประมาณเป็นของตนเอง

อุปสรรค ชมรมผู้จัดการ ไม่มีสำนักงาน อุปกรณ์สนับสนุน

ตารางที่ 1.6 แสดงกลุ่มสหกรณ์และองค์กรประชาชนต่าง ๆ

สหกรณ์และกลุ่มประชาชน ในพื้นที่	สหกรณ์/กลุ่ม	สมาชิก /คน	เข้าร่วม เครือข่าย(คน)
สหกรณ์ที่จดทะเบียน	90	45,083	252
สหกรณ์ภาคประชาชน			315
-กลุ่มเกษตรกร	28 กลุ่ม	672	32
-กลุ่มอาชีพ	120 กลุ่ม	1,281	71
-กลุ่มสัจจะออมทรัพย์	181 กลุ่ม	5,068	45
-กลุ่มผลิตภัณฑ์ OTOP	2547 กลุ่ม	10,282	64
-วิสาหกิจชุมชน	745 กลุ่ม	1,5645	55
กองทุนหมู่บ้าน	912 กองทุน	91,294	33
ชมรมผู้จัดการและพนักงานสหกรณ์	1 ชมรม	127 คน	15
รวม *	3,711	78,031	567

* แต่ละกลุ่มมีการนับซ้ำเนื่องจากสมาชิกแต่ละคนสังกัดได้หลายกลุ่ม การนัดประชุมแต่ละเครือข่าย แต่คนเดิมที่มาประชุม

สรุปผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจังหวัดกาญจนบุรี

เป้าหมายการดำเนินงาน รวม 918 กองทุน แบ่งเป็นกองทุนหมู่บ้าน 900 กองทุนและกองทุนชุมชนเมือง 18 กองทุน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (สทบ.) ได้อนุมัติและโอนเงินเข้าบัญชีกองทุนหมู่บ้านแล้ว จำนวน 918 กองทุน เป็นเงิน 918 ล้านบาท ต่อมาปี 2549 จังหวัดได้รับการเพิ่มทุนจากสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ หมู่บ้านละ 100,000 บาท รวม 722 กองทุน เป็นเงิน 72,200,000 บาท แยกเป็น กองทุนหมู่บ้าน 712 กองทุน เป็นเงิน 71,200,000 บาท กองทุนชุมชนเมือง 10 ชุมชน เป็นเงิน 1,000,000 บาท รวมเงินกองทุนที่ได้รับการจัดสรรจาก สทบ. 990,200,000 บาท สมาชิกกู้เงินกองทุน จำนวน 84,399 ราย เป็นเงิน 1,236,836,155 บาท แยกเป็น 1) อาชีพเกษตร จำนวน 66,969 ราย เป็นเงิน 1,017,553,400 บาท 2) อาชีพค้าขาย จำนวน 10,137 ราย เป็นเงิน 146,985,055 บาท 3) อาชีพอุตสาหกรรม จำนวน 1,381 ราย เป็นเงิน 20,135,900 บาท 4) อาชีพด้านช่างต่าง ๆ จำนวน

1,754 ราย เป็นเงิน 29,701,900 บาท 5) อาชีพอื่นๆ จำนวน 4,158 ราย เป็นเงิน 22,459,900 บาท

สมาชิกกองทุนนำเงินไปดำเนินกิจกรรมสนับสนุนการดำเนินงาน หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ จำนวน 1,876 ราย จำนวน 27,060,500 บาท แยกเป็น 1) ด้านการเกษตร เช่น เลี้ยงโคเนื้อ, โคนม, ปลูกข้าวโพด, เลี้ยงไก่, ปลูกพริก, ปลูกหน่อไม้ฝรั่ง จำนวน 800 ราย เป็นเงิน 13,388,000 บาท 2) ด้านอาหารแปรรูป เช่น ผลผลิตทางการเกษตร กลัวยกรอบแก้ว, น้ำปลา, สับปะรด จำนวน 116 ราย เป็นเงิน 1,201,000 บาท 3) ด้านหัตถกรรม เช่น ทอผ้า, จักสาน, รากไม้ จำนวน 157 ราย เป็นเงิน 1,983,000 บาท 4) อุตสาหกรรมในครัวเรือน เช่น ทอผ้า, รองเท้า, โรงน้ำดื่ม, เฟอรันิเจอร์, ไม้กวาด จำนวน 659 ราย เป็นเงิน 8,775,500 บาท 5) ผลิตภัณฑ์การแปรรูปอื่นๆ จำนวน 125 ราย เป็นเงิน 1,350,000 บาท 6) สถานที่แหล่งท่องเที่ยว เช่น แพพัก จำนวน 19 ราย เป็นเงิน 363,000 บาท (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดกาญจนบุรี ณ วันที่ 17 พฤษภาคม 2547)

ตารางที่ 1.7 สมาชิกกองทุนนำเงินไปดำเนินกิจกรรมสนับสนุนการดำเนินงาน หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

ลำดับที่	อาชีพ	จำนวน (ราย)	จำนวน (บาท)
1	ด้านการเกษตร	800	13,388,000
2	ด้านอาหารแปรรูป	116	1,201,000
3	ด้านหัตถกรรม	157	1,983,000
4	อุตสาหกรรมในครัวเรือน	659	8,775,500
5	ผลิตภัณฑ์การแปรรูปอื่นๆ	125	1,350,000
6	สถานที่แหล่งท่องเที่ยว	19	363,000
		1,876	27,060,500

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดกาญจนบุรี

จากตารางที่ 1.7 จำนวนครัวเรือนที่ได้นำเงินกองทุนหมู่บ้านไปลงทุน ในด้านการเกษตรมากที่สุด รองลงมาด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน และอันดับ 3 ด้านหัตถกรรม

ตารางที่ 1.8. แสดงรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีของประชากรในจังหวัดกาญจนบุรี ปี 2543 – 2545

ปี	รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี (บาท)
2543	15,226
2544	15,129
2545	21,398
2546	26,782
2547	30,323
2548	31,791
2549	33,458

จากตารางที่ 1.8 รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนของประชาชนในจังหวัดกาญจนบุรี มีลักษณะเพิ่มขึ้นตลอด 7 ปี

1.3 เกี่ยวกับเครือข่ายที่มีอยู่เดิม

การดำเนินงานของเครือข่ายที่มีอยู่เดิม คือ

1. เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ เดิมมีเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ กระจายอยู่ทุกอำเภอ แต่ไม่สามารถเชื่อมโยงเครือข่ายขึ้นในระดับจังหวัด มีกลุ่มทำเกษตรอินทรีย์ ปลูกพืชผัก จำหน่ายในระดับท้องถิ่น มีพ่อค้าประจำมารับซื้อในพื้นที่
 2. เครือข่ายการเงิน มีการกู้เงินและฝากเงินระหว่างสหกรณ์ ทั้งภายในจังหวัดและระหว่างสหกรณ์บางสหกรณ์ในต่างจังหวัด
 3. เครือข่ายกลุ่มอาชีพ มีการสร้างเครือข่ายโดยส่วนราชการของจังหวัด ในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐาน ไปจำหน่ายในงานเทศกาลต่าง ๆ ที่รัฐจัดขึ้นทั้งในและนอกจังหวัด
- ส่วนเครือข่ายที่ได้ดำเนินการใหม่มี 4 เครือข่าย คือ
1. เครือข่ายข้าวสาร เดิมมีเครือข่ายข้าวสารระหว่างสหกรณ์พัฒนาชนบททุ่งสมอ กับสหกรณ์อื่น ๆ ดำเนินการอยู่แต่ไม่ต่อเนื่อง
 2. เครือข่ายปุ๋ย การจัดเครือข่ายปุ๋ย มีการจับคู่ระหว่างสหกรณ์ มีการซื้อขายปุ๋ยกันอยู่ก่อนแล้ว กระจายลงไปทุกอำเภอ
 3. เครือข่ายผู้จัดการและพนักงานสหกรณ์ มีการจัดตั้งชมรมผู้จัดการสหกรณ์การเกษตร และประชุมกันทุกเดือนระหว่างผู้จัดการด้วยกัน
 4. เครือข่ายวัสดุสำนักงาน มีการซื้อขายวัสดุสำนักงานระหว่างสหกรณ์ด้วยกัน

1.4 สรุป

การสำรวจเบื้องต้นในการสร้างเครือข่าย สหกรณ์และองค์กรประชาชนในจังหวัดกาญจนบุรี พบว่า มีเครือข่ายเดิมในระดับอำเภอ และตำบล อยู่แล้วทั้ง 3 เครือข่าย คือ 1) เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ 2) เครือข่ายการเงิน 3) เครือข่ายกลุ่มอาชีพ และเครือข่ายที่เกิดขึ้นใหม่ คือ 1) เครือข่ายข้าวสาร 2) เครือข่ายปุ๋ย 3) เครือข่ายผู้จัดการและพนักงานสหกรณ์ และ 4) เครือข่ายวัสดุสำนักงาน

บทที่ 2

บทสังเคราะห์ข้อมูลคนจนในพื้นที่จังหวัด

2.1 แหล่งข้อมูลและวิธีเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลคนจนในพื้นที่โดยขอรายชื่อเป็นภาพรวมทั้งจังหวัดจากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด และนำไปตรวจสอบกับสหกรณ์การเกษตรในพื้นที่

จากการตรวจสอบสภาพสหกรณ์ สมาชิกได้แจ้งความประสงค์ โดยไม่ได้ตั้งใจให้บรรจุเป้าหมาย เช่น ปัญหาเรื่องไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน หรือมีแต่เพียงเล็กน้อย ต้องการกรรมสิทธิ์ในที่ดิน แต่การจัดประชุมเพื่อนำไปสู่กระบวนการแก้ไขปัญหาโดยกลุ่มกลับแก้ปัญหาไม่ได้

จากข้อมูลของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด การแก้ปัญหาในแต่ละประเด็นปัญหา พบว่า

1. ไม่มีที่ดินทำกิน จำนวน 30,318 คน ไม่ประสงค์รับความช่วยเหลือ 25,761 คน หรือร้อยละ 84.92 ผู้ต้องการความช่วยเหลือ 4,557 คน หรือร้อยละ 15.03 ช่วยเหลือได้เสร็จสมบูรณ์ 1,142 คน หรือร้อยละ 3.77 อยู่ระหว่างการช่วยเหลือ 2,183 คน หรือร้อยละ 7.2 และยังไม่ได้ช่วยเหลือ 1,232 คน หรือร้อยละ 4.06

2. มีที่ดินทำกินแต่ไม่พอเพียง จำนวน 14,395 คน ไม่ประสงค์รับความช่วยเหลือ 13,343 คน หรือร้อยละ 92.69 ผู้ต้องการความช่วยเหลือ 1,052 คน หรือร้อยละ 7.31 ช่วยเหลือได้เสร็จสมบูรณ์ 311 คน หรือร้อยละ 2.16 อยู่ระหว่างการช่วยเหลือ 466 คน หรือร้อยละ 3.24 และยังไม่ได้ช่วยเหลือ 275 คน หรือร้อยละ 1.91

3. มีที่ดินแต่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน 17,567 คน ไม่ประสงค์รับความช่วยเหลือ 15,542 คน หรือร้อยละ 88.52 ผู้ต้องการความช่วยเหลือ 2,015 คน หรือร้อยละ 11.48 ช่วยเหลือได้เสร็จสมบูรณ์ 681 คนหรือร้อยละ 3.88 อยู่ระหว่างการช่วยเหลือ 412 คน หรือร้อยละ 2.35 และยังไม่ได้ช่วยเหลือ 922 คน หรือร้อยละ 5.25 คน

4. ปัญหาคนเร่ร่อน จำนวน 47 คน ไม่ประสงค์รับความช่วยเหลือ 28 คน หรือร้อยละ 59.57 ผู้ต้องการความช่วยเหลือ 19 คน หรือร้อยละ 40.43 ช่วยเหลือได้เสร็จสมบูรณ์ 18 คน หรือร้อยละ 38.30 อยู่ระหว่างการช่วยเหลือ 1 คน หรือร้อยละ 7.13

5. อาชีพผิดกฎหมาย จำนวน 77 คน ไม่ประสงค์รับความช่วยเหลือ 21 คน หรือร้อยละ 27.27 ผู้ต้องการความช่วยเหลือ 56 คน หรือร้อยละ 72.73 ช่วยเหลือได้เสร็จสมบูรณ์ 47 คน หรือร้อยละ 61.04 อยู่ระหว่างการช่วยเหลือ 9 คน หรือร้อยละ 11.69

6. นักเรียนนักศึกษาที่ต้องการมีรายได้ที่เหมาะสม จำนวน 2,741 คน ไม่ประสงค์รับความช่วยเหลือ 2,022 คน หรือร้อยละ 73.77 ผู้ต้องการความช่วยเหลือ 719 คน หรือร้อยละ 26.23

ช่วยเหลือได้เสร็จสมบูรณ์ 545 คน หรือร้อยละ 19.88 อยู่ระหว่างการช่วยเหลือ 81 คน หรือร้อยละ 2.96 และยังไม่ได้รับความช่วยเหลือ 93 คน หรือร้อยละ 3.39

7. ประเภทคนถูกหลอกหลวง มีผู้มาจดทะเบียน 579 คน ไม่ประสงค์รับความช่วยเหลือ 408 คน หรือร้อยละ 70.47 ผู้ต้องการความช่วยเหลือ 171 คน หรือร้อยละ 29.53 ช่วยเหลือได้เสร็จสมบูรณ์ 160 คน หรือร้อยละ 27.63 อยู่ระหว่างการช่วยเหลือ 1 คน หรือร้อยละ 0.17 และยังไม่ได้รับความช่วยเหลือ 10 คน หรือร้อยละ 1.73

8. หนี้ในระบบ มีผู้มาจดทะเบียน 34,997 คน ไม่ประสงค์รับความช่วยเหลือ 28,974 คน หรือร้อยละ 82.79 ผู้ต้องการความช่วยเหลือ 6,023 คน หรือร้อยละ 17.21 ช่วยเหลือได้เสร็จสมบูรณ์ 5,745 คน หรือร้อยละ 16.42 อยู่ระหว่างการช่วยเหลือ 265 คน หรือร้อยละ 0.76 และยังไม่ได้รับความช่วยเหลือ 13 คน หรือร้อยละ 0.04

9. หนี้นอกระบบ มีผู้มาจดทะเบียน 22,837 คน ไม่ประสงค์รับความช่วยเหลือ 19,117 คน หรือร้อยละ 83.71 ผู้ต้องการความช่วยเหลือ 3,720 คน หรือร้อยละ 16.29 ช่วยเหลือได้เสร็จสมบูรณ์ 3,360 คน หรือร้อยละ 14.71 อยู่ระหว่างการช่วยเหลือ 150 คน หรือร้อยละ 0.66 และยังไม่ได้รับความช่วยเหลือ 210 คน หรือร้อยละ 0.92

10. ปัญหาที่อยู่อาศัย มีผู้มาจดทะเบียน 28,250 คน ไม่ประสงค์รับความช่วยเหลือ 23,379 คน หรือร้อยละ 82.76 ผู้ต้องการความช่วยเหลือ 4,871 คน หรือร้อยละ 17.24 ช่วยเหลือได้เสร็จสมบูรณ์ 518 คน หรือร้อยละ 1.83 อยู่ระหว่างการช่วยเหลือ 2,892 คน หรือร้อยละ 10.24 และยังไม่ได้รับความช่วยเหลือ 1,461 คน หรือร้อยละ 5.17

11. อื่น ๆ มีผู้มาจดทะเบียน 26,865 คน ไม่ประสงค์รับความช่วยเหลือ 20,675 คน หรือร้อยละ 76.96 ผู้ต้องการความช่วยเหลือ 6,190 คน หรือร้อยละ 23.04 ช่วยเหลือได้เสร็จสมบูรณ์ 4,832 คน หรือร้อยละ 17.99 อยู่ระหว่างการช่วยเหลือ 656 คน หรือร้อยละ 2.44 และยังไม่ได้รับความช่วยเหลือ 702 คน หรือร้อยละ 2.61

ตารางที่ 2.1 สรุปผลการจัดเวทีประชาคมยืนยันความถูกต้องการจดทะเบียนเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและความ
ยากจนเชิงบูรณาการ จังหวัดกาญจนบุรี

ข้อมูล ณ วันที่ 26 เมษายน 2547

อำเภอ	จำนวน หมู่บ้าน	จำนวน ประชาชน ผู้จดทะเบียน (ราย)	จำนวน ปัญหา ที่จดทะเบียน	จำนวน ปัญหาที่ นำเข้าเวที ประชาคม	จำนวน ปัญหา ที่ผ่านเวที ประชาคม	จำนวน ปัญหา ที่ไม่ผ่าน	คิดเป็น ร้อยละ
เมืองกาญจนบุรี	89	16,698	17,480	17,480	17,327	153	0.88
ท่าม่วง	109	11,202	17,371	17,371	17,278	93	354
ท่ามะกา	132	14,357	20,543	14,283	14,134	149	1.04
พนมทวน	93	9,475	9,475	9,475	9,371	104	1.1
ศรีสวัสดิ์	33	8,788	8,788	8,788	8,559	229	2.6
ไทรโยค	54	9,527	9,613	9,613	9,313	300	3.12
บ่อพลอย	78	10,108	16,251	13,765	13,570	195	1.42
สังขละบุรี	20	2,513	4,488	4,488	4,453	35	0.78
หนองปรือ	39	5,422	8,114	8,114	8,054	60	0.74
ด่านมะขามเตี้ย	41	3,196	4,245	4,245	4,050	195	4.59
ทองผาภูมิ	45	8,171	8,171	6,558	6,050	808	12.32
เลาขวัญ	82	13,328	16,866	10,675	10,114	561	5.25
ห้วยกระเจา	67	8,320	8,320	7,249	7,076	173	2.39
รวม	882	121,105	149,725	132,104	129,349	3,055	2.31

*หมายเหตุ 1). ข้อมูล สย. 4 และ 8 บางอำเภอ ไม่มีข้อมูล 2). ข้อมูลไม่รวมเขตเทศบาล

การแสดงปัญหาการจดทะเบียนคนจน จำแนกตามระดับปัญหา (ซึ่ง 1 คนสามารถระบุได้
หลายปัญหา)

ตารางที่ 2.2 แสดงประชากรและจำนวนคนจดทะเบียน

อำเภอ	รวมประชากร	รวมผู้จดทะเบียนคนจน
1. เมือง	155,142	16,698
2. ท่าม่วง	103,870	11,202
3. ท่ามะกา	133,051	14,357
4. พนมทวน	51,896	9,475
5. เลาขวัญ	54,967	8,788
6. บ่อพลอย	54,288	9,527
7. ไทรโยค	51,692	10,108
8. ทองผาภูมิ	62,848	2,513
9. ศรีสวัสดิ์	23,700	5,422
10. สังขละบุรี	40,162	3,196
11. ด่านมะขามเตี้ย	32,248	8,171
12. หนองปรือ	29,703	13,328
13. ห้วยกระเจา	32,602	8,320
รวม	826,169	121,105

จากตารางที่ 2.2 จำนวนผู้จดทะเบียนคนจน มากที่สุด คือ อำเภอ เมือง รองลงมาอำเภอท่ามะกา และอันดับ 3 คืออำเภอหนองปรือ

2.2 ตารางวิเคราะห์ข้อมูลคนจน

สำหรับปัญหาเรื่องโครงสร้างการแก้ไขความยากจน จากจำนวนผู้จดทะเบียน 121,105 คน โดยระบุปัญหาที่ประชาชนต้องประสบมาจนถึงปัจจุบัน โดยให้ระบุ 30 ปัญหา (ตามตารางที่ 6 ภาคผนวก) จะนำมาเสนอเพียง 10 ลำดับ ปัญหาแรก คือ

1. ปัญหาการมีที่ดินทำกิน ผู้ระบุ 49,411 คน หรือร้อยละ 40.80
2. ปัญหาคุณภาพดินทำกิน ผู้ระบุ 49,169 คน หรือร้อยละ 40.60
3. ปัญหาการเรียนรู้โดยชุมชน ผู้ระบุ 35,484 คน หรือร้อยละ 29.30
4. ปัญหาการส่งเสริมการกีฬา ผู้ระบุ 34,515 คน หรือร้อยละ 28.50
5. ปัญหาแหล่งน้ำการเกษตร ผู้ระบุ 29,550 คน หรือร้อยละ 24.40

6. ปัญหาผลผลิตจากรั้วราคาตก ผู้ระบุ 23,494 คน หรือร้อยละ 19.40
7. ปัญหาการได้รับประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยว ผู้ระบุ 16,228 คน หรือร้อยละ 13.40
8. ปัญหาการได้รับการศึกษา ผู้ระบุ 15,986 คน หรือร้อยละ 13.20
9. ปัญหาการเพิ่มระดับความรู้จากการศึกษาของประชาชน ผู้ระบุ 12,353 คน หรือร้อยละ 10.20
10. ปัญหาผลิตผลจากการเกษตรอื่น ๆ ผู้ระบุ 11,868 คน หรือร้อยละ 3.80

ตารางที่ 2.3 แสดงลำดับปัญหาคนจนผู้จดทะเบียน

รายการ	จำนวน	ร้อยละ	
ประชากรในจังหวัด	826,169	100.00	
ผู้จดทะเบียนคนจนในจังหวัด	121,105	14.16	
แบ่งตามปัญหาความยากจน	จำนวน (คน)*	ร้อยละของผู้จดทะเบียน	อันดับ
1. ไม่มีที่ดินทำกิน	30,318	25.03	2
2. มีที่ดินแต่ไม่เพียงพอ	14,395	11.88	7
3. มีที่ดินแต่ไม่มีกรรมสิทธิ์	17,557	14.49	6
4. คนเร่ร่อน	47	0.03	11
5. อาชีพผิดกฎหมาย	77	0.06	10
6. นักเรียนนักศึกษาไม่มีรายได้	2,741	2.26	8
7. คนถูกหลอกหลวง	579	0.47	9
8. หนี้ในระบบ	34,497	28.48	1
9. หนี้นอกระบบ	22,877	18.89	5
10. ที่อยู่อาศัย	28,250	23.32	3
11. อื่น ๆ	26,867	22.18	4

*หมายถึงตัวเลขนับซ้ำ คือ คนจดทะเบียนคนจนหนึ่งคน ระบุได้หลายปัญหา

จากตารางที่ 2.3 คนจนที่ไปจดทะเบียนได้ระบุปัญหา อันดับ 1 คือ หนี้ในระบบ จำนวน 34,497 คน อันดับ 2 คือ ไม่มีที่ดินทำกิน จำนวน 30,318 คนและอันดับ 3 ปัญหาที่อยู่อาศัย จำนวน 28,250 คน รายละเอียดในตารางที่ 2.4

ตารางที่ 2.4 แสดงรายการปัญหาที่ระบุใน (จปฐ)

รายการปัญหาที่ระบุ (จปฐ)	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1.ด้านโครงสร้างพื้นฐาน		
1.ถนน	6,055	5.00
2.น้ำกิน	5,208	4.30
3.น้ำใช้	10,657	8.80
4.น้ำเพื่อการเกษตร	29,550	24.40
5.ไฟฟ้า	4,239	3.50
6.การมีที่ดินทำกิน	49,411	40.80
7.การติดต่อสื่อสาร	1,817	1.50
2.ด้านการประกอบอาชีพและมืงานทำ		
\ 8.การมืงานทำ	3,996	3.30
9.การทำงานในสถานประกอบการ	4,360	3.60
10.ผลผลิตจากการทำนา	9,325	7.70
11.ผลผลิตจากการทำไร่	23,494	19.40
12.ผลผลิตจากการทำการเกษตรอื่น ๆ	11,868	9.80
13.การประกอบอุตสาหกรรมในครัวเรือน	2,180	1.80
14.การได้รับประโยชน์จากการมีสถานที่ท่องเที่ยว	16,228	13.40
3.ด้านสุขภาพอนามัย		
15.ความปลอดภัยในการทำงาน	7,509	6.20
16.การป้องกันโรคติดต่อ	969	0.80
17.การกีฬา	34,515	28.50
18.การปลอดยาเสพติด	24	0.02
4.ด้านความรู้และการศึกษา		
19.ระดับการศึกษาของประชาชน	12,353	10.20
20.อัตราการเรียนต่อของประชาชน	5,086	4.20
21.การได้รับการศึกษา	15,986	13.20

ตารางที่ 2.4 (ต่อ)

รายการปัญหาที่ระบุ (จปฐ)	จำนวน(คน)	ร้อยละ
5.ด้านความเข้มแข็งของชุมชน		
22.การเรียนรู้โดยชุมชน	35,484	29.30
23.การได้รับการคุ้มครองทางสังคม	10,536	8.70
24.การมีส่วนร่วมของชุมชน	1,574	1.30
25.การรวมกลุ่มของประชาชน	1,332	1.10
26.การเข้าถึงแหล่งทุนของชุมชน	727	0.60
6.ด้านทรัพยากรธรรมชาติ		
27.คุณภาพของดิน	49,169	40.60
28.การใช้ประโยชน์ที่ดิน	10,415	8.60
29.การปลูกป่าและไม้ยืนต้น	1,332	1.10
30.การจัดสภาพสิ่งแวดล้อม	727	0.60
รวม*	366,125	302

*ตัวเลขนี้มีการนับซ้ำจาก จำนวนเต็มผู้จดทะเบียนคนจน 121,105 คน

จากตารางที่ 2.4 รายการปัญหาที่แสดงไว้ใน จปฐ ของสำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัด ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ 1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ปัญหามากที่สุดได้แก่ เรื่อง การมีที่ดินทำกินของประชาชน 2) ด้านการประกอบอาชีพและมิงานทำ ปัญหามากที่สุดได้แก่ ผลผลิตจากการทำไร่ที่ตกต่ำ 3) ด้านสุขภาพอนามัย ปัญหามากที่สุดได้แก่ การกีฬา 4) ด้านความรู้และการศึกษา ปัญหามากที่สุดได้แก่ การได้รับการศึกษา 5) ด้านความเข้มแข็งของชุมชน ปัญหามากที่สุดได้แก่ การเรียนรู้โดยชุมชน และ 6) ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหามากที่สุดได้แก่ คุณภาพของดิน

2.3 บทสรุป

ในการวิเคราะห์ปัญหาของผู้จดทะเบียนคนยากจนของจังหวัดกาญจนบุรี ปัญหามากที่สุดได้แก่ เรื่อง ที่ดินทำกินขาดคุณภาพ ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน มีที่ทำกินไม่เพียงพอกับสมาชิกในครัวเรือน ไม่มีที่ดินเพื่ออยู่อาศัย ด้านการแก้ไขปัญหาคนจนจดทะเบียน สามารถดำเนินการแก้ไขได้บางส่วน และที่ไม่ขอรับความช่วยเหลือมีจำนวนมากกว่า ร้อยละ 40 ของจำนวนผู้จดทะเบียน

บทที่ 3

ขั้นตอนและกระบวนการสร้างเครือข่ายคุณค่า

ในการทำวิจัยแบบมีส่วนร่วมของทีมวิจัยจังหวัดกาญจนบุรี โดยมีผู้ดำเนินงานวิจัย ประกอบด้วยข้าราชการสำนักงานสหกรณ์จังหวัด และผู้ถูกวิจัยคือผู้นำกลุ่มสหกรณ์ ผู้จัดการ กรรมการและกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ผลจากการการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีส่วนร่วมในขบวนการสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ทั้งสิ้นได้เครือข่าย ทั้งสิ้น 6 เครือข่าย

1. เครือข่ายเกษตรอินทรีย์
2. เครือข่ายการเงิน
3. เครือข่ายข้าวสาร
4. เครือข่ายอาชีพ
5. เครือข่ายปฏูย
6. เครือข่ายผู้จัดการและพนักงานสหกรณ์
7. เครือข่ายวัสดุสำนักงานสหกรณ์

โดย มีแผนปฏิบัติสร้างเครือข่ายคุณค่า ดังนี้

แผนปฏิบัติการสร้างเครือข่ายที่ 1. “เครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์”

ลำดับ ที่	วัน เดือน ปี	กระบวนการ/วิธีการของทีม วิจัย (ระบุการจัดสัมมนา/เวที แลกเปลี่ยน)	กลุ่มเป้าหมายที่เข้า สู่กระบวนการ (ระบุจำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการ (เช่น สร้างความเข้าใจ/เกิดเครือข่าย)	ระยะเวลา (ระบุ ชั่วโมง)	หมายเหตุ
1	9 กย. 48	-การประชุมผู้นำชี้แจงการ จัดทำเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์ ในจังหวัดกาญจนบุรี ให้ผู้เข้า ประชุมเสนอความเห็นที่ได้ ปฏิบัติมาแต่ก่อน ปัญหา และ การแก้ไข และเสนอแนวทาง สร้างกลุ่มในอนาคต	-ผู้นำสหกรณ์ -กลุ่มเกษตรกร -กลุ่มอาชีพ จำนวน 29 คน	ประชุมที่ สำนักงาน สหกรณ์ จังหวัด	-ผู้นำกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมประชุมการผลิต พืช เกษตรอินทรีย์ เพื่อนำไปปฏิบัติให้เกิดความ พร้อมในครัวเรือนและชุมชนของตน ทุกคน เห็นว่าการสนับสนุนเงินจากหน่วยราชการมี ประโยชน์ ทุกคนแก้ไขปัญหาเรื่องวัสดุราคา แพง เช่น มูลโค ต้องสั่งจากเกษตรกร ใน จังหวัดราชบุรี	6 ชั่วโมง	
2	29 มีค. 49	-การประชุมกลุ่มเกษตรกร ผู้ผลิตพืชเกษตรอินทรีย์ ให้ผู้ เข้าประชุมแสดงความคิดเห็นการ ติดต่อกับกลุ่มในการเชื่อมโยง เรื่องการผลิตปุ๋ยชีวภาพ	-ผู้นำสหกรณ์ -กลุ่มเกษตรกร -กลุ่มอาชีพ จำนวน 38 คน	ที่สำนักงาน สหกรณ์ จังหวัด	-ผู้นำกลุ่มเห็นด้วยให้มีการรวมกันซื้อวัตถุดิบ จากแหล่งเดียวกันในการนำมาประกอบเป็นปุ๋ย เกษตรกรอินทรีย์หรืออาจจะให้วัสดุในท้องถิ่น แล้วมาผลิตใช้เอง ทุกคนอยากให้มีหน่วยรับซื้อ วัสดุและ พืชผักที่ผลิตได้ ให้ได้ราคาที่สูงขึ้น	5 ชั่วโมง	

การพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี

ลำดับ ที่	วัน เดือน ปี	กระบวนการ/วิธีการของทีม วิจัย(ระบุการจัดสัมมนา/เวที แลกเปลี่ยน)	กลุ่มเป้าหมายที่เข้า สู่กระบวนการ (ระบุจำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการ (เช่น สร้างความเข้าใจ/เกิดเครือข่าย)	ระยะเวลา (ระบุ ชั่วโมง)	หมายเหตุ
3	22 พค. 49	-การประชุมกลุ่มเกษตรกร บ้านห้วยเหนียว ให้ผู้เข้า ประชุมได้เห็นการปลูกข้าว แบบใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปลูกผัก ไม่ใช้สารเคมีใดๆ	-ผู้นำสหกรณ์ -กลุ่มเกษตรกร -กลุ่มอาชีพ จำนวน 26 คน	ที่ทำการกลุ่ม เกษตรกรบ้าน ห้วยเหนียว	-สังเกตการณ์ประชุมกลุ่ม มีการแสดงรายงาน กิจการประจำเดือน การทำธุรกิจ การส่งปุ๋ยรับ ปุ๋ยจากพ่อค้าส่งให้สมาชิก การติดตามการใช้ เงินกู้ของสมาชิก การจำหน่ายผลิตผล เช่น ข้าว พืชกินใบ อ้อย และเผือก รวมทั้งการ แลกเปลี่ยนข้อมูลด้านต่าง ๆ ระหว่างกลุ่ม เกษตรกรอินทรีย์ด้วยกัน	6 ชั่วโมง	

แผนปฏิบัติการสร้างเครือข่ายที่ 2 “เครือข่ายการเงิน”

ลำดับ ที่	วัน เดือน ปี	กระบวนการ/วิธีการของทีมวิจัย(ระบุการ จัดสัมมนา/เวทีแลกเปลี่ยน)	กลุ่มเป้าหมายที่เข้า สู่กระบวนการ (ระบุจำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการ (เช่น สร้างความเข้าใจ/เกิดเครือข่าย)	ระยะเวลา (ระบุ ชั่วโมง)	หมายเหตุ
1	30 กย. 49	การประชุมเครือข่ายการเงินระดับจังหวัด โดยเชิญกรรมการและฝ่ายจัดการสหกรณ์ การเกษตรมีระดมความคิด ให้เล่าการจัด เครือข่ายการเงินในปัจจุบันของจังหวัด กาญจนบุรี ว่ามีที่มาอย่างไร การให้ความ ช่วยเหลือในการจัดทำแผนการเงินของ ขบวนการสหกรณ์	-ผู้แทนสหกรณ์ -ผู้แทนกลุ่ม เกษตรกร -ผู้แทนกองทุน หมู่บ้าน -ผู้แทนกลุ่มสัจจะ จำนวน 30 คน	ประชุมที่ สำนักงาน สหกรณ์ จังหวัด	-ผู้นำสหกรณ์ต้นตัวที่อยากจะให้มีการบริการ ด้านการเงิน มีศูนย์กลางเป็นของสหกรณ์ บทบาทในการจัดการด้านการเงิน ตั้งแต่เงิน ฝาก เงินกู้ และการลดภาระหนี้จากสหกรณ์ ต่าง ผู้นำสหกรณ์ยังตั้งเรื่องการเงินที่ไม่มี ความชัดเจน ปัญหาจากความเสี่ยงในอนาคต ผู้รับผิดชอบที่มีขอบเขตไม่จำกัด	จำนวน 5 ชั่วโมง	

การพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี

ลำดับ ที่	วัน เดือน ปี	กระบวนการ/วิธีการของทีมวิจัย (ระบุนการจัดสัมมนา/เวที แลกเปลี่ยน)	กลุ่มเป้าหมายที่เข้าสู่ กระบวนการ (ระบุจำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการ (เช่น สร้างความเข้าใจ/เกิดเครือข่าย)	ระยะเวลา (ระบุ ชั่วโมง)	หมายเหตุ
2	26 มก 49	-การประชุมการเงินในระดับอำเภอ ของสหกรณ์การเกษตรท่าม่วง จำกัด ผู้นำสหกรณ์และผู้นำกลุ่ม สตรีสหกรณ์ต่าง ๆ	-ผู้แทนสหกรณ์ -ผู้แทนกลุ่มเกษตรกร -ผู้แทนกองทุน หมู่บ้าน -ผู้แทนกลุ่มสัจจะ จำนวน 20 คน	ห้องประชุม สหกรณ์ การเกษตร ท่าม่วง จำกัด	-กรรมการสหกรณ์ให้ความสำคัญเป็นเรื่องการ สร้างเครือข่ายการเงินที่สหกรณ์อยากมีแต่ต้อง ได้รับความไว้วางใจระหว่างผู้นำของสหกรณ์คู่ ฝากหรือผู้ให้กู้ด้วยกัน ผู้นำกลุ่มต้องการจะ ฝากเงินที่ให้ได้อัตราดอกเบี้ยสูง แต่สหกรณ์ ผู้รับฝากจะให้ดอกเบี้ยถูก เพราะไม่ต้องการ รับภาระค่าใช้จ่ายดอกเบี้ยเงินฝากสูงเกินไป	จำนวน 6 ชั่วโมง	
3	29 มีค 49	-ประชุมเครือข่ายจังหวัดเกี่ยวกับการ การเงินให้ระบุนความร่วมมือต่อกัน ว่าใครจะดำเนินการให้สหกรณ์อื่น ๆ กู้หรือรับฝากเงินได้จำนวนเท่าใด และอัตราดอกเบี้ยที่จะให้ผู้รับฝาก จะใช้จ่ายอย่างไร	-ผู้แทนสหกรณ์ -ผู้แทนกลุ่มเกษตรกร -ผู้แทนกองทุน หมู่บ้าน -ผู้แทนกลุ่มสัจจะ จำนวน 25 คน	สหกรณ์ การเกษตร เมือง กาญจนบุรี จำกัด	-ที่ประชุมต้องการให้มีกองทุนกลาง ให้มี ประกันความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นกรณีที่ผู้ฝาก ถอนเงินจากสหกรณ์ผู้รับฝากไม่ได้ และผู้ฝาก ก็สามารถให้กองทุนชดใช้ให้ หรือในกรณีการ กู้เงินก็เช่นกัน อยากให้ผู้กู้ผ่อนชำระให้ผู้ให้กู้ ได้ตรงตามสัญญา	จำนวน 6 ชั่วโมง	

แผนปฏิบัติการสร้างเครือข่ายที่ 3 “เครือข่ายข้าวสาร ”

ลำดับ ที่	วัน เดือน ปี	กระบวนการ/วิธีการของทีมวิจัย (ระบุนการจัดสัมมนา/เวที แลกเปลี่ยน)	กลุ่มเป้าหมายที่เข้าสู่ กระบวนการ (ระบุนจำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการ (เช่น สร้างความเข้าใจ/เกิดเครือข่าย)	ระยะเวลา (ระบุน ชั่วโมง)	หมายเหตุ
1	26 ม.ค. 49	- คู่มือกรรมการสีข้าวของโรงสี สหกรณ์พัฒนาชนบททุ่งสมอ อำเภอพนมทวน	-ผู้แทนสหกรณ์ -ผู้แทนกลุ่มเกษตรกร จำนวน 31 คน	สหกรณ์ พัฒนา ชนบททุ่ง สมอ	- สหกรณ์รับซื้อข้าวเปลือกจากสมาชิกมา แปรรูปและจำหน่ายข้าวสารให้สมาชิก	จำนวน 5 ชั่วโมง	
2	27 ม.ค. 49	- นัดประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยมี สหกรณ์และกลุ่มสตรีที่สนใจจะ ร่วมเครือข่ายข้าวสารเข้าร่วม ประชุม	-ผู้แทนสหกรณ์ -ผู้แทนกลุ่มเกษตรกร -ผู้นำกลุ่มสตรี สหกรณ์ จำนวน 27 คน	สำนักงาน สหกรณ์ จังหวัด	- ให้ทุกคนเล่าเหตุการณ์การไปซื้อข้าวสาร มาบริโภค และการจำหน่ายข้าวสารของ สหกรณ์และกลุ่มสตรีสหกรณ์	จำนวน 4 ชั่วโมง	

การพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี

ลำดับ ที่	วัน เดือน ปี	กระบวนการ/วิธีการของทีมวิจัย(ระบุ การจัดสัมมนา/เวทีแลกเปลี่ยน)	กลุ่มเป้าหมายที่เข้าสู่ กระบวนการ (ระบุจำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการ (เช่น สร้างความเข้าใจ/เกิดเครือข่าย)	ระยะเวลา (ระบุ ชั่วโมง)	หมายเหตุ
3	22 มี.ค. 49	- นัดประชุมผู้แทนสหกรณ์ และ กลุ่มสตรีสหกรณ์ที่สนใจจะเข้า มาร่วมโครงการซื้อข้าวสาร พร้อม กับการให้ข้อมูลมารวบรวมให้เห็น ตัวเลข ปริมาณ และมูลค่าการ สั่งซื้อข้าวสารของแต่ละสหกรณ์	-ผู้แทนสหกรณ์ -ผู้แทนกลุ่ม เกษตรกร -ผู้นำกลุ่มสตรี สหกรณ์ จำนวน 25 คน	สหกรณ์ การเกษตร พนมทวน	- ทุกคนยังไม่มีตัวเลขมา แต่ก็สนใจอยาก มาร่วม และสอบถามเรื่องราคา คุณภาพ ข้าวสารของสหกรณ์ และได้รับการชี้แจงว่า ข้าวสารสหกรณ์มีคุณภาพจำหน่ายให้ เอกชนทั่วไป	จำนวน 6 ชั่วโมง	
4	19 เม.ย. 49	- การนำตัวเลขมาแสดงให้เห็นใน แต่ละสหกรณ์ และจะส่งข้าวสาร ผ่านสหกรณ์ต่าง ๆ จากสหกรณ์ พัฒนาชนบททุ่งสมอและสหกรณ์ ท่ามะกา	-ผู้แทนสหกรณ์ -ผู้แทนกลุ่ม เกษตรกร -ผู้นำกลุ่มสตรี สหกรณ์ จำนวน 33 คน	สหกรณ์ การเกษตร ท่ามะกา	- การสั่งข้าวสารเกิดขึ้นโดยให้สหกรณ์ต่าง ๆ สั่งซื้อแล้วรถสหกรณ์แม่ข่ายจะไปส่งถึง กลุ่มสตรี กลุ่มเกษตรกร และสหกรณ์ต่าง ๆ ในพื้นที่ แต่ละอำเภอ ผลการจำหน่าย ข้าวสารของสหกรณ์การเกษตรพนมทวน และพัฒนาชนบททุ่งสมอ เพิ่มขึ้น	จำนวน 5 ชั่วโมง	

แผนปฏิบัติการสร้างเครือข่ายที่ 4 “เครือข่ายกลุ่มอาชีพ ”

ลำดับ ที่	วัน เดือน ปี	กระบวนการ/วิธีการของทีมวิจัย (ระบุการจัดสัมมนา/เวที แลกเปลี่ยน)	กลุ่มเป้าหมายที่เข้าสู่ กระบวนการ (ระบุจำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการ (เช่น สร้างความเข้าใจ/เกิดเครือข่าย)	ระยะเวลา (ระบุ ชั่วโมง)	หมายเหตุ
1	5 ต.ค. 48	การประชุมผู้นำสหกรณ์ และกลุ่ม สตรีบ้านหนองขาว เพื่ออธิบายที่มา ของโครงการวิจัย เป้าหมาย และวิธี ปฏิบัติ	-ผู้นำกลุ่มสตรี สหกรณ์ -ผู้กลุ่มแม่บ้าน เกษตรกร -ผู้นำกลุ่มทอผ้า จำนวน 25 คน	สหกรณ์ การเกษตร สุวรรณภูมิ	-ผู้จัดการสหกรณ์การเกษตรสุวรรณภูมิ จำกัด ได้นำเสนอแผนการทำงานของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ภายในกลุ่มสหกรณ์ ให้กลุ่มทอผ้ากลุ่มอื่น ๆ รับฟัง แล้วให้แสดงเจตจำนงกันว่าจะมาร่วม เป็นเครือข่ายตลาดด้วยกัน	จำนวน 4 ชั่วโมง	
2	10 ต.ค.48	การประชุมผู้นำกลุ่มสตรี ณ สหกรณ์สุวรรณภูมิ เพื่อพิจารณา การเชื่อมเครือข่ายในระดับอำเภอ	-ผู้นำกลุ่มสตรี สหกรณ์ -ผู้กลุ่มแม่บ้าน เกษตรกร -ผู้นำกลุ่มทอผ้า จำนวน 31 คน	สหกรณ์ การเกษตร สุวรรณภูมิ	-ผู้นำกลุ่มทอผ้าเสนอการผลิตภัณฑ์ที่ได้ มาตรฐาน และต้องการตลาดร่วมกับอำเภอ และสำนักงานสหกรณ์จังหวัด ไปแสดงสินค้า ร่วมกับจังหวัดในงาน OTOP ณ เมืองทองธานี	จำนวน 5 ชั่วโมง	

การพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี

ลำดับ ที่	วัน เดือน ปี	กระบวนการ/วิธีการของทีมวิจัย (ระบุงการจัตสัมมนา/เวที แลกเปลี่ยน)	กลุ่มเป้าหมายที่เข้าสู่ กระบวนการ (ระบุงจำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการ (เช่น สร้างความเข้าใจ/เกิดเครือข่าย)	ระยะเวลา (ระบุง ชั่วโมง)	หมาย เหตุ
3	28 พ.ย.48	จัตประชมระดับจัตหวัดเป็น เครือข่ายกลุ่มอาชีพ รวมกลุ่มสตรี จากสหกรณ์อื่น ๆ 16 กลุ่ม	-ผู้นำกลุ่มสตรีสหกรณ์ -ผู้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร -ผู้นำกลุ่มอาชีพอื่น ๆ จำนวน 44 คน	สำนักงาน สหกรณ์ จัตหวัด กาญจนบุรี	-เพื่อกำหนดแผนการตลาดนำสินค้าไปจำหน่าย ในงานต่าง ๆ การคัดเลือกสินค้าไปจำหน่าย โดย เน้นสินค้าที่ได้มาตรฐานตั้งแต่ 3 ดาวขึ้นไป เพื่อ นำไปจำหน่ายและแสดง	จำนวน 5 ชั่วโมง	
4	20 ม.ค.49	ประชม ณ สำนักงานสหกรณ์ จัตหวัด เพื่อแนะนำให้กลุ่มต่าง ๆ เสนอแนะการนำสินค้าไป จำหน่ายในต่างจัตหวัด	-ผู้นำกลุ่มสตรีสหกรณ์ -ผู้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร -ผู้นำกลุ่มอาชีพอื่น ๆ จำนวน 32 คน	สำนักงาน สหกรณ์ จัตหวัด กาญจนบุรี	-ผู้นำแต่ละกลุ่มสนใจและจะไปพัฒนาสินค้ามา ร่วมกันแล้วรวมกันไปจำหน่าย การวางแผนเพื่อ แก้ไขปัญห การนำสินค้าที่ไม่ผ่านมาตรฐาน และแนะนำให้ผู้ผลิตพยายามรักษามาตรฐาน	จำนวน 4 ชั่วโมง	
5	21 มี.ค. 49	การประชมกบกลุ่มสตรีบ้านดอน มะขาม สหกรณ์การเกษตรด้าน มะขามเต็ย	-ผู้นำกลุ่มสตรีสหกรณ์ -ผู้นำกลุ่มอาชีพอื่น ๆ จำนวน 19 คน	ที่ทำการ กลุ่ม อ.ด่าน มะขามเต็ย	-การดำเนินงานในกลุ่ม การผลิตอาหาร ไข่เค็ม สมุนไพร ผักปลอดสารพิษ และน้ำผลไม้ สมาชิกกลุ่มต้องการให้ทางราชการเข้ามาประชม บ่อย ๆ และช่วยแนะนำเกี่ยวกับพัฒนาขาย ผลิตภัณฑ์	จำนวน 5 ชั่วโมง	

การพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี

ลำดับ ที่	วัน เดือน ปี	กระบวนการ/วิธีการของทีมวิจัย (ระบุนการจัดสัมมนา/เวที แลกเปลี่ยน)	กลุ่มเป้าหมายที่เข้า สู่กระบวนการ (ระบุจำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการ (เช่น สร้างความเข้าใจ/เกิดเครือข่าย)	ระยะเวลา (ระบุ ชั่วโมง)	หมายเหตุ
6	9 เม.ย. 49	การประชุมกลุ่มสตรีสหกรณ์บ้าน หนามแดง สหกรณ์โคนมท่าม่วง ให้ แต่ละคนเสนอความคิดเห็นในการ พัฒนาผลิตภัณฑ์ ระยะเวลา	-สมาชิกกลุ่มสตรี สหกรณ์บ้านหนาม แดง จำนวน 25 คน	ที่ทำการกลุ่ม บ้านหนาม แดง	-การผลิตอาหารแปรรูป น้ำผลไม้ ขนม และเห็น ความสำคัญในการได้รับการสนับสนุนจากกรม ส่งเสริมสหกรณ์ และสหกรณ์การเกษตรท่าม่วง จำกัด	จำนวน 4 ชั่วโมง	
7	10 พค. 49	การประชุมกลุ่มเยาวชนพัฒนาเมือง กาญจนบุรี ให้แต่ละคนเสนอการ พัฒนาดอกไม้ประดิษฐ์ อาหารแปรร รูปในกลุ่มของตน	-กลุ่มเยาวชน สหกรณ์ จำนวน 12 คน	สหกรณ์ การเกษตร เมือง กาญจนบุรี	-การผลิตดอกไม้ประดิษฐ์ ผู้นำกลุ่มต้องการให้ หน่วยราชการช่วยหากรรมวิธีพัฒนาผลิตภัณฑ์ และจัดหาตลาดให้กับกลุ่ม การพัฒนาคุณภาพ ร่วมกับกลุ่มอื่น ๆ ที่ผลิตดอกไม้ประดิษฐ์	จำนวน 6 ชั่วโมง	
8	10 มิ.ย.49	การประชุมกลุ่มสตรีและเยาวชน บ้านห้วยเขย่ง ให้แต่ละคนเสนอ ปัญหาการนำสินค้าไปสู่ตลาด ภายนอกจังหวัด	-กลุ่มเยาวชน สหกรณ์ จำนวน 17 คน	สหกรณ์นิคม ห้วยเขย่ง	-ผู้นำกลุ่มมีปัญหา เช่น เงินทุน อยากให้รัฐ ช่วยเหลือเงินทุนให้ผลิตภัณฑ์จักสาน และไม้ กวาด ต้องการหาตลาดและต้องการราคาไม้ กวาดให้สูงขึ้นต่อด้ามละ 10 บาท	จำนวน 5 ชั่วโมง	

การพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี

ลำดับ ที่	วัน เดือน ปี	กระบวนการ/วิธีการของทีมวิจัย (ระบุการจัดสัมมนา/เวที แลกเปลี่ยน)	กลุ่มเป้าหมายที่เข้าสู่ กระบวนการ (ระบุจำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการ (เช่น สร้างความเข้าใจ/เกิดเครือข่าย)	ระยะเวลา (ระบุ ชั่วโมง)	หมายเหตุ
9	27 มิ.ย.49	การประชุมกลุ่มสตรีสหกรณ์ของกา เลีย สหกรณ์นิคมของกาเลีย ให้แต่ ละคนเสนอความคิดการพัฒนาการ ผสมอาหารสุกร	-กลุ่มสตรีสหกรณ์ จำนวน 26 คน	สหกรณ์ นิคมของกา เลีย	-การผลิตอาหารสุกรใช้เอง กำลังขาดแคลน เงินทุนเนื่องจากวัสดุราคาสูง แม้ว่าจะซื้อหา ในพื้นที่ได้ก็จริง แต่ก็ยังมีราคาที่สูง และค่า ขนส่งสูงตาม	จำนวน ๗ ชั่วโมง	
10	17 ก.ค.49	การประชุมเครือข่ายกลุ่มอาชีพ ระดับจังหวัด ณ สำนักงานสหกรณ์ จังหวัด	กลุ่มสตรีสหกรณ์ กลุ่มอาชีพ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ จำนวน 32 คน	สำนักงาน สหกรณ์ จังหวัด	-สามารถรวบรวมรายชื่อที่แท้จริงของ ขบวนการเครือข่ายได้ ผลิตภัณฑ์ที่ผ่านการ รับรองมาตรฐาน	จำนวน 4 ชั่วโมง	

แผนปฏิบัติการสร้างเครือข่ายที่ 5 “เครือข่ายปุย”

ลำดับ ที่	วัน เดือน ปี	กระบวนการ/วิธีการของทีม วิจัย(ระบุนการจัดสัมมนา/เวที แลกเปลี่ยน)	กลุ่มเป้าหมายที่เข้า สู่กระบวนการ (ระบุจำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการ (เช่น สร้างความเข้าใจ/เกิดเครือข่าย)	ระยะเวลา (ระบุ ชั่วโมง)	หมาย เหตุ
1	30 ก.ย.48	- ประชุมผู้จัดการสหกรณ์ ตัวแทนสหกรณ์ ตัวแทนกลุ่มเกษตรกร ให้ เสนอปัญหาการใช้ปุ๋ยของ สมาชิก	ผู้แทนสหกรณ์ ผู้แทนกลุ่ม เกษตรกร จำนวน 25 คน	สำนักงาน สหกรณ์ การเกษตร เมือง	- ให้แสดงความคิดเห็นเรื่องการใช้ปุ๋ย การซื้อปุ๋ยของ สหกรณ์ของตนในอดีตที่ผ่านมา ทุกคนแสดงออกอยาก ให้มีเครือข่าย แต่เป้าหมาย คือ ต้องการราคาปุ๋ยที่ต่ำกว่า ท้องตลาด และคุณภาพใกล้เคียง ผลการประชุมให้แต่ละ สหกรณ์ไปสำรวจความต้องการซื้อปุ๋ยเพิ่มไปจำหน่าย สมาชิกแต่ละเดือน	จำนวน 4 ชั่วโมง	
2	30 พ.ย.48	ประชุมผู้แทนสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร และกลุ่มสตรีสหกรณ์	ผู้แทนสหกรณ์ ผู้แทนกลุ่ม เกษตรกร จำนวน 25 คน	สำนักงาน สหกรณ์ จังหวัด	- ทุกคนแสดงความคิดเห็นเรื่องปริมาณการใช้ปุ๋ย และ ราคาที่ต้องการ ครอบคลุมละ 300 – 400 บาท ปุ๋ยสำหรับ พืชไร่ ผัก และนาข้าว โดยเฉพาะท่าม่วง ท่ามะกา จะใส่ไร่ อ้อย และนาข้าว และสั่งซื้อจากบริษัทโดยตรง - สกต. ก็สั่งตรงจากบริษัทตามนโยบาย ธกส. - ที่ประชุมให้พนมทวนเป็นแม่ข่ายชั่วคราว ถ้าสอบราคา แล้วสูงก็ไม่ต้องสั่งซื้อ	จำนวน 5 ชั่วโมง	

การพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี

ลำดับ ที่	วัน เดือน ปี	กระบวนการ/วิธีการของทีม วิจัย(ระบุการจัดสัมมนา/เวที แลกเปลี่ยน)	กลุ่มเป้าหมายที่เข้า สู่กระบวนการ (ระบุจำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการ (เช่น สร้างความเข้าใจ/เกิดเครือข่าย)	ระยะเวลา (ระบุ ชั่วโมง)	หมายเหตุ
3	26 มค. 49	ผู้แทนสหกรณ์ ผู้แทนกลุ่มเกษตรกร จำนวน 25 คน	ผู้แทนสหกรณ์ ผู้แทนกลุ่ม เกษตรกร จำนวน 25 คน	สำนักงาน สหกรณ์ สกต.ลูกค้ำ รทส. กาญจนบุรี	- ให้สอบถามความก้าวหน้าในการสั่งซื้อปุ๋ย ส่วนใหญ่สั่ง จากสหกรณ์การเกษตรเมือง และสหกรณ์เมืองสั่งจาก พนมทวน และ สกต.กาญจนบุรี ได้ในราคาต่ำ ส่วนทำ ม่วง และทำมะกาสั่งจากบริษัทโดยตรง - ถึงไม่มีความก้าวหน้าในการจะเกิดเป็นเครือข่ายใหญ่ - แต่ในทางกลับกันการณรงค์ให้ใช้ปุ๋ยอินทรีย์กลับมี ปริมาณจำหน่ายสูงขึ้น	จำนวน 4 ชั่วโมง	

แผนปฏิบัติการสร้างเครือข่ายที่ 6 “เครือข่ายพนักงานสหกรณ์”

ลำดับ ที่	วัน เดือน ปี	กระบวนการ/วิธีการของทีม วิจัย(ระบุการจัดสัมมนา/เวที แลกเปลี่ยน)	กลุ่มเป้าหมายที่เข้า สู่กระบวนการ (ระบุจำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการ (เช่น สร้างความเข้าใจ/เกิดเครือข่าย)	ระยะเวลา (ระบุ ชั่วโมง)	หมายเหตุ
1	5 ก.ย. 48	- จัดประชุมผู้จัดการสหกรณ์ การเกษตรในจังหวัด กาญจนบุรี เกี่ยวกับการจัด เครือข่ายผู้จัดการและ พนักงานสหกรณ์	ผู้จัดการและ พนักงานสหกรณ์ และกรรมการ จำนวน 22 คน	สำนักงาน สหกรณ์ จังหวัด กาญจนบุรี	- ส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า ต้องการมีชมรมหรือกลุ่ม มากกว่าการเป็นเครือข่าย เพราะชมรมได้จัดตั้งแล้ว แต่ การดำเนินงานยังไม่มีเป้าหมาย และไม่มีเงินทุนของ ชมรม อยากให้หน่วยราชการสนับสนุนสถานที่พบปะ อุปกรณ์สำนักงาน - ส่วนเป้าหมายการจัดตั้งชมรมก็เพื่อให้เกิดการ ประสานงานในการให้ความช่วยเหลือพนักงานสหกรณ์ ต่อกัน	จำนวน 6 ชั่วโมง	
2	15 พ.ย.48	- ได้ออกไปดูการทำงาน สหกรณ์การเกษตรท่าม่วง และท่ามะกา ซึ่งเป็นสหกรณ์ ที่มีผลการดำเนินงานค่อนข้าง ดี	ผู้จัดการและ พนักงานสหกรณ์ และกรรมการ จำนวน 24 คน	สหกรณ์ การเกษตร ท่าม่วง	- ผู้จัดการและพนักงานส่วนใหญ่เห็นว่า ปัจจุบันเจ้าหน้าที่ ส่งเสริมห่างเหิน และทำให้การทำงาน โดยเฉพาะการ แก้ปัญหา การวินิจฉัย ระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมายเป็นไป อย่างยากลำบาก ก็อยากให้สหกรณ์อำเภอมีเหมือนเดิม	จำนวน 6 ชั่วโมง	

การพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี

ลำดับ ที่	วัน เดือน ปี	กระบวนการ/วิธีการของ ทีมวิจัย(ระบุการจัด สัมมนา/เวทีแลกเปลี่ยน)	กลุ่มเป้าหมายที่เข้า สู่กระบวนการ (ระบุจำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการ (เช่น สร้างความเข้าใจ/เกิดเครือข่าย)	ระยะเวลา (ระบุ ชั่วโมง)	หมายเหตุ
3	26 ธ.ค.48	- การดูการปฏิบัติงาน สหกรณ์สุวรรณภูมิ และ สหกรณ์การเกษตรพนม ทวน จำกัด	ผู้จัดการและ พนักงานสหกรณ์ และกรรมการ จำนวน 20 คน	สหกรณ์ การเกษตร พนมทวน	- พนักงานส่วนใหญ่อยากให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมออกไป ประจำเป็นเหมือนกับสหกรณ์อำเภอเหมือนเดิม- การจัด เครือข่ายเห็นด้วย อยากเข้าร่วมแต่ต้องดูรายละเอียดการ ดำเนินงานของชมรมก่อน เพราะที่ผ่านมายังไม่มีอะไร เคลื่อนไหวเกี่ยวกับชมรมผู้จัดการ	จำนวน 3 ชั่วโมง	
4	20 ก.ย.49	- ดูการปฏิบัติงานสหกรณ์ เขื่อนเจ้าแฉะและสหกรณ์ การเกษตรบ่อพลอย	ผู้จัดการและ พนักงานสหกรณ์ และกรรมการ จำนวน 23 คน	สหกรณ์ เขื่อนเจ้า แฉะ	- พนักงานส่วนใหญ่เห็นว่า ทีมวิจัยเป็นหน่วยงานราชการ สำนักงานสหกรณ์จังหวัดให้การต้อนรับดี และเห็นว่าที่ผ่าน มา เจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ออกไปพบปะไม่บ่อย ทำให้ สหกรณ์ขาดความอบอุ่นในการทำงาน โดยเฉพาะสหกรณ์ ขนาดเล็ก ไม่มีเงินทุนเพียงพอ และต้องการความช่วยเหลือ จากรัฐมากขึ้น	จำนวน 3 ชั่วโมง	

แผนปฏิบัติการสร้างเครือข่ายที่ 7 “เครือข่ายวัสดุสำนักงานสหกรณ์

ลำดับ ที่	วัน เดือน ปี	กระบวนการ/วิธีการของทีม วิจัย(ระบุการจัดสัมมนา/เวที แลกเปลี่ยน)	กลุ่มเป้าหมายที่เข้า สู่กระบวนการ (ระบุจำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการ (เช่น สร้างความเข้าใจ/เกิดเครือข่าย)	ระยะเวลา (ระบุ ชั่วโมง)	หมายเหตุ
1	15 พ.ย.48	- จัดประชุมผู้จัดการสหกรณ์ การเกษตรในจังหวัด กาญจนบุรี เกี่ยวกับการจัด เครือข่ายวัสดุสำนักงาน สหกรณ์ ให้แต่ละสหกรณ์ แสดงจำนวนการซื้อแต่ละครั้ง	ผู้จัดการ พนักงาน บัญชี และ ธุรการของสหกรณ์ กรรมการกลุ่ม จำนวน 14 คน	สำนักงาน สหกรณ์ เกษตรเมือง	- ส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า ต้องการให้ชุมนุมสหกรณ์ จังหวัด สั่งซื้อเครื่องเขียนแบบพิมพ์มาจาก ชสท.แล้วมา จำหน่ายให้กับสหกรณ์อื่น ๆ - ส่วนเป้าหมายการซื้อ ไม่ให้สหกรณ์อื่นสั่งตรงจาก ชสท. นอกจากนั้น ในการ จัดตั้งสหกรณ์ใหม่ ให้ชุมนุมสหกรณ์จังหวัดขายให้ใน ราคาที่ลดต่ำหรือเท่าทุนที่สั่งซื้อมาจาก ชสท.	จำนวน 4 ชั่วโมง	
2	14 พค.49	-ประชุมติดตามการสั่งซื้อ เครื่องเขียนแบบพิมพ์เพิ่มขึ้น จากเดิม ให้แต่ละสหกรณ์ กำหนดราคาและปริมาณ การ ซื้อตามที่จำเป็น รวมทั้งของ กลุ่มเกษตรกร	ผู้จัดการ พนักงาน บัญชี และกรรมการ กลุ่มเกษตรกร ธุรการของสหกรณ์ จำนวน 15 คน	สำนักงาน สหกรณ์ จังหวัด กาญจนบุรี	-กลุ่มเกษตรกรเข้ามาซื้อเพิ่มมากขึ้น เพราะเห็นว่าแบบ รายงานสมุดบัญชีต่าง ๆ มีความเหมาะสมใช้งานได้ เหมือนกับรูปแบบเอกสารของสหกรณ์ ทุกประการ และในที่ประชุมก็สามารถ ตกลงซื้อขายอย่างอื่นด้วย เช่น ข้าวสาร ปุ๋ย และการเงิน	จำนวน 4 ชั่วโมง	

บทที่ 4

เครือข่ายที่เกิดขึ้น

ในการทำวิจัยแบบมีส่วนร่วมของทีมวิจัยจังหวัดกาญจนบุรี โดยมีผู้ดำเนินงานวิจัย ประกอบด้วยข้าราชการสำนักงานสหกรณ์จังหวัด และผู้ถูกวิจัยคือผู้นำกลุ่มสหกรณ์ ผู้จัดการ กรรมการและกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ผลจากการการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีส่วนร่วมในขบวนการสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ทั้งสิ้นได้เครือข่าย ทั้งสิ้น 7 เครือข่าย

1. เครือข่ายเกษตรอินทรีย์
2. เครือข่ายการเงิน
3. เครือข่ายข้าวสาร
4. เครือข่ายอาชีพ
5. เครือข่ายปฏี
6. เครือข่ายผู้จัดการและพนักงานสหกรณ์
7. เครือข่ายวัสดุสำนักงานสหกรณ์

โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ข้อสรุปจำนวนรูปแบบเครือข่าย

1.เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ จังหวัดกาญจนบุรี

สถานการณ์กลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดกาญจนบุรี เกษตรอินทรีย์ในจังหวัดกาญจนบุรี อยู่ในระยะเริ่มต้น ทั้งนี้เพราะว่าเกษตรกรส่วนใหญ่คุ้นเคยกับการใช้ปุ๋ยเคมี ยาปราบศัตรูพืช ซึ่งได้ผลดีในด้านปริมาณการผลิต แต่เป็นผลเสียในด้านสุขภาพอนามัยของผู้ผลิตและผู้บริโภค ด้านความเสื่อมโทรมของดิน ด้านระบบนิเวศวิทยา การเกิดเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดกาญจนบุรี เกิดจากการส่งเสริมโดยหน่วยงานของภาครัฐและองค์กรภาคประชาชนในพื้นที่ ซึ่งประชาชนบางกลุ่มเล็งเห็นความสำคัญในการบริโภคอาหารปลอดภัย เช่น อาหารมังสวิรัต ในปัจจุบันจะแบ่งเกษตรอินทรีย์ได้ เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1. เกษตรอินทรีย์แบบพึ่งพาตนเอง คือเป็นการทำการเกษตรที่ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรทำมาหากินแบบพื้นบ้านเดิม การผลิตเพื่อบริโภคในครอบครัวเป็นหลักและอาจมีผลผลิตทั้งพืชและสัตว์ส่วนเกินที่จำหน่ายในตลาดท้องถิ่นบ้าง แต่ไม่ได้มีการรับรองมาตรฐานจากหน่วยงานราชการหรือเอกชนรับรอง อาจกล่าวได้ว่าที่จริงแล้วเป็นการรับรองโดยเกษตรกรเองหรือผู้ซื้อ เพราะผู้บริโภคมีโอกาสพบปะหรือรู้จักผู้ผลิตเป็นอย่างดีจึงตัดสินใจซื้อ โดยพิจารณาจากความเชื่อถือหรือไว้วางใจผู้ผลิตเป็นหลัก ตัวอย่างที่เห็นเป็นรูปธรรม คือ โรงเรียนผู้นำพลตรี จำลอง ศรีเมือง

2. เกษตรอินทรีย์ที่มีการรับรองมาตรฐาน คือเกษตรกรผู้ผลิตพืช จะทำการเพาะปลูกโดยมีผลผลิตเหลือสำหรับการขาย อาจจำหน่ายผ่านทั้งระบบตลาดทั่วไปหรือการตลาดทางเลือก ซึ่งเมื่อได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แล้ว ผู้บริโภคก็จะพิจารณาเลือกซื้อจากความเชื่อถือในตรารับรอง และหากได้รับการรับรองจากหน่วยงานที่มีมาตรฐานทัดเทียมกับมาตรฐานของต่างประเทศ ผลผลิตจากเกษตรกรในกลุ่มนี้ยังสามารถจำหน่ายไปสู่ต่างประเทศได้ด้วย ตัวอย่างที่เป็นสำคัญ คือ โรงเรียนผู้นำของพลตรีจำลอง ศรีเมือง ตำบลบ้านเก่า อ.เมือง กาญจนบุรี ที่ปลูกผักปลอดสารพิษส่งจำหน่ายไปยังร้านมังสวิรัตทั่วไป

การผลิตเกษตรอินทรีย์ของจังหวัดกาญจนบุรี อยู่ในระบอบแบบพึ่งตนเอง จึงมีผู้ประกอบการและกลุ่มผู้ผลิตเพียงจำนวนหนึ่งเท่านั้น ผู้ประกอบการและกลุ่มผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์รายสำคัญของไทยในปัจจุบัน คือ เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ที่ทำงานร่วมกับสหกรณ์กรีนเนท จำกัด และมูลนิธิสายใจแผ่นดิน ซึ่งคิดเป็นสัดส่วน 55.89% ของเกษตรกรที่ทำการผลิตเกษตรอินทรีย์ และมีพื้นที่ทำการผลิตเกษตรอินทรีย์ คิดเป็นสัดส่วน 24.14% ของพื้นที่เกษตรอินทรีย์ทั้งหมดภายในประเทศ สำหรับจังหวัดกาญจนบุรี ได้แก่ บริษัท ริเวอร์แควอินเตอร์เนชั่นแนลอุตสาหกรรมอาหาร จำกัด ส่งออกข้าวโพดฝักอ่อนอินทรีย์

การขับเคลื่อนการเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดกาญจนบุรี โดยหน่วยราชการในจังหวัดกาญจนบุรี เป็นแบบบูรณาการ โดยมีสำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัด สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด สำนักงานประมงจังหวัด และสำนักงานสหกรณ์จังหวัด ร่วมกับองค์กรภาคเอกชน ผลักดันให้เกิดเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ เป็นต้น

ข้อจำกัดในการทำวิจัยครั้งนี้ เนื่องจาก กลุ่มเกษตรกรและประชาชนที่ประกอบเกษตรอินทรีย์มีจำนวนมาก และมีหลายระดับของผลการรับรองเกษตรอินทรีย์ เนื่องจาก บางกลุ่มได้รับการอบรมอย่างถูกวิธีจากหน่วยงานราชการ เช่น เกษตรตำบล ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติ และที่

มูลนิธิ พล ตริ จำลองศรีเมือง และบางกลุ่มจัดทำกันเอง จึงไม่ได้มาตรฐาน แต่อย่างไรก็ตามการจัดเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์ที่มีเครือข่ายเดิมอยู่แล้ว นำมาจัดประชุมทดสอบในจุดเล็ก ๆ เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งในจุดเดียว ตามระยะเวลาและทีมงานที่มี จึงเน้นไปที่กลุ่มเกษตรกรที่สำนักงานสหกรณ์จังหวัดดูแล

แผนภูมิที่ 4.1 เครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์

1) ความเป็นมาของเครือข่าย

การพัฒนากระบวนการกลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ คือ การเปลี่ยนแปลงอย่างมีทิศทางของกลุ่มเพื่อให้กลุ่มแข็งแรง โดยทีมวิจัยจากสหกรณ์จังหวัด ได้เข้าร่วมสังเกตการณ์เกี่ยวกับการประชุมและการทำงานของเครือข่าย พบว่า

ขั้นที่ 1 การจัดตั้งกลุ่ม มีหลักเกณฑ์ที่ควรยึดถือ คือ การค้นหาผู้นำกลุ่มต้องมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีความสมัครใจจริง มีสิ่งแวดลอมใกล้เคียงกัน เพศ ศาสนาเดียวกัน ไม่ขัดแย้งกัน สถานการณ์หรือข้อจำกัดในการดำรงชีพประจำวันคล้ายกัน โดยให้ผู้นำกลุ่มมาพบปะพูดคุยกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากกลุ่มต่าง ๆ กลุ่มเกษตรกร ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรทำไร่นองลาน กลุ่มเกษตรกรทำไร่วะคะเณน กลุ่มเกษตรกรทำไร่วะคะกา กลุ่มเกษตรกรทำไร่วะคะตอ กลุ่มเกษตรกรทำไร่วะคะเหินยว กลุ่มเกษตรกรทำไร่วะคะคหญา กลุ่มเกษตรกรทำนาดอนขมิ้น และกลุ่มผู้ปลูกสับปะรดตำบลหนองกร่าง

ขั้นที่ 2 การขับเคลื่อนของกลุ่มเกษตรกร ก่อนเข้าวิจัย กลุ่มใช้วิธีปฏิบัติ คือ ส่งเสริมการประชุมพบปะ ส่งเสริมแนวความคิด ส่งเสริมการมีระเบียบวินัย กฎ กติกา ส่งเสริมสัมพันธภาพบุคคล ส่งเสริมกิจกรรมให้ต่อเนื่อง ส่งเสริมวิชาการ ส่งเสริมผลประโยชน์ร่วม ส่งเสริมความรับผิดชอบร่วมกันกับกลุ่ม วิธีการโดยให้แต่ละกลุ่มคัดเลือกผู้นำเพื่อเข้ารับการศึกษาอบรมความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ ที่ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติท่ามะขาม ตำบลท่ามะขาม อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี กลุ่มละ 5 คน หลักสูตร 5 วัน 4 คืน ใช้งบประมาณของสำนักงานสหกรณ์จังหวัดกาญจนบุรี และได้รับบอุดหนุนให้กลุ่มเกษตรกรจัดหาปุ๋ยอินทรีย์มาจำหน่าย กลุ่มละ 30,000 บาท

ขั้นที่ 3 การเจริญเติบโตของกลุ่ม ทีมวิจัยได้เข้าไปร่วมกระตุ้น โดยการเข้าประชุมและให้แต่ละกลุ่มวางแผนทางการผลิต การจำหน่ายและนำไปใช้ก่อน โดยคำนึงถึงการส่งเสริมผลประโยชน์ร่วมกัน สร้างกิจกรรมพึ่งพากัน สร้างเสริมความสามารถ สร้างเสริมกิจกรรมอื่นๆ สร้างพลังร่วมในการดำเนินการ เสริมสร้างการลดความเปลี่ยนแปลงร่วมกัน สร้างพลังต่อรอง วิธีการ กลุ่มเกษตรกรแต่ละกลุ่มจัดทำแผนการดำเนินงานจัดหาปุ๋ยอินทรีย์ให้สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิก โดยสำรวจความต้องการปุ๋ยอินทรีย์จากสมาชิก ซึ่งคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรแต่ละกลุ่มร่วมกันปรึกษาหารือ และประสานงานหาข้อมูลด้านราคาของปุ๋ยอินทรีย์ ช่วงเวลาในการส่งปุ๋ยอินทรีย์ให้สมาชิก ตลอดจนประสานงานกับวิสาหกิจชุมชน โรงผลิตปุ๋ยป้อนเม็ดวังศาลา อำเภอท่ามะกา เพื่อจัดหาปุ๋ยอินทรีย์มาจำหน่ายให้แก่สมาชิกทันกับความต้องการใช้ของสมาชิก จำนวน 31.5 ตัน จำนวนเงิน 223,770 บาท ซึ่งวิสาหกิจชุมชนโรงผลิตปุ๋ยป้อนเม็ดวังศาลา ไม่สามารถผลิตได้ทัน

กับความต้องการของสมาชิก กลุ่มเกษตรกรจึงต้องไปซื้อจากบริษัทเอกชน และจากความต้องการของสมาชิกมีเป็นจำนวนมาก กลุ่มเกษตรกรมีทุนจำกัด จึงจัดสรรให้กับสมาชิกไม่เพียงพอกับความ ต้องการใช้อีกเป็นจำนวนมาก

2) การดำเนินการของเครือข่ายในปัจจุบัน

ผลการผลิตและการจัดหาปุ๋ยอินทรีย์มาจำหน่ายให้แก่กลุ่มเกษตรกร โดยกลุ่มเกษตรกรแต่ละกลุ่มจะประสานกับกลุ่มอาชีพและกลุ่มสหกรณ์ในพื้นที่ ร่วมกันผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ออกจำหน่ายภายในกลุ่ม ย่อยในพื้นที่

ในปี 2548 กลุ่มต่าง ๆ ได้สำรวจการใช้น้ำของกลุ่มเกษตรกร แต่ละกลุ่มไว้ ดังนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงการใช้น้ำและการจำหน่ายปุ๋ยของเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์

ที่	กลุ่มเกษตรกร	อำเภอ	สมาชิก(คน)	ปริมาณ(กก.)	จำนวนเงิน (บาท)
1	ทำไร่หนองลาน	ท่ามะกา	82	4,000	30,000
2	ทำไร่ตะคร้ำเอน	ท่ามะกา	67	4,000	30,000
3	ทำไร่ท่ามะกา	ท่ามะกา	190	1,500	10,800
4	ทำไร่แสนตอ	ท่ามะกา	103	4,300	30,000
5	ทำไร่ห้วยเหนียว	ท่ามะกา	276	4,300	30,000
6	ทำไร่ลาดหญ้า	เมือง	111	5,550	29,970
7	ทำนาดอนขมิ้น	ท่ามะกา	67	3,500	30,000
8	ผู้ปลูกสับปะรดตำบลหนองกร่าง	บ่อพลอย	238	4,400	33,000
			1,134	31,550	223,770

3) วัตถุประสงค์เครือข่าย เครือข่ายปุ๋ยอินทรีย์ ต้องการให้เกษตรกรในพื้นที่จังหวัดมีการผลิตพืชผักอินทรีย์ ที่ปลอดภัย และออกจำหน่ายเป็นการทั่วไปทั้งในจังหวัดกาญจนบุรีและใน กรุงเทพมหานคร

4) แนวทางการดำเนินงาน

ทีมวิจัยได้ร่วมประชุมกับผู้นำกลุ่มเกษตรกร โดยให้มีการขยายการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ให้ได้ก่อน เพราะปุ๋ยเป็นตัวแปรสำคัญที่จะนำไปใช้ในการปลูกพืชผักที่ปลอดภัย โดยให้ขยายไปยังกลุ่มใกล้เคียงก่อน คือ จากกลุ่มเกษตรกร ไปยังกลุ่มสหกรณ์ กลุ่มอาชีพ กลุ่มสตรีเยาวชนสหกรณ์

การเชื่อมโยงเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์ในจังหวัดกาญจนบุรี

ทีมวิจัยได้ลงไปสัมผัสกับกลุ่มเกษตรกร ทั้ง 8 กลุ่ม แล้วที่เป็นเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์ ซึ่งทุกกลุ่มมีผลการดำเนินงานค่อนข้างดี มีกิจกรรมต่อเนื่อง เช่น

1. มีการจัดประชุม แลกเปลี่ยน ประสบการณ์ระหว่างกรรมการและสมาชิก ผู้นำในกลุ่มผู้ผลิตพืชที่นำปุ๋ยอินทรีย์ไปใช้ หรือทำเกษตรอินทรีย์มาก่อน กลุ่มผู้บริโภคที่รับพืชจากกลุ่มไปบริโภค กลุ่มผู้จำหน่ายที่ต้องการสั่งซื้อพืชผักปลอดภัยไปจำหน่าย อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง จัดให้ผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์เจรจาต่อรองกับผู้ซื้อและทำสัญญาซื้อขายล่วงหน้า

2. กำหนดเป็นยุทธศาสตร์ของจังหวัดกาญจนบุรี โดยมีแผนงาน งบประมาณ สนับสนุน ซึ่งที่ประชุมเครือข่ายเห็นว่ายุทธศาสตร์ของจังหวัดต้องมีการเกษตรอินทรีย์ เพราะกาญจนบุรีเป็นเหมือนกับครัวของคนกรุงเทพมหานคร

3. จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์เป็นของดีของจังหวัด โดยให้แต่ละหน่วยงาน เน้นเรื่องการจัดกลุ่มสร้างผลผลิตเกษตรอินทรีย์ให้เด่น ในตัวสินค้าอย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นมาตรฐานของจังหวัด

5) ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความเข้มแข็งของเครือข่าย

จากการประชุมครั้งที่ สาม ที่ประชุมผู้นำกลุ่มเกษตรกร เห็นตรงกันว่า ความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์ มีปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการเครือข่าย ได้แก่ ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน อาจกล่าวได้ว่าปัจจัยภายในมีผลกระทบโดยตรง และปัจจัยภายนอกมีผลกระทบทางอ้อม ต่อกระบวนการกลุ่ม ซึ่งเป็นระบบย่อยของเครือข่าย เช่น นโยบายของรัฐเน้นการส่งเสริมให้ภาคประชาชนจัดทำเกษตรอินทรีย์ จัดหาวัตถุดิบที่ประกอบเป็นปุ๋ยได้แก่ กากน้ำตาลที่หลายคนเห็นว่าราคาสูงขึ้นมา

ปัจจัยภายในที่ทำให้กลุ่มล้มเหลวไม่ประสบผลสำเร็จ คือ มวลสมาชิกของกลุ่มนั้นเอง ไม่สมานสามัคคี ต่างคนต่างใช้ ต่างผลิตแล้วไม่รวมกันไปขาย พืชผักที่ได้ก็ถูกกดราคา แทนที่

จะเป็นผู้กำหนดทิศทาง การดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม การแก้ไขปัญหา การกำหนดแนวทางการดำเนินงาน การดำเนินงาน การติดตามประเมินผลของเครือข่าย เป็นต้น กลุ่มที่แข็งแกร่งนั้นจะเป็นกลุ่มที่มีผู้นำและสมาชิกมีอุดมการณ์ มีความเชื่อร่วมกัน มีความผูกพันเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ช่วยเหลือแบ่งปันกัน และมีความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกัน การหล่อหลอมให้กลุ่มแข็งแกร่งได้นั้น ต้องสร้างความรู้ให้เกิดขึ้นในกลุ่ม กล่าวคือ กลุ่มคิดเป็น ทำเป็น แก้ไขปัญหาเป็น ทั้งในเรื่องการประหยัดต้นทุน การหาตลาดพืชผลจากเกษตรอินทรีย์ ซึ่งผู้นำของกลุ่มและมวลสมาชิกจะต้องร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันแก้ไขปัญหา ด้วยกลุ่มของตนเอง

การใช้กระบวนการกลุ่มในองค์กรพัฒนาเครือข่ายให้เข้มแข็ง ที่ประชุมเครือข่ายเห็นว่าควรส่งเสริมจากกลุ่มย่อยก่อน โดยสังเกตจากการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรทำไร่ห้วยเหนียว อำเภอท่ามะกา ที่ทีมวิจัยเห็นว่ามีความเข้มแข็งในการผลิต และการจัดจำหน่าย ปุ๋ยอินทรีย์ มาบริการสมาชิก พบว่า ความเข้มแข็ง ประกอบด้วย

1. การประชุมใหญ่ของสมาชิก จากการเล่าประสบการณ์ของกรรมการกลุ่ม เล่าว่าการสรรหาผู้นำกลุ่ม ได้แก่ ประธานกรรมการดำเนินการ รองประธานกรรมการดำเนินการ เภรัญญิก เลขานุการ ฯลฯ ซึ่งองค์กรจะต้องสรรหาผู้นำกลุ่มเข้าไปกำหนดนโยบายและผู้นำต้องนำสิ่งที่กำหนดไปปฏิบัติ โดยกำหนดบทบาทของผู้นำกลุ่มให้ชัดเจน ตลอดจนผลตอบแทนที่จะได้รับ ดังนั้น กลุ่มจึงมีข้อบังคับ ระเบียบ ต่างๆ ที่จะทำให้อำนาจกลุ่มได้ปฏิบัติ และปรับปรุง แก้ไข ข้อบังคับ ระเบียบ ต่างๆ ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง

การกำหนดข้อบังคับ ระเบียบ ต่างๆ เพื่อควบคุมบทบาทของผู้นำกลุ่มให้เป็นไปตามที่มวลสมาชิกต้องการ หากไม่กำหนดแล้ว ผู้นำกลุ่มอาจใช้อำนาจตามอำเภอใจได้ อย่างไรก็ตาม มวลสมาชิกต้องมีความเข้าใจในการใช้และการตีความข้อบังคับ ระเบียบ ต่างๆ ที่บังคับใช้ในกลุ่ม โดยยึดมั่นในความสุจริตเป็นที่ตั้ง และความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว อย่าให้สิ่งที่มีมวลสมาชิกกำหนดขึ้น สร้างความแตกแยก และแตกความสามัคคี ที่เห็นเป็นรูปธรรม คือ ระเบียบการเบิกเบี้ย ค่าพาหนะและค่าที่พักของประธานกลุ่มหรือกรรมการ เมื่อจำเป็นต้องเดินทางออกนอกพื้นที่

บทบาทที่สำคัญของที่ประชุมใหญ่ นอกจากการสรรหาผู้นำ กำหนดข้อบังคับ ระเบียบ แล้ว ยังทำหน้าที่กำหนดแผนการปฏิบัติงานและงบประมาณรายจ่ายประจำปี และแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานให้สำเร็จลุล่วง โดยเฉพาะการจัดหาวัตถุดิบมาผลิตปุ๋ยอินทรีย์ เช่น มูลไก่ มูลโค เศษฟาง เศษปลาต่าง ๆ

โดยปรกติแล้ว กลุ่มจะมีการประชุมใหญ่ปีละ 1 ครั้ง เว้นแต่มีปัญหาที่สมาชิกร้องขอ ก็สามารถเปิดประชุมใหญ่วิสามัญได้ เหมือนกับสหกรณ์ทุกประการแต่ย่อส่วนเล็กลงมา

2. การประชุมคณะกรรมการดำเนินการ การเข้าไปสังเกตการณ์ของกลุ่มวิจัย จากการประชุมเพื่อกำหนดนโยบายการดำเนินงานและการปฏิบัติงานของกรรมการกลุ่ม ในกรณีที่เป็นกลุ่มมีจำนวนสมาชิกไม่มาก และไม่มีเงินทุนเพียงพอในการจัดจ้างพนักงาน ได้แก่ ผู้จัดการ การเงิน การบัญชี คณะกรรมการดำเนินการ สามารถแต่งตั้งคณะทำงานขึ้น ซึ่งประกอบด้วย กรรมการ เพื่อทำหน้าที่ปฏิบัติงานตามนโยบาย เมื่อกลุ่มมีปริมาณธุรกิจที่มีรายได้เพียงพอในการจัดจ้างผู้จัดการการเงิน การบัญชี แล้ว กรรมการดำเนินการจะทำหน้าที่ในด้านการกำหนดนโยบาย และติดตามผลการดำเนินงานของฝ่ายจัดการเท่านั้น

คณะกรรมการดำเนินการ จะมีการประชุมเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อติดตามผลการดำเนินงานของกลุ่ม

3. การประชุมกลุ่มย่อย จากการสังเกตการณ์กรรมการกลุ่มย่อย ทั่วไปหลายเหี่ยว และกลุ่มเกษตรกรทำไร่สับปะรดตำบลหนองกร่าง ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีขนาดใหญ่จะมีกลุ่มย่อยต่างๆ ซึ่งจะมีการเลือกตั้ง ประธานกลุ่ม รองประธานกลุ่ม เลขานุการกลุ่ม เพื่อทำหน้าที่ประสานงานกับกลุ่มเกษตรกรกลาง ติดตามผลการดำเนินงาน และแจ้งข้อมูลข่าวสารต่างๆ ซึ่งจะกำหนดการประชุมอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง

4. การบันทึกรายงานการประชุม ในการประชุมใหญ่ ประชุมคณะกรรมการดำเนินการ และการประชุมย่อย เลขานุการกลุ่ม จะเป็นผู้บันทึกรายงานการประชุม เพื่อแจ้งให้ผู้สนใจได้ทราบถึงผลการดำเนินงานของกลุ่มอย่างเปิดเผย

การใช้กระบวนการประชุมของกลุ่ม เพื่อหล่อหลอมให้สมาชิกได้มีวินัยในตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งวินัยทางการเงิน เมื่อเป็นหนี้แล้วต้องชำระ ตามกำหนด ไม่ควรชะลอการชำระหนี้คืน โดยนำเงินไปใช้กิจกรรมส่วนตัวก่อน แต่ถ้าสมาชิกมีความจำเป็นไม่สามารถชำระหนี้ได้ ก็ให้แจ้งกลุ่มทราบเพื่อผ่อนผันหนี้ กล่าวคือ การชำระหนี้จะไม่เคร่งครัด ตามเงื่อนไขสัญญา ต้องเป็นสัญญา แต่จะใช้หลักการสร้างวินัยทางการเงิน ซึ่งเป็นพื้นฐานการสร้างคุณค่าของคน คือ ความซื่อสัตย์ คือ ถ้าจำเป็นในเรื่องเจ็บป่วย การศึกษาบุตร ซ้ำอุปการณ์การตลาดมาประกอบอาชีพในครัวเรือน ก็ให้ผ่อนผันได้ แต่ต้องมีส่วนหนึ่งมาฝากไว้กับกลุ่ม

.....

2. เครือข่ายการเงิน

1) ความเป็นมา

เครือข่ายการเงินของสหกรณ์ในจังหวัดกาญจนบุรียังไม่มี ความชัดเจนในเรื่องศูนย์จำหน่าย แต่ก่อนเข้าไปทำงานวิจัยก็ได้ข้อมูลสหกรณ์ มีการกู่กันระหว่างสหกรณ์ พอจะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ สหกรณ์นอกภาคเกษตร กับสหกรณ์ภาคเกษตร

ก. สหกรณ์ที่เป็นผู้รู้ นอกภาคเกษตร ได้แก่

ผู้รู้	ผู้ให้รู้
1 สหกรณ์ผู้นำทำม่วงร่วมใจพัฒนา จำกัด	1 สหกรณ์ผู้นำทำม่วงแผ่นดินทอง
2 สหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจตระเวนชายแดนที่ 13 จำกัด	2 สหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจตระเวนชายแดน จำกัด
3 สหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจตระเวนชายแดนที่ 13 จำกัด	3 สหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจแห่งชาติ จำกัด
4 สหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจตระเวนชายแดนที่ 13 จำกัด	4 ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจแห่งชาติ
5 สหกรณ์ออมทรัพย์โรงพยาบาลพล พยุหเสนา จำกัด	5 ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย
6 สหกรณ์ออมทรัพย์กองพันทหารช่างที่ 9 จำกัด	6 ร้านสหกรณ์ค้ากาญจนบุรี จำกัด
7 สหกรณ์ออมทรัพย์จังหวัดทหารบก จำกัด	7 ร้านสหกรณ์ค้ากาญจนบุรี จำกัด

การพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี

ข. การฝากและการรับฝาก	
สหกรณ์ผู้ฝาก	สหกรณ์ผู้รับฝาก
สหกรณ์การเกษตรท่าม่วง จำกัด	สหกรณ์การเกษตรเมืองกาญจนบุรี จำกัด
สหกรณ์การเกษตรสุวรรณภูมิ จำกัด	สหกรณ์การเกษตรเมืองกาญจนบุรี จำกัด
สหกรณ์การเกษตรบ้านเจ้าเพชร จำกัด	สหกรณ์การเกษตรเมืองกาญจนบุรี จำกัด
สหกรณ์การเกษตรสวนป่าเอกชนกาญจนบุรี จำกัด	สหกรณ์การเกษตรเมืองกาญจนบุรี จำกัด
สหกรณ์การเกษตรเมืองเพชรบุรี จำกัด	สหกรณ์การเกษตรเมืองกาญจนบุรี จำกัด
สหกรณ์การเกษตรบ้านเขาแหลม จำกัด	สหกรณ์การเกษตรเมืองกาญจนบุรี จำกัด
สหกรณ์การเกษตรท่าม่วง จำกัด	สหกรณ์ผู้ใช้น้ำท่าม่วงแผ่นดินทอง จำกัด
	สหกรณ์การเกษตรสุวรรณภูมิ จำกัด
	สหกรณ์การเกษตรบางเลน จำกัด
	สหกรณ์การเกษตรเดชอุดม จำกัด
	สหกรณ์การเกษตรด่านมะขามเตี้ย จำกัด
สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่กาญจนบุรี จำกัด	สหกรณ์การเกษตรสุวรรณภูมิ จำกัด
สหกรณ์การเกษตรสุวรรณภูมิ จำกัด	สหกรณ์นิคมทองผาภูมิ จำกัด

2) การดำเนินงานของเครือข่าย

การดำเนินเครือข่ายการเงิน เนื่องจากเป็นเรื่องการจัดการด้านการเงินที่ละเอียดอ่อน มีผลต่อความมั่นคงทางสถานะการเงินของสหกรณ์ ลักษณะที่สำคัญของกิจกรรมการเงิน คือ ความต้องการเรื่องอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ที่เป็นรายได้ของสหกรณ์ และอาจส่งผลกระทบต่อสมาชิกในเรื่องเงินรับฝาก ซึ่งสมาชิกจะได้รับผลกระทบโดยตรงถ้าสหกรณ์กำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินฝากต่ำหรือกรณีที่สหกรณ์มีปัญหาจากการทำธุรกิจเงินฝาก

สำหรับสหกรณ์ในจังหวัดกาญจนบุรี ส่วนใหญ่ได้จัดการเรื่องเงินกู้และเงินฝากระหว่างสหกรณ์ด้วยกันอยู่แล้ว แต่ก็ยังไม่กระจายไปทุกสหกรณ์ การนัดประชุมเพื่อจัดทำเครือข่ายครั้งแรกร่วมกับกลุ่มสตรีสหกรณ์ต่าง ๆ ด้วย

3) วัตถุประสงค์ของเครือข่าย

เครือข่ายการเงิน มีวัตถุประสงค์ต้องการให้สหกรณ์ใดสหกรณ์หนึ่งหรือชุมนุมสหกรณ์จังหวัดเป็นศูนย์กลางในการรับเงินฝากหรือให้เงินกู้แก่สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร กองทุนหมู่บ้าน ให้ครอบคลุมกลุ่มย่อย ๆ ในชุมชนทั้งจังหวัด โดยมีผู้นำทุกกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่ายการเงิน

4) แนวทางการดำเนินงาน

การดำเนินงานของเครือข่าย โดยมีขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การประชุมเพื่อสอบถามปัญหาการให้เงินกู้และการให้เงินรับฝากระหว่างสหกรณ์ด้วยกัน ที่ประชุมได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับการรับฝากและการให้กู้แต่ละสหกรณ์เห็นว่า การเชื่อมโยงทางการเงินระหว่างสหกรณ์ผู้กู้กับสหกรณ์ผู้ให้กู้ และอีกลักษณะหนึ่ง คือ ผู้รับฝากกับผู้ฝาก ที่ประชุมเห็นว่า การสร้างเครือข่ายการเงินในระดับจังหวัดค่อนข้างยาก เนื่องจากมีปัญหาเรื่องสำคัญ เช่น

1. สหกรณ์ใดจะรับเป็นแม่ข่ายให้กับระบบการเงินของจังหวัด
2. โครงสร้างเครือข่ายการที่ออกแบบมาโดยทีมวิจัยหรือหน่วยราชการภายในจังหวัดนั้น โครงสร้างแต่ละส่วนใครจะเป็นผู้รับผิดชอบ หากโครงสร้างนั้นมีข้อบกพร่อง
3. ระหว่างสหกรณ์ด้วยกันและสหกรณ์กับสมาชิกจะเห็นด้วยหรือไม่ เพราะสหกรณ์ต่างจากบริษัท สหกรณ์หากจะตัดสินใจกระทำเรื่องสำคัญที่มีผลกระทบต่อสมาชิกแล้วต้องให้สมาชิกรับทราบจากที่ประชุมใหญ่ก่อนเป็นสำคัญ

สรุป สภาพปัญหาที่สอบถามกันในการหารือก็คือ ให้กู้ระหว่างสหกรณ์ที่ดำเนินการอยู่แล้วในขณะนี้ ควรจะดำเนินการอย่างไร ให้ทั้งสองฝ่าย รู้สึกพอใจและไว้วางใจต่อกัน จากผลปฏิบัติที่ผ่านมา เฉพาะเรื่องการฝากเงินระหว่างสหกรณ์กับสมาชิกไม่ค่อยมีปัญหา แต่ระหว่างสหกรณ์ด้วยกันในอนาคตอาจจะมีปัญหาต่อกัน โดยเฉพาะสหกรณ์ที่ผู้บริหารไม่มีความชำนาญ และฝ่ายจัดการไม่มีความเข้มแข็งในการบริหารเงิน สำหรับสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ได้ทำธุรกิจระหว่างสหกรณ์ด้วยกัน จะมีเงื่อนไขก่อนที่ให้กู้หรือนำเงินไปฝากกับสหกรณ์นั้น ๆ

จากการสอบถามผู้จัดการและประชาชน เห็นว่า ผู้ให้กู้จะมีเงื่อนไข 4 ประการ เป็นหลักก่อนจะให้กู้ คือ

1. สหกรณ์นั้นต้องไม่มีการทุจริต หรือถ้ามีการทุจริตต้องแก้ไขได้แล้ว และกรรมการชุดปัจจุบันต้องไม่มีบุคคลจากกรรมการชุดที่เกิดข้อบกพร่องมาบริหารสหกรณ์อยู่ด้วย

2. คณะกรรมการและฝ่ายจัดการต้องรู้จักคุ้นเคยกับสหกรณ์ผู้กู้ และผู้ให้กู้เป็นอย่างดี และติดต่อประสานงานกันได้ตลอดเวลา

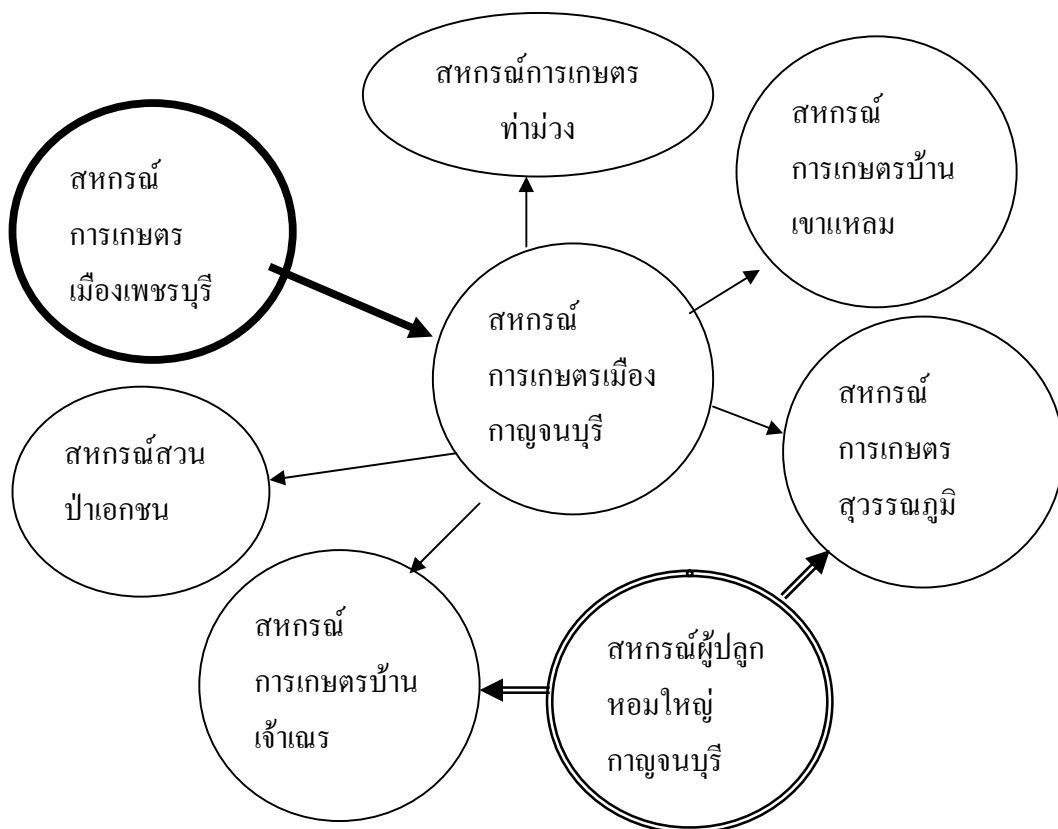
3. กรรมการผู้ให้กู้ประสงค์จะเข้าไปตรวจสอบการบริหารจัดการภายในของสหกรณ์ผู้กู้ได้ตลอดเวลา เมื่อมีเหตุอันควรว่าจะเข้าไปตรวจสอบหรือมีלבอกเหตุต่าง ๆ

4. สหกรณ์ต้องปิดบัญชีได้ทุกวันหรือทุกเดือน และส่งงบการเงินนั้นให้สหกรณ์เจ้าหนี้ดูสถานการณ์ทางธุรกิจได้ทันที

จะเห็นได้ว่า การดำเนินงานของสหกรณ์เกี่ยวกับธุรกิจการเงินยังไม่เป็นเครือข่ายในระดับจังหวัดกาญจนบุรี สำหรับการดำเนินงานเพื่อให้เกิดเครือข่าย มีหลักสำคัญเรื่อง “ความเชื่อถือ”

สำหรับการรับฝากเงิน ถือว่าเป็นเครือข่ายขนาดเล็ก โดยเฉพาะสหกรณ์การเกษตรเมืองกาญจนบุรี ได้รับฝากเงินจากสหกรณ์ต่าง ๆ ตามแผนภูมิข้างล่าง

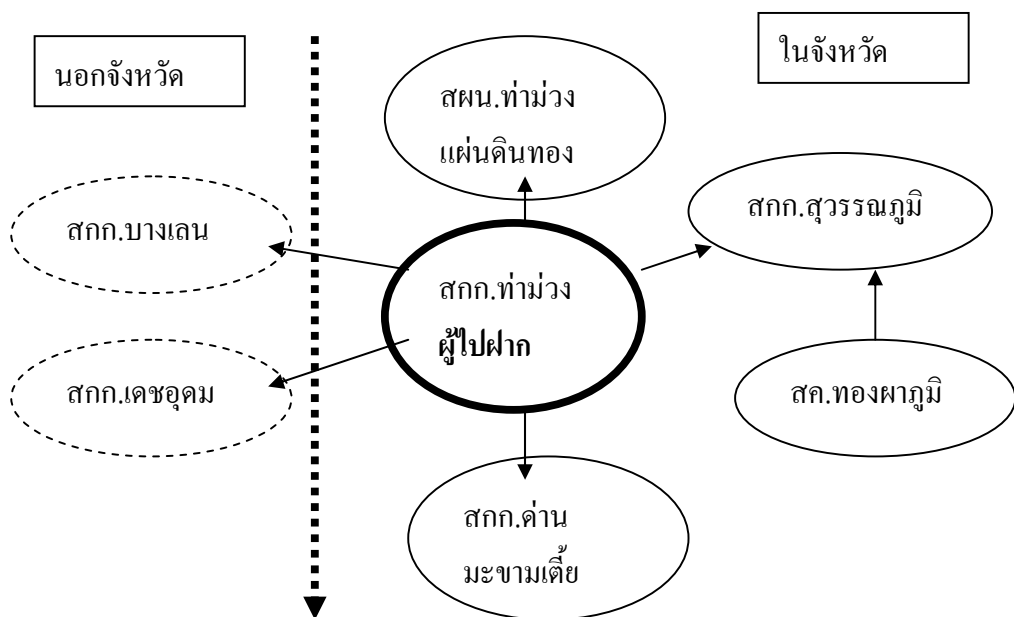
แผนภูมิที่ 4.2 เครือข่ายการเงินการให้กู้

สำหรับกลุ่มผู้ฝาก โดยเฉพาะสหกรณ์การเกษตรเมืองกาญจนบุรี จำกัด ได้ระบุถึงความจำเป็นที่ต้องรับฝากเงินจากสหกรณ์ต่าง ๆ เนื่องจากต้องนำมาลงทุนในโครงการต่าง ๆ เช่น ลานตาก สินเชื่อ และ โรงงานอาหารสัตว์ ที่จะร่วมกับจังหวัด เพื่อผลิตอาหารเลี้ยงโคนม โคนมในอนาคต

ส่วนสหกรณ์ผู้นำเงินไปฝาก โดยเฉพาะสหกรณ์ที่นำเงินไปฝากกับสหกรณ์อื่น ๆ มีสหกรณ์การเกษตรท่าม่วง จำกัด ที่ขอมนำเงินไปฝากกับสหกรณ์อื่น ๆ หลายสหกรณ์ ดังแผนภูมิข้างล่าง แม้ในต่างจังหวัด เพราะกรรมการสหกรณ์ทั้ง 2 ฝ่าย มีความเชื่อถือกันรวมทั้งฝ่ายจัดการ ที่มีการประสานงานกันตลอดเวลา

แผนภูมิที่ 4.3 การรับฝากเงินของสหกรณ์การเกษตรท่าม่วง จำกัด

การรับฝากแม้ว่า จะอยู่ห่างไกลกัน แต่ก็ต้องไว้ใจกัน และติดต่อสอบถามรายละเอียดต่อกันตลอดเวลา (การสัมภาษณ์กรรมการท่าม่วง)

ขั้นที่ 2 ทีมวิจัยเห็นว่า การจัดเครือข่ายการเงินระดับจังหวัดอาจเกิดขึ้นได้ยาก เนื่องจากความอ่อนแอในเรื่องความเชื่อถือของผู้นำสหกรณ์จากกลุ่มต่าง ๆ ในระดับจังหวัด จึงลงไปสำรวจดูกลุ่มในระดับอำเภอที่จะเข้ามาเป็นเครือข่าย โดยเฉพาะสหกรณ์การเกษตรขนาดใหญ่ ที่มีฐานมั่นคงได้แก่ สหกรณ์การเกษตรท่าม่วง จำกัด สหกรณ์การเกษตรท่ามะกา จำกัด สหกรณ์การเกษตรพนมทวน จำกัด และสหกรณ์การเกษตรเมือง จำกัด ซึ่งก็ได้จัดประชุมโดยเชิญผู้แทนกลุ่มผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ และผู้แทนกองทุนหมู่บ้าน เข้ามาสังเกตการณ์ เพื่อให้กลุ่มภายนอกสหกรณ์เกิดความมั่นใจว่าจะสามารถดำเนินงานร่วมกับเครือข่ายการเงินได้หรือไม่

ผลจากการประชุมเครือข่ายในระดับอำเภอ พบว่า ผู้นำกองทุนหมู่บ้านบางกลุ่ม ผู้นำยังไม่เข้าใจเรื่องสหกรณ์ ไม่เคยทราบว่า สหกรณ์รับฝากเงิน และให้ถอนเงินได้เหมือนกับธนาคาร ทั้ง ๆ ที่ผู้นำกองทุน ขับมอเตอร์ไซด์ผ่านหน้าสหกรณ์เกือบทุกวัน แต่ไม่ได้เป็นสมาชิกเลยไม่สนใจ

ส่วนผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ กลุ่มสตรีสหกรณ์ ได้รับการสนับสนุนจากสหกรณ์การเกษตรท่าม่วงอยู่แล้ว โดยเฉพาะเงินที่รัฐสนับสนุนผ่านสหกรณ์จึงนำเงินมาฝากกับสหกรณ์ได้อยู่แล้ว การฝากถอนทำได้ปกติ

สำหรับสหกรณ์การเกษตรสุวรรณภูมิ เป็นสหกรณ์ขนาดเล็ก แต่ก็มีกลุ่มต่าง ๆ เข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็นอย่างเหนียวแน่น และพร้อมจะเป็นพันธมิตรเครือข่ายการเงิน สำหรับบางกลุ่มที่เข้ามาเป็นสมาชิกสมทบอยู่แล้ว และนำเงินมาฝากอยู่เป็นประจำ ได้แก่ กลุ่มสตรีสหกรณ์สุวรรณภูมิ กลุ่มสตรีบ้านหนองขาว

สหกรณ์การเกษตรท่ามะกา จำกัด เป็นอีกสหกรณ์หนึ่งที่กลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มสตรีสหกรณ์ได้เข้ามาเป็นสมาชิกสมทบ นำเงินมาฝาก และสหกรณ์ก็ช่วยเหลือจำหน่ายสินค้าให้กับกลุ่ม ซึ่งสร้างความมั่นใจให้อีกทางหนึ่ง โดยเฉพาะประธานได้กล่าวถึงว่า “ถ้าสหกรณ์การเกษตรมีกิจกรรมกับกลุ่มยิ่งมากเท่าใด และทำให้กลุ่มต่าง ๆ ได้รับประโยชน์ หรือผู้นำที่มาร่วมกิจกรรมได้รับประโยชน์ และสามารถไปชี้แจงกับกลุ่มของตนเองได้ ยิ่งมากเท่าใด ก็จะยิ่งสร้างความพอใจให้กลุ่มเชื่อถือในสหกรณ์การเกษตรท่ามะกา จำกัด ยิ่งมากเท่านั้น” จึงเป็นเหตุผลสำคัญในการสร้างเครือข่ายให้เกิดขึ้นในระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในระดับอำเภอกับสหกรณ์การเกษตรในอำเภอนั้น

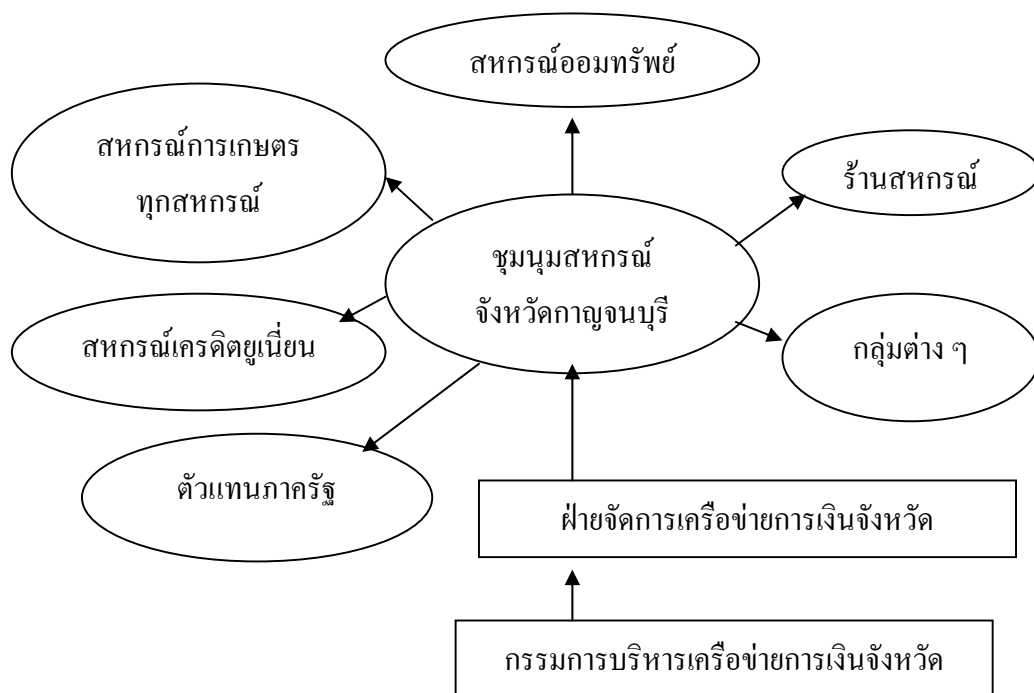
สหกรณ์การเกษตรเมืองกาญจนบุรี กลุ่มต่าง ๆ ส่วนใหญ่มีกิจกรรมฝากเงินไว้กับสหกรณ์อยู่แล้ว แต่ยังไม่แพร่หลายออกไปสู่กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ หรือกลุ่ม OTOP มีกรมพัฒนาชุมชนดูแล เพราะได้เงินมาก็นำไปฝากกับธนาคารออมสิน และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรในระดับอำเภอ จึงทำให้เกิดความห่างเหิน ไม่สามารถจะมาทำเครือข่ายกันได้

ขั้นที่ 3 การประชุมระดับจังหวัด ที่ประชุมเห็นว่า ควรจะให้ชุมนุมสหกรณ์จังหวัดกาญจนบุรี เป็นแม่ข่ายในการสร้างพันธมิตร เครือข่ายการเงิน แต่มีเงื่อนไขว่า ต้องปรับปรุงการบริหารภายในชุมนุมให้เกิดประสิทธิภาพก่อนสักระยะ แล้วให้กรรมการสหกรณ์ระดับอำเภอที่มีเงินทุนมากนำเงินมาฝากกับชุมนุม พร้อมกับส่งฝ่ายจัดการมาดูแลตามความเหมาะสม จะกำหนดเงื่อนไขอื่น ๆ ประกอบด้วยก็ได้ ส่วนการให้กู้ และการรับฝากที่ดำเนินการมาแล้วก็ให้ดำเนินการต่อไป เพราะจะเป็นการกระจายความเสี่ยงแก่ระบบการเงินของขบวนการสหกรณ์ภายในจังหวัด

กรรมการสหกรณ์ที่จะเข้ามาเป็นกรรมการชุมนุมเกี่ยวกับแม่ข่ายการเงินระดับจังหวัด ควรจะเป็นกรรมการจากสหกรณ์ออมทรัพย์ครู สหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจ สหกรณ์ออมทรัพย์ตระเวนชายแดน สหกรณ์ออมทรัพย์โรงพยาบาลพลพลพยุหเสนา สหกรณ์การเกษตรท่าม่วง สหกรณ์การเกษตรเมือง สหกรณ์การเกษตรท่ามะกา ฯลฯ ซึ่งการจะเป็นเครือข่ายการเงิน จำเป็นต้องไปฝึกอบรมก่อน โดยให้ส่วนราชการจัดหลักสูตรในการอบรม และให้กรรมการแต่ละสหกรณ์ที่กล่าวถึงสมัครใจมาอบรม “หลักสูตรการเงินสหกรณ์ระดับจังหวัด” ในการอบรมควรมีการทดสอบและรับรองมาตรฐานหลักสูตร เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการออกไปบริหารชุมนุมจังหวัด โดยเฉพาะการบริหารการเงิน

หลังจากนั้นต้องไปกำหนดโครงสร้าง ให้คณะกรรมการที่เลือกตั้งเข้ามามีคณะกรรมการของสหกรณ์ต่าง ๆ ในจังหวัดที่ผ่านการอบรม หลักสูตรการเงินของจังหวัดมาแล้ว และในกรณีที่บุคคลใดปฏิบัติหน้าที่ดี เสียสละ และเกิดประโยชน์กับขบวนการสหกรณ์ภายในจังหวัด เรื่อง การจัดการ การเงินจังหวัด ก็อาจจะกำหนดผลตอบแทนเป็นรายเดือนให้ และควรมาเป็นฝ่ายจัดการด้วยเมื่อครบวาระแล้วไม่ควรให้ออก อาจจะแต่งตั้งเป็นฝ่ายจัดการชุมนุมในที่สุด หรือเป็นที่ปรึกษา ดังโครงสร้างข้างล่าง จากที่ประชุมกำหนดขึ้น

แผนภูมิที่ 4.4 เครือข่ายการเงินจังหวัดกาญจนบุรี

โดยสรุปเครือข่ายการเงินจังหวัดกาญจนบุรีเกิดขึ้นได้ ต้องมีเงื่อนไขสำคัญคือ 1) มีการอบรมคณะกรรมการ ฝ่ายจัดการของเจ้าหน้าที่ของรัฐเกี่ยวกับระบบการเงินชุมชนให้เข้าใจเหมือนกัน 2) กรมส่งเสริมสหกรณ์ต้องร่วมมือกับกระทรวงการคลังและสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ ช่วยกันกำหนดหลักสูตรการบริหารการเงินในพื้นที่ หรือกำหนดหลักสูตรเร่งรัด และ 3) จังหวัดกาญจนบุรี ต้องจัดโครงสร้างชุมนุมสหกรณ์จังหวัดใหม่ ให้จัดการการเงินอย่างจริงจัง

5) ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

การประเมินประสิทธิภาพทางการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร โดยกรมส่งเสริมสหกรณ์ได้ร่วมกับนักวิชาการหลายฝ่าย ได้กำหนดหลักการประเมินเสถียรภาพทางการเงินของสหกรณ์ไว้และสามารถนำมาใช้กับเครือข่ายการสหกรณ์ได้ ดังนี้

หลักการประเมินการเงินสหกรณ์กลุ่มเกษตรกร

- 1.การประเมินสถานภาพทางการเงิน หมายถึง การค้นหาคำตอบเพื่อทราบเกี่ยวกับกระแสเงินในพื้นที่จังหวัดโดยรวมทั้งระบบของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร จำแนกตามความเป็นจริงโดยใช้ค่าเฉลี่ยต่อสหกรณ์ ต่อกลุ่ม(เกษตรกร) และต่อคน(สมาชิกสหกรณ์) ในการไหลเวียนของเงินแต่ละเดือน หรือไตรมาส หรือครึ่งปีหรือต่อปี
- 2.เสถียรภาพทางการเงินของสหกรณ์ หมายถึง การทำธุรกิจการเงินระหว่างสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรกับสมาชิก และระหว่างสหกรณ์หรือกลุ่มเกษตรกรด้วยกัน ให้มีความสะดวกคล่องตัวมีเงินสดไหลเวียนตลอดเวลา
- 3.วิธีการประเมินเสถียรภาพทางการเงิน หมายถึง การแสวงหาข้อมูลที่เปิดเผยได้ตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ภายในจังหวัด โดยสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วน (Ratio Random Sampling) และผู้ให้ข้อมูลต้องเป็นผู้ปฏิบัติงานทางด้านการเงิน มีความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมการเงินของสมาชิก

ข้อมูลที่เป็นเบื้องต้น

- 1.เงินสดในมือของสหกรณ์ หมายถึง เงินสดของสหกรณ์ที่ฝากไว้กับธนาคาร โดยดูจากทุกบัญชีของสหกรณ์ นำยอดเงินฝากทั้งปีเฉพาะยอดนำฝาก(ไม่รวมหรือหักยอดที่ถอนออก) หาค่าด้วย 12 จะได้ค่าเฉลี่ย “กระแสเงินสดฝากธนาคารของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรเฉลี่ยต่อเดือน..บาท)
2. เงินสดจ่าย หมายถึง เงินสดที่กู้จากธนาคารและแหล่งอื่น ๆ ในจังหวัด รวมทั้งยอดเงิน โฉดี่ รวมทั้งครั้งให้นำเงินสดออกจากธนาคาร รวมทั้งยอดแล้วหารด้วย 12 จะได้ “ยอดรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน หากหารด้วยจำนวนครั้ง จะได้เงินสดจ่ายต่อครั้ง

3. ลูกหนี้เงินกู้ทั้งหมด หมายถึง ลูกหนี้ที่ได้จากข้อมูลที่สมาชิกเป็นหนี้ถึงกำหนดชำระในปี 2549 (ปีปัจจุบัน) รวมทุกบัญชี ของสมาชิกทุกคน จะได้ยอดเงินสดที่จะไหลเข้าสหกรณ์ทั้งปี 2549 รวมต้นเงิน ดอกเบี้ยและค่าปรับ

4. เงินสดที่สหกรณ์กลุ่มเกษตรกรจ่ายคืนเมื่อถูกทวงถาม หมายถึง เงินสดที่สหกรณ์หรือกลุ่มเกษตรกรจ่ายออกไปเมื่อมีสมาชิกมาถอน เจ้าหนี้มาเรียกเก็บหนี้ ให้รวมยอดทั้งหมดเป็นเงินจ่ายหนี้ในปีปัจจุบันและกำหนดสถานการณ์ว่า ถ้ามีผู้มาถอนเงินคืน หรือขอรับชำระหนี้การค้ำในสัดส่วนกี่ % (10%,25%,30%,50%,80%) ควรจะกำหนดยอดเงินที่สหกรณ์จำเป็นต้องกันไว้เพื่อสมาชิกจะมาถอน

5. หนี้สงสัยจะสูญ หมายถึง หนี้ในปีบัญชีที่ผ่านมาที่ยอดหนี้ที่ไม่ได้มีการเคลื่อนไหวหรือสมาชิกผู้กู้ไม่มาติดต่อเลย รวมเป็นเงินจำนวนเท่าใด

6. ค่าใช้จ่ายภายในสำนักงานสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร หมายถึง ค่าใช้จ่ายในแต่ละเดือน รวมเป็นเงินสดทั้งหมดเท่าไร และให้เปรียบเทียบกับผลการดำเนินงาน ว่าสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรจะมีรายได้จากธุรกิจอะไรบ้าง ให้หักต้นทุนออก แล้วนำกำไรมาเทียบกับรายจ่ายในสำนักงาน

7. สภาพคล่องทางการเงินของสมาชิก หมายถึง กระแสเงินสดของครัวเรือนสมาชิกให้ตรวจสอบดูว่าสมาชิกมีเงินเหลือพอจะชำระหนี้ให้กับสหกรณ์ได้หรือไม่ หากสหกรณ์จะให้กู้ โดยดูว่าเมื่อหักชำระหนี้รายเดือนแล้วจะมีเงินเหลือเกิน 50% ของเงินเดือน หรือรายได้ต่อเดือนหรือไม่ ให้สุ่มสมาชิกมาสหกรณ์ ละ 20-30 คน

การประสานงาน

1. ให้สำนักงานสหกรณ์จังหวัด แนะนำให้สหกรณ์หรือกลุ่มเกษตรกรเตรียมข้อมูลดังกล่าว เพื่อให้กับสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดเป็นผู้ประเมิน

2. หากสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ให้สหกรณ์จังหวัดอำนวยความสะดวกให้ทันที

เป้าหมาย

1. การประเมินเสถียรภาพทางการเงินของสหกรณ์และของกลุ่มเกษตรกร ผู้ให้ข้อมูลต้องเป็นผู้ปฏิบัติงานในสหกรณ์นั้น เป็นข้อมูลจริง มีความชำนาญด้านการเงิน ปฏิบัติงานด้านการเงินเป็นประจำ รับผิดชอบการเงินโดยตรงในสหกรณ์

2. การสร้างสัญญาเตือนภัยด้านการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ต้องมีข้อมูล โปร่งใส และสหกรณ์เองต้องมีการปฏิบัติงานใใสะอาด ไม่มีการทุจริต เงินสดและทรัพย์สิน ต้องนำเข้าสู่ระบบทั้งหมดที่ผ่านมือ กำไรหรือขาดทุนให้เป็นไปตามข้อเท็จจริงของผลการดำเนินงาน และถ้าสัญญาเตือนภัยที่สำคัญ คือ 1) สหกรณ์ต้องการกำไรทุกธุรกิจ และ 2) สมาชิกต้องชำระเงิน หรือหนี้ได้ครบทุกสัญญา หากมีข้อบกพร่องทั้ง สองข้อ ถือเป็นสัญญาเตือนภัยที่สำคัญ ว่า สหกรณ์กำลังขาดเสถียรภาพทางการเงิน

ข้อปฏิบัติที่สามารถนำไปประกอบใช้กับเครือข่ายการเงินของกาญจนบุรี ได้

โดยสรุปเครือข่ายการเงินของกาญจนบุรี ยังไม่สามารถดำเนินงานเต็มทั้งจังหวัด ยังกระจุกตัวเพียงธุรกิจที่ผู้นำสหกรณ์ไว้วางใจต่อกัน และสามารถนำเงินของสหกรณ์ที่ตนเอง บริหารอยู่ไปปล่อยฝากหรือให้กู้กับอีกสหกรณ์หนึ่ง ทั้งหมดนี้เป็นความไว้วางใจในเบื้องต้นเท่านั้น แต่มีข้อดีที่ค่อย ๆ พัฒนาไปเป็นเครือข่ายอย่างยั่งยืนได้

จากการใช้หลักเบื้องต้น ในการประเมินสหกรณ์การเกษตรและสหกรณ์ประเภท อื่น ๆ ในจังหวัดกาญจนบุรี มีความคล่องตัวทางการเงินในระดับดี และดีมาก ถ้าเป็นสหกรณ์ออม ทรัพย์ แต่สำหรับเครือข่ายการเงินยังไม่มียอดคงคลังเงิน จึงไม่สามารถประเมินการเงินได้

3.เครือข่ายการจำหน่ายข้าวสาร

1) ความเป็นมา

เครือข่ายข้าวสาร เริ่มต้นจากสหกรณ์การเกษตรท่ามะกา จำกัด สั่งซื้อข้าวสารจากสหกรณ์การเกษตรเมืองร้อยเอ็ด จำกัด การสั่งซื้อเป็นรายเดือนหรือ 2 เดือน ตามความต้องการของตลาด และสหกรณ์การเกษตรท่ามะกา ก็จะระบายข้าวสาร ไปให้กับกลุ่มต่าง ๆ ในพื้นที่ แต่ส่วนใหญ่แล้วจะวางขายที่สำนักงานสหกรณ์

ส่วนอีกเครือข่ายเป็นเครือข่ายข้าวสารที่มีอยู่เดิม คือ สหกรณ์พัฒนาชนบททุ่งสมอ จำกัด สหกรณ์แห่งนี้ มีโรงสีเป็นของสหกรณ์ การรับซื้อข้าวเปลือกจากสมาชิกในตำบลหนองโรง และตำบลพังครุ มาสีเป็นข้าวสาร ซึ่งมีพื้นที่ประชาชนมีอาชีพทำนาเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนั้นเขตตำบลหนองขาว อำเภอท่าม่วงบางส่วน ซึ่งการทำธุรกิจโรงสีของสหกรณ์พัฒนาชนบททุ่งสมอมีความเหมาะสม โดยประชากรในตำบลทุ่งสมอ จำนวน 3,175 คน นอกจากจะมีอาชีพทำนาแล้ว ก็มีอาชีพเสริมเจียรไนพลอย แลอะอัญมณีต่าง ๆ

2) การดำเนินงาน

การดำเนินการจัดทำเครือข่ายข้าวสาร

ขั้นที่ 1 ประชุมผู้จัดการและกรรมการสหกรณ์พัฒนาชนบททุ่งสมอ ร่วมกับกลุ่มสตรีสหกรณ์ทุ่งสมอ กลุ่มสตรีอาสาพัฒนาเกษตรกรตำบลทุ่งสมอ โดยแจ้งให้ทราบถึงผลการจำหน่ายข้าวสารให้แก่สหกรณ์ด้วยกัน เฉพาะที่ส่งข้าวสารให้สหกรณ์และกลุ่มสตรีสหกรณ์ โดยเฉลี่ยเดือนละ 30,000 – 50,000 บาท ที่ประชุมกลุ่มเห็นว่า ทางกลุ่มจะไปซื้อข้าวสารที่สหกรณ์อยู่แล้ว และก็อยากให้ผู้แทนกลุ่มกระจายข้าวสารไปสู่สมาชิกให้ได้มากขึ้นกว่าเดิม เพราะข้อดีของสหกรณ์พัฒนาชนบททุ่งสมอ สามารถผลิตข้าวสารได้ตรงตามที่อยู่บริโภคต้องการ และสมาชิกส่วนใหญ่นิยมบริโภคข้าวสารจากสหกรณ์พัฒนาชนบททุ่งสมอ และสนับสนุนให้ประสานกับกลุ่มสหกรณ์ต่าง ๆ เพื่อสั่งซื้อข้าวสารจากสหกรณ์พัฒนาชนบททุ่งสมอไปจำหน่ายต่อไป

ขั้นที่ 2 การประชุมเพื่อรับทราบปัญหาจากการสั่งซื้อข้าวสารจากสหกรณ์ประกอบด้วย สหกรณ์พัฒนาชนบททุ่งสมอ ชุมชนสหกรณ์จังหวัดกาญจนบุรี สหกรณ์ปฏิรูปที่ดินหนองสามพราน สหกรณ์ ทร.กลาง นพค.กาญจนบุรี (สอง) สหกรณ์ปฏิรูปที่ดินหนองปรือ สหกรณ์การเกษตรท่ามะกา สหกรณ์ในเขตปฏิรูปที่ดินเศรษฐกิจพอเพียง สหกรณ์หมู่บ้าน ปชด.ห้วยน้ำขาว นอกจากนั้นก็เชิญผู้แทนกลุ่มสตรีสหกรณ์หนองปลิง กลุ่มสตรีอาสาพัฒนาเกษตรตำบลบ้านห้วยน้ำใส กลุ่มสตรี

สหกรณ์บ้านห้วยสะพาน และกลุ่มเยาวชนพัฒนาเมืองกาญจนบุรี ในการประชุมก็ให้ทุกคนนำเสนอ ปัญหาการจัดซื้อข้าวสาร จากการสอบถามโดยทีมวิจัยเห็นว่า ส่วนใหญ่ทั้งหมดที่เข้าร่วมประชุมทุก คริวเรือน ซื้อข้าวสารมาหุงกินกัน ไม่มีครัวเรือนใดทำนาเลย สภาพปัญหาที่นำเสนอ คือ ราคาข้าวสาร ค่อนข้างสูงขึ้นทุกครั้งทีไปซื้อกับพ่อค้า ตาซังไม่ค่อยเที่ยงตรง เก็บเงินทันทีที่นำข้าวออกจากร้านค้า จำหน่าย คุณภาพข้าวสารปลอมปน ไม่ได้ข้าวสารที่ต้องการ เพราะชาวบ้านมักจะรับประทานข้าว กข. แข็งและทนต่อความหิว สำหรับผู้ใช้แรงงานและเกษตรกร ในที่ประชุมให้ทุกคนเล่าประสบการณ์ใน การซื้อข้าวสารรับประทานที่บ้านครัวเรือนของตน โดยเล่าถึงความประทับใจในการซื้อข้าวสารมา รับประทาน ในครัวเรือน และการรวมกันในครั้งนี้เพื่อให้ทุกสหกรณ์ ทุกกลุ่มไปสำรวจสมาชิกที่ บริโภคข้าวสารต่อคนต่อวัน หรือต่อคนต่อครัวเรือน แล้วนำข้อมูลมาดูแลรวมกันสั่งข้าวสารต่อไป

ขั้นที่ 3 การประชุมเพื่อดูข้อมูลจากการทำเครือข่ายข้าวสาร พบว่า การจำหน่ายข้าวสารของ แต่ละสหกรณ์ขึ้นอยู่กับข้าวสารชนิดใด และอยู่ในช่วงการท่องเที่ยวหรือไม่ จากการสำรวจเบื้องต้น เมื่อเดือนมกราคม – กุมภาพันธ์ 2549 ที่สหกรณ์ต่าง ๆ จำหน่ายข้าวสารได้ โดยการจำหน่ายทั่วไปทั้ง สมาชิกและไม่เป็นสมาชิกสหกรณ์ คือ

การพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี

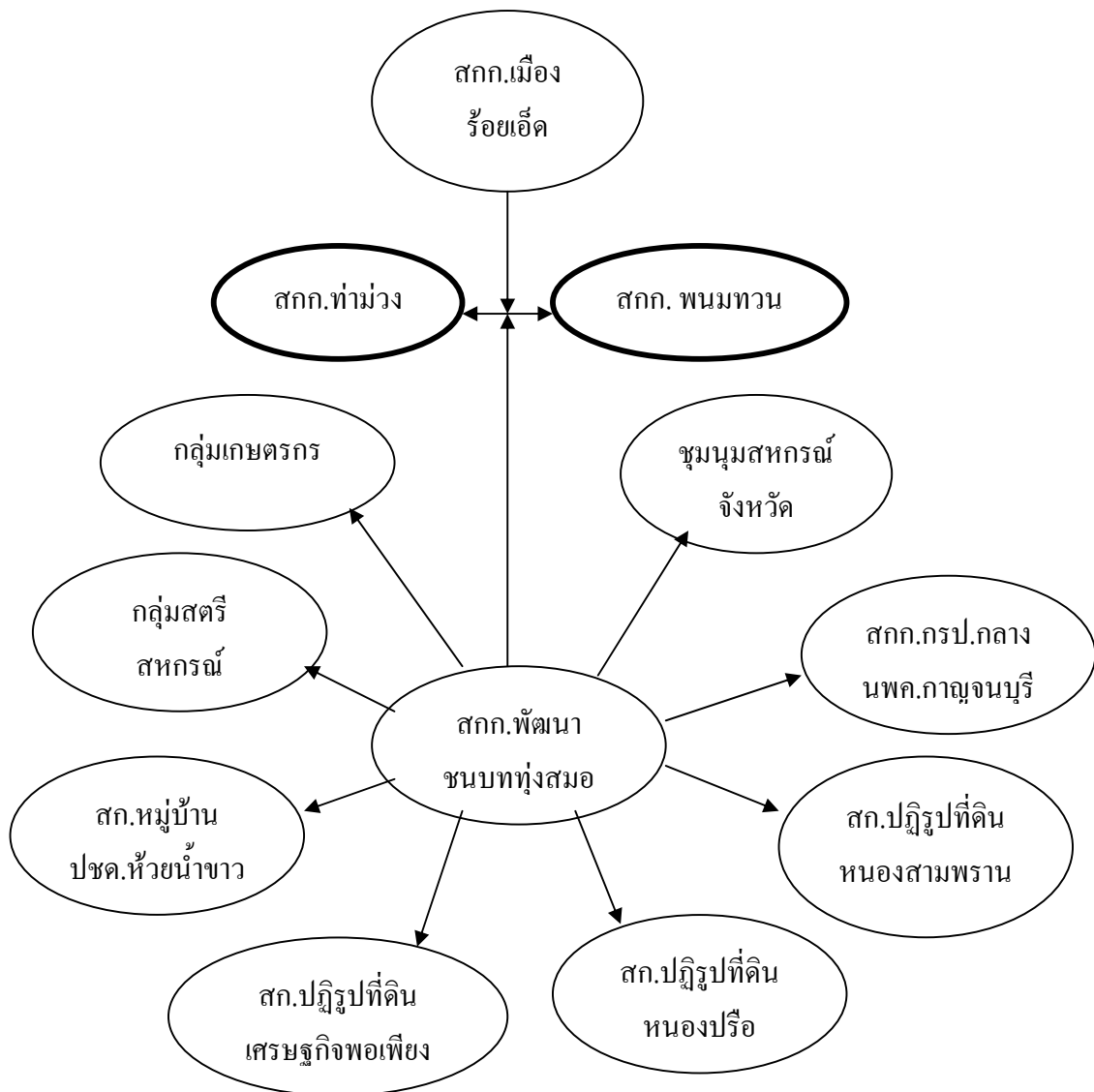
ตารางที่ 4.2 แสดงการซื้อข้าวสารระหว่างสหกรณ์

ที่	สหกรณ์.....จำกัด	กก	บาท
1	ชุมนุมสหกรณ์จังหวัดกาญจนบุรี	300	3,600
2	สหกรณ์การปฏิรูปที่ดินหนองสามพราน	1,762	21,150
3	สหกรณ์ กรป.กลาง นพค.กาญจนบุรี (สอง)	600	7,200
4	สหกรณ์การปฏิรูปที่ดินหนองปรือ	300	3,600
5	สหกรณ์การเกษตรท่ามะกา	2,416	24,000
6	สหกรณ์ในเขตปฏิรูปที่ดินเศรษฐกิจพอเพียง	1,100	13,210
7	สหกรณ์หมู่บ้าน ปชด. ห้วยน้ำขาว	1,579	18,950
8	กลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านรางสาละ	100	1,200
9	กลุ่มเยาวชนพัฒนาเมืองกาญจนบุรี	250	3,000
10	กลุ่มสตรีบ้านห้วยสะพาน	120	1,440
11	กลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านห้วยน้ำใส	120	1,440
12	กลุ่มสตรีอาสาพัฒนาเกษตรกรตำบลทุ่งสมอ	150	1,800
13	กลุ่มสตรีสหกรณ์ทุ่งสมอ	150	2,400
	รวม	2,997	107,990

โดยเฉลี่ยราคาข้าวสาร กก. ละ 12 บาท รวมค่าขนส่ง สหกรณ์พัฒนาชนบททุ่งสมอ จะไปส่งให้ในจุดที่ใกล้ที่สุดตามเส้นทางที่รถผ่าน

การประชุมครั้งหลังนี้ทำให้ทุกคนที่มาจากสหกรณ์และกลุ่มต่าง ๆ เกิดความรู้ เห็นตัวเลขการสั่งซื้อข้าวสาร หรือการบริโภคข้าวสารแล้วสามารถรวมกันสั่งซื้อได้ และทำให้สหกรณ์ที่มีโรงสีสามารถซื้อข้าวเปลือกมาสีเป็นข้าวสารเพื่อสำรองไว้ได้ การเรียนรู้ดังกล่าวทุกคนเห็นว่า ควรจะมารื้อกันให้บ่อยที่สุด เพื่อจะได้เกิดความเข้าใจร่วมกันและจะสามารถสั่งซื้อข้าวสารได้

แผนภูมิที่ 4.5 เครือข่ายข่าวสาร

3) วัตถุประสงค์ของเครือข่าย

การดำเนินงานการสร้างเครือข่ายข้าวสาร มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สมาชิกสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพ และวิสาหกิจชุมชน ได้ร่วมกันสั่งซื้อข้าวสารจากสหกรณ์พัฒนาชุมชนทุ่งสมอ เป็นแม่ข่ายใหม่ และซื้อจากสหกรณ์การเกษตรในต่างจังหวัด มีสหกรณ์การเกษตรท่าม่วงและสหกรณ์การเกษตรพนมทวน จำกัด เป็นแม่ข่ายเดิม การจ่อรถพักเพื่อลงข้าวสารที่มาจากสหกรณ์ในจังหวัดภาคอีสาน ก็จะส่งที่สหกรณ์การเกษตร พนมทวน กับสหกรณ์การเกษตรท่าม่วง เป็นหลัก กรณีที่สหกรณ์การเกษตรเมือง มีการสั่งจำนวนมากก็จะมาส่งให้ที่ สหกรณ์การเกษตรเมืองกาญจนบุรี

4) แนวทางการดำเนินการ

การดำเนินงานของเครือข่าย ในภาวะปกติที่สมาชิกเครือข่ายต้องการบริโภคข้าวในราคาต่ำ และเป็นข้าวภายในจังหวัดกาญจนบุรี ก็สั่งตรงจากสหกรณ์การเกษตรพัฒนาชนบททุ่งสมอ เพื่อให้ตรงตามรสนิยมของเกษตรกรในพื้นที่บางกลุ่ม และถ้าหากต้องการข้าวสารราคาที่สูงขึ้น เป็นข้าวหอมมะลิจากภาคอีสาน ก็สั่งได้ที่สหกรณ์การเกษตรท่าม่วง กับสหกรณ์การเกษตรพนมทวน จำกัด นอกจากนั้นกลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพ กลุ่มสตรีสหกรณ์ ที่ต้องการสั่งข้าวสาร ก็ให้สั่งจากสหกรณ์การเกษตรที่ใกล้ที่สุด อยู่ในอำเภอใดก็สั่งจากสหกรณ์การเกษตรในอำเภอนั้น

5) ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

จุดแข็ง สหกรณ์และผู้นำกลุ่มต่าง ๆ เน้นผู้นำที่เข้าร่วมสร้างเครือข่ายเป็นผู้ตัดสินใจแทนกลุ่ม ในเรื่องราคา ปริมาณสั่งซื้อ ชนิดข้าวสาร มีการกระทำเป็นขบวนการหรือการจัดการเครือข่ายในการซื้อขายข้าวสารที่เน้นกำไรน้อยแต่เน้นการให้บริการสมาชิกเกษตรกร สหกรณ์ กลุ่มองค์กรต่าง ๆ ซึ่งเป็นผู้บริโภคสุดท้าย การสร้างเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้สร้างความสัมพันธ์ใกล้ชิดในระดับ ตำบล อำเภอและระดับจังหวัด ซึ่งมีแกนนำมาประชุมหรือได้ตลอดเวลา ผลลัพธ์ทางธุรกิจคือการเน้นความพอใจของสมาชิก

จุดอ่อน การจัดซื้อสินค้า และการขายข้าวสาร ส่วนมากไม่มีการกำหนดแผนกลยุทธ์ ไม่เน้นคู่ค้าแต่เน้นที่ตัวสมาชิก การจัดขบวนการยังเป็นคู่ ๆ ไม่ขยายให้กว้างขึ้น เป็นกิจกรรมซื้อขายธรรมดา ต้องพยายามขยายให้พ่อค้าได้เข้าร่วมในเครือข่ายตามแผนที่ได้กำหนดกันไว้

4. เครือข่ายกลุ่มอาชีพ

1) ความเป็นมา

กลุ่มอาชีพ หมายถึง กลุ่มที่ประชาชนในชุมชน รวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ โดยเริ่มจากการผลิตขึ้นเพื่อกินหรือเพื่อใช้ภายในชุมชนแล้วก็พัฒนาจนสินค้าที่กลุ่มผลิตขึ้นจนมีมาตรฐาน เป็นที่แพร่หลายออกไปจนผู้ซื้อสนใจจะมาขอซื้อเพื่อไปใช้หรือบริษัทห้างร้านจะนำไปจำหน่ายต่อไป

ก่อนเข้าไปทำการวิจัยเมื่อสิงหาคม 2548 การสำรวจกลุ่มอาชีพที่สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด รวม 173 กลุ่ม และวิสาหกิจชุมชนอีก 745 กลุ่ม มีผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นมีตั้งแต่เครื่องประดับ เครื่องดนตรีไทย เครื่องใช้ภายในบ้านและหมวดอาหาร โดยมีสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดเป็นแม่ข่าย

ส่วนในกลุ่มของสหกรณ์การเกษตร มีทั้งหมด 16 กลุ่ม กระจายอยู่เกือบทุกอำเภอ ภายใต้สังกัดสหกรณ์ภาคเกษตร และมีสำนักงานสหกรณ์จังหวัดเป็นศูนย์ประสานแม่ข่าย การสร้างเครือข่ายในระดับอำเภอ

ขั้นที่ 1 การสำรวจผลิตภัณฑ์เบื้องต้นของกลุ่มแต่ละชนิด ผลิตภัณฑ์ที่เห็นว่า พอจะร่วมกันเป็นเครือข่ายได้ โดยเฉพาะผ้าทอมือ

ขั้นที่ 2 การเชิญผู้นำกลุ่มอาชีพมาประชุมที่สหกรณ์การเกษตรสุวรรณภูมิ โดยมีกลุ่มสตรีสหกรณ์หนองขาว ที่ผลิตผ้าทอมือและแปรรูปเป็นเสื้อสำเร็จรูปจนได้รับรางวัล 5 ดาว การประชุมก็จะสอบถามเรื่องปัญหา การแก้ไขปัญหา การดำเนินงานกลุ่มหรือแผนงานในอนาคต และความต้องการความช่วยเหลือจากรัฐ

ขั้นที่ 3 การประชุมเพื่อจัดทำแผนแก้ปัญหา โดยให้สหกรณ์การเกษตรสุวรรณภูมิ เป็นแม่ข่ายในระดับอำเภอ ได้รวบรวมช่างทอผ้าที่มีฝีมือ ได้อบรมวางแผนการทอผ้า โดยผู้จัดการสหกรณ์การเกษตรสุวรรณภูมิ เป็นหน่วยงานจัดหาวัตถุดิบ การส่งของ และการจำหน่ายให้

ในส่วนของทีมวิจัย ได้ชี้แจงถึง อุดมการณ์กลุ่ม เพราะจะสะท้อนให้ถึงเป้าหมายของการจัดตั้งกลุ่มสตรีสหกรณ์ วัตถุประสงค์การจัดตั้งกลุ่มสตรีสหกรณ์ เพื่อ

(1) กลุ่มสตรีสหกรณ์ในสหกรณ์การเกษตรสุวรรณภูมิ ต้องเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน โดยการพัฒนาอาชีพทอผ้า เป็นการสร้างงานในชุมชนให้เป็นอาชีพที่มั่นคง

(2) กลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านหนองขาว ต้องสร้างผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือให้เป็นที่ยอมรับของตลาด พัฒนาการตัดเย็บให้มีประสิทธิภาพ ผลิตสินค้าได้ต่อเนื่อง ขยายตลาดออกสู่ต่างจังหวัด และหากมีส่งออกได้ต้องมี Band เป็นของตนเอง กล่องบรรจุภัณฑ์ที่สวยงาม

(3) ต้องสอดแทรกศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น เช่น ลวดลายผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่นหรือในระดับจังหวัด

(4) เพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้ของคนในชุมชน และพยายามสร้างเครือข่ายในชุมชนระหว่างชุมชนในระดับจังหวัดด้วยผ้าทอมือของคนในชุมชน

(5) เพื่อต้องการให้กลุ่มพัฒนาให้เป็นสินค้าเด่นที่เป็นมาตรฐานของจังหวัด เช่น ไข่เค็ม เครื่องดนตรีไทย จักสาน ขนมหักผ้าทอมือบ้านหนองขาวของจังหวัดกาญจนบุรี และพัฒนาสู่การเป็นหมู่บ้าน OTOP ในโอกาสต่อไป

(6) ส่งผลกระทบเดือนเยาวชนให้มาใช้เวลาวางเป็นประโยชน์ สร้างงาน

(7) ลดปัญหาการว่างงาน การย้ายที่อยู่ของชาวบ้านออกนอกพื้นที่

(8) มีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่ เพราะชุมชนตระหนักว่า ชาวบ้านในชุมชนสามารถสร้างรายได้เองแล้วก็จะมุ่งแสวงหาโอกาสไปประกอบกิจกรรมอย่างอื่น ๆ ที่มีความมั่นคงกว่า ต่อไปในอนาคต

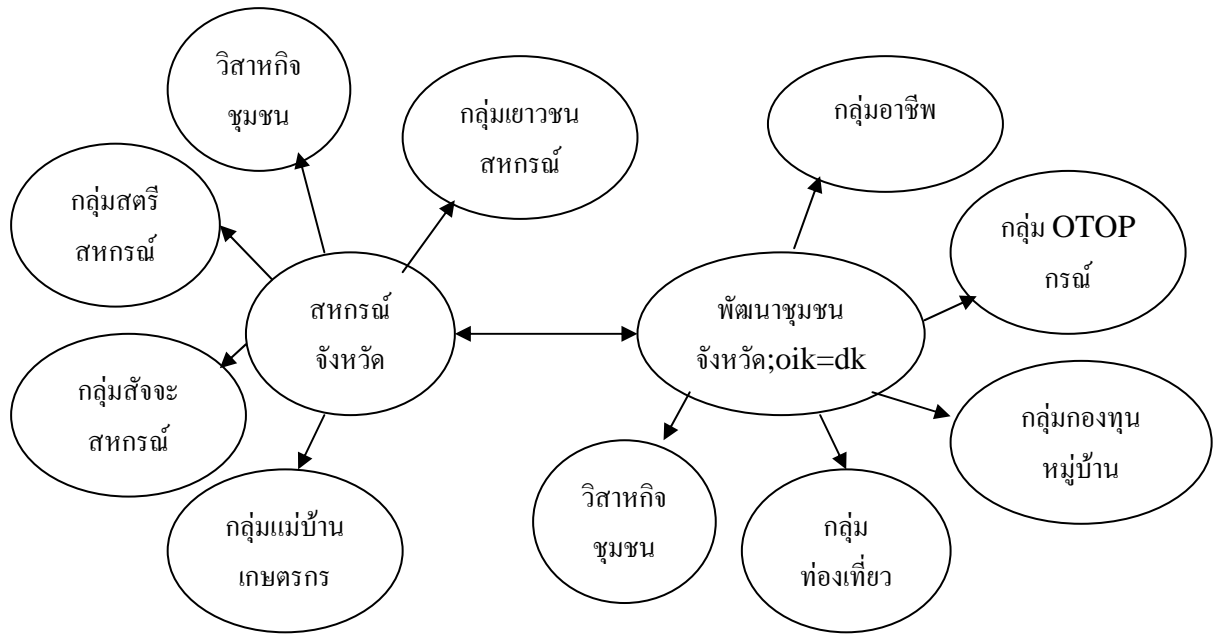
ขั้นที่ 4 การติดตามผลการประชุมในระยะ 4 เดือนแรกของการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการวิจัย พบว่า ตัวแปรสำคัญ คือ ผู้จัดการสหกรณ์การเกษตรสุวรรณภูมิ ซึ่งเป็นแม่ข่ายสำคัญก็พยายามผลักดันให้เกิดเครือข่ายการทอผ้าขยายไปยังกลุ่มต่าง ๆ เพิ่มขึ้น

ขั้นที่ 5 การสร้างเครือข่ายระดับจังหวัด โดยเชิญผู้นำกลุ่มอาชีพ และกลุ่มสตรีสหกรณ์มาร่วมประชุม เพื่อจัดเป็นเครือข่ายระดับจังหวัด โดยมี 2 เครือข่ายซ้อนกันภายใน ดังนี้

(1) เครือข่ายกลุ่มสตรีสหกรณ์ที่อยู่ภายใต้การส่งเสริมดูแลของสำนักงานสหกรณ์จังหวัดกาญจนบุรี

(2) เครือข่ายกลุ่มอาชีพ ที่อยู่ภายใต้การส่งเสริมดูแลของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด

แผนภูมิที่ 4.6 การสร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพในจังหวัดกาญจนบุรี

ขั้นที่ 6 การจัดทำเป็นเครือข่ายเดี่ยว โดยการให้แต่ละกลุ่มเครือข่ายกำหนดผู้นำมาเพื่อจัดเป็นเครือข่ายกลุ่มอาชีพกาญจนบุรี โดยให้ผู้แทนแต่ละกลุ่มตกลงกัน และให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องทั้งสหกรณ์จังหวัดและพัฒนาชุมชนจังหวัด เป็นศูนย์กลางประสานงานให้ทั้ง 2 เครือข่าย ประสานความร่วมมือกัน โดยเฉพาะการจัดตลาดและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ในการประกวดเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ พัฒนาชุมชนจังหวัดก็จะเป็นผู้ทำการจัดประกวด หลังจากการประชุมเครือข่ายกลุ่มอาชีพระดับจังหวัดแล้ว ก็มีการแลกเปลี่ยนสินค้า และฝากสินค้าไปจำหน่าย ทำให้ลดต้นทุนและลดค่าใช้จ่ายของกลุ่มลงได้เป็นจำนวนมาก

จากการสอบถามเบื้องต้นกลุ่มอาชีพและกลุ่มสตรีสหกรณ์ที่เคยนำสินค้าไปจำหน่ายด้วยตนเองนั้น สามารถลดค่าใช้จ่ายลงได้กลุ่มละ 3,000 – 7,000 บาท ในรอบ 7 วันที่ออกไปจำหน่ายในงานเมืองทองธานี

ขั้นที่ 7 การประเมินเครือข่าย ในเดือนที่ 10 ของการทำวิจัย โดยการออกพบปะกับประธานหรือกรรมการกลุ่มอาชีพทั้งของสหกรณ์ และของพัฒนาชุมชน ปัญหาที่พบ คือ

(1) สมาชิกกลุ่มย่อย ๆ ยังไม่เข้าใจวิธีการรวมกันเป็นเครือข่าย แตกต่างจากผู้นำกลุ่ม

(2) ผู้นำกลุ่มที่ได้รับมอบหมายให้ไปประสานงานกลุ่มภายในอำเภอของตน ยังไม่ทำหน้าที่ของตนได้เต็มที่ เนื่องจากมีข้อจำกัดเรื่องค่าใช้จ่ายในการเดินทางเสียและเสียเวลาในการพบปะระหว่างกัน

(3) เครือข่ายไม่มีสถานที่ทำงานของเครือข่าย นอกจากใช้สำนักงานสหกรณ์ หรือพัฒนาชุมชนจังหวัด เป็นที่ประสานงานหรือการประชุมชี้แจงในการนำสินค้าไปจำหน่ายต่างจังหวัด

(4) ขาดบุคลากรในการประสานงานการตลาด ถ้ากลุ่มใดมีพนักงานเป็นลูกหลานทำการตลาดเก่ง เช่น มีลูกประธานกลุ่มที่เข้มแข็งหรือตัวประธานกลุ่ม จะนำสินค้าไปฝากขายในร้านขายของบริการนักท่องเที่ยวในจุดต่าง ๆ ภายในจังหวัด หรือร้านค้าตามเส้นทางเข้าสู่กรุงเทพ แต่กลุ่มอาชีพส่วนใหญ่ขาดบุคลากรที่เก่งการตลาดดังกล่าว

(5) กลุ่มขาดสมาชิกที่ผลิตสินค้ามีคุณภาพ เมื่อมีการส่งสินค้าปริมาณมาก กลุ่มจะผลิตสินค้าไม่ได้ตามใบสั่ง จึงส่งผลให้เครือข่ายอ่อนแอด้วย

(6) เงินทุนกลาง เครือข่ายไม่มีเงินทุนกลางของตนเอง การมาประชุม ก็อาศัยค่าใช้จ่ายของทีมวิจัย หรือรถราชการ ไปรับ เพราะประธานกลุ่มมาประชุมในเมืองต้องมีค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่หวัคະແນນการเมืองได้สร้างขึ้น คือ ค่าพาหนะเหมาจ่ายคนละ 200 บาท ค่าเสียเวลาในการประกอบอาชีพวันละ 200 บาท และค่าอาหารว่างหรือบุหรืคนละ 100 บาท รวม 500 บาท/วัน ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายเท่ากับหวัคະແນนการเมืองจ่ายให้เมื่อเกณฑ์ชาวบ้านมาฟังการปราศรัยหรือการประชุมเพื่อต้อนรับรัฐมนตรี ซึ่งกลายเป็นวัฒนธรรมค่าใช้จ่ายอย่างหนึ่งที่เป็นอุปสรรคต่องานวิจัยแบบมีส่วนร่วมในอนาคต

(7) ตัวผู้นำเครือข่าย ไม่มีเวลาประสานต้องให้หน่วยราชการเป็นที่เลี้ยงคอยติดต่อประสานงาน การประชุมและช่วยเหลือในกิจกรรมต่าง ๆ

2) การดำเนินงานของเครือข่าย

การดำเนินงานของเครือข่าย เนื่องจากเครือข่ายกลุ่มอาชีพ มีลักษณะเด่น คือ ชนิดของผลิตภัณฑ์มีจำนวนมาก ทั้งที่ใ้การรับรองมาตรฐานและไม่ได้รับรองมาตรฐาน การดำเนินเงินคือ ให้มีการประชุมเพื่อกำหนดผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐานกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยให้ผู้นำในระดับอำเภอเป็นหน่วยประสานกับพัฒนาชุมชน เตรียมสินค้า ผู้จะนำสินค้าไปจำหน่ายเกษตรกร และบุตรหลานสมาชิกที่ต้องไปทำหน้าที่พนักงานการตลาด โดยส่วนราชการจัดการอบรมให้ หนึ่งวัน รายละเอียดเกี่ยวกับการคัดเลือกสินค้า การขนส่ง การเดินทางและค่าใช้จ่ายที่รัฐจัดให้กับในส่วนที่เครือข่ายต้องออกค่าใช้จ่ายเอง

3) วัตถุประสงค์ของเครือข่าย คือ ต้องการให้สมาชิกเครือข่ายได้พยายามพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตนเองให้ได้มาตรฐาน สามารถนำไปเจาะตลาดได้ในต่างประเทศ สร้างรายได้ให้

คนในชุมชน ยกฐานะทางเศรษฐกิจในครัวเรือนของเกษตรกร แก้ไขปัญหาความยากจนที่มีอยู่ของคนในชุมชน แก้ไขปัญหาการว่างงาน การส่งเสริมให้ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น เมื่อชุมชนได้เห็นความสำคัญว่าทรัพยากรในท้องถิ่นสามารถแปลงเป็นเงินได้ ชาวชุมชนก็จะนึกอนุรักษ์ทรัพยากรและวางแผนทรัพยากรนั้นๆ เกิดขึ้นเอง

4) แนวทางการดำเนินงาน เครือข่ายกลุ่มอาชีพ มีแผนงานการตลาดชัดเจน ตามแนวทางที่ส่วนราชการกำหนดไว้ ส่วนกลุ่มอาชีพใดที่ยังไม่สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานส่วนราชการจะจัดครูที่มีความชำนาญจากโรงเรียนสอนอาชีพ และสารพัดช่างไปสอนให้ได้รับความรู้ ส่วนงานการตลาด ตามที่กำหนดไว้ คือ การจัดแสดงและจำหน่ายสินค้าจากกลุ่มอาชีพ เดือนละ 2 ครั้ง ตั้งแต่เดือน ตุลาคม 2549 จนถึงเดือน เมษายน 2550 และในเดือน กุมภาพันธ์ 2550 หน่วยราชการจะจัดอบรมฝึกอาชีพให้ ทุกอาชีพที่ชาวบ้านต้องการ โดยมีพัฒนาชุมชน อุตสาหกรรม จังหวัดช่วยเหลือ

5) ปัจจัยแห่งความสำเร็จของเครือข่าย เนื่องจากเครือข่ายอาชีพเป็นกลุ่มขนาดเล็ก เครือข่ายจะสำเร็จเกิดจาก

5.1) หน่วยงานราชการ ที่เป็นพี่เลี้ยงสนับสนุน คือ พัฒนาชุมชน สหกรณ์ อุตสาหกรรม โรงเรียนสารพัดช่าง สอนอาชีพ พาณิชย์และกระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งบผู้ว่า ซีอีโอ ได้จัดให้กลุ่มอาชีพในรูปแบบการฝึกอบรมพัฒนาวัสดุการผลิต การหีบห่อ การสร้างตราสัญลักษณ์และรวมถึงการตลาด

5.2) ผู้นำกลุ่มอาชีพ ซึ่งผู้นำมีหลายแบบทั้งที่เป็นพ่อค้าแม่ค้าซึ่งกลุ่มของตนสามารถผลิตสินค้าขึ้นมาเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐานและตนเองทำหน้าที่ออกจำหน่ายอย่างเดียว ผู้นำอีกแบบหนึ่งที่เสียสละทำหน้าที่เป็นผู้ผลิตอย่างเดียว และพยายามสอนให้สมาชิกกลุ่มคนอื่น ๆ ผลิตสินค้าแบบตนเอง เช่น หมวคจักสาน อาหารและหัตถกรรมเพชรพลอย ผู้นำยังเสนอให้รวมเข้าเป็นกลุ่มเครือข่ายจังหวัด จัดตลาด สร้างตราขายของตัวเองขึ้น ผู้นำจึงมีส่วนสำคัญที่จะสร้างให้เครือข่ายดำเนินงานไปได้

5.3) สมาชิกกลุ่ม การที่กลุ่มมาเป็นเครือข่าย สมาชิกในกลุ่มย่อมต้องสร้างกลุ่มตนเองให้เข้มแข็งก่อน ดังนั้นสมาชิกในกลุ่มย่อมจึงมีส่วนสำคัญในการผลักดันให้กลุ่มตนเองเข้าใจความเป็นเครือข่าย และกลุ่มจึงส่งผู้นำมาร่วม

5.4) ผลประโยชน์ จากการสำรวจและร่วมดำเนินการประชุมและเปลี่ยนความรู้ทุกเวที ทุกระดับ ผลประโยชน์ที่กลุ่มและสมาชิกกลุ่มจะได้รับเมื่อมาร่วมเครือข่ายแล้ว คือ อะไร คำตอบ คือ การได้รู้จักกัน เกิดความสนิทสนมไว้วางใจกันก่อน แล้วประโยชน์เป็นทุนทรัพย์ หรือตัวเงินมาแทนในที่สุดเมื่อกิจกรรมเครือข่ายได้ดำเนินไปแล้ว

โดยสรุป เครือข่ายกลุ่มอาชีพจะมีความมั่นคงอยู่ได้ต้องประกอบด้วยงานราชการที่คอยช่วยเหลือ รวมทั้งผู้ และผลประโยชน์ที่จะได้กับสมาชิกกลุ่มทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงิน

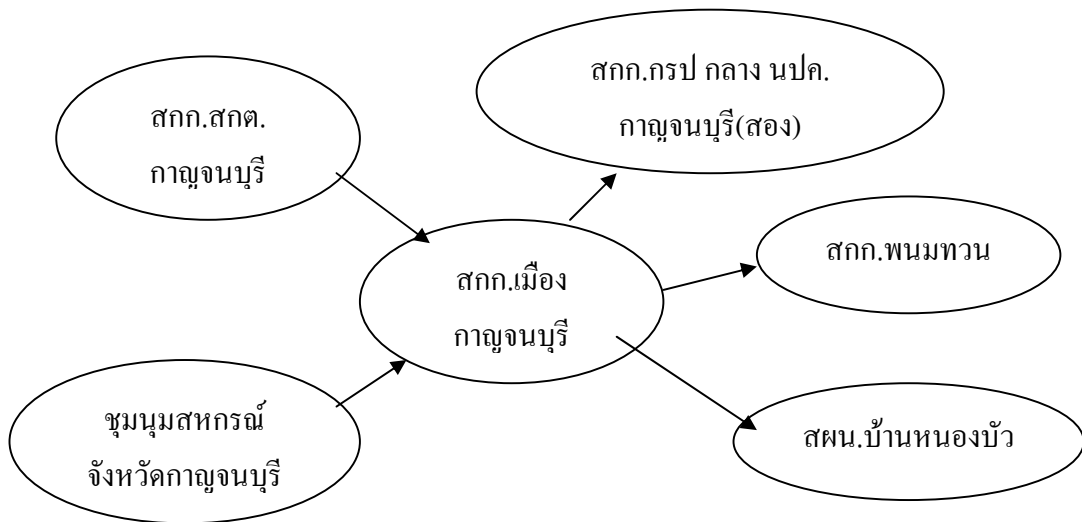
5.เครือข่ายปุย

1) ความเป็นมา

วัตถุประสงค์ เพื่อการจัดทำเครือข่ายปุยของขบวนการสหกรณ์ในจังหวัดกาญจนบุรี
แนวคิด เนื่องจากในจังหวัดกาญจนบุรี สหกรณ์การเกษตรต่าง ๆ ได้ดำเนินการสั่งซื้อ
ปุ๋ยเคมีมาจำหน่ายปีละหลายตัน โดยเฉพาะสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดกาญจนบุรี มีอาชีพ
ทำนา ทำไร่ข้าว โปด สวนผลไม้ พืชผักสวนครัวต่าง ๆ จึงทำให้แต่ละปีสมาชิกใช้ปุ๋ยเคมีจำนวนมาก
และในระยะหลังทางราชการส่งเสริมให้ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ จึงทำให้สมาชิกสหกรณ์ปรับเปลี่ยน
พฤติกรรมการใช้ปุ๋ยจากปุ๋ยเคมีมาเป็นปุ๋ยอินทรีย์จำนวนมากขึ้น ดังนั้น จะดำเนินการอย่างไรให้เกิด
การร่วมมือกันซื้อปุ๋ยในปริมาณมาก ๆ แต่ราคาได้ลดลง และส่งถึงสหกรณ์การเกษตรปลายทาง
เหมือนเดิม โดยเน้นการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ตามแนวโน้ม ผู้บริโภคปลอดภัยปลอดสารพิษในปัจจุบัน

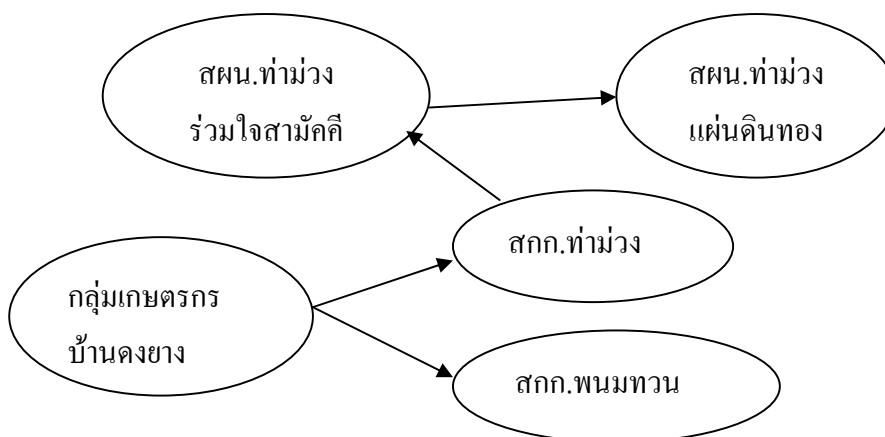
สภาพความเป็นจริง ในจังหวัดกาญจนบุรี มีการเชื่อมโยงการซื้อขายปุ๋ยเคมี และปุ๋ยอินทรีย์
ระหว่างสหกรณ์ด้วยกันหลายสหกรณ์ ดังนี้

แผนภูมิที่ 4.7 การเชื่อมเครือข่ายปุ๋ยเคมี ในจังหวัดกาญจนบุรี

นอกจากนั้นยังมีวงย่อย ๆ หรือคู่ค้าของแต่ละสหกรณ์ที่มีความใกล้ชิดระหว่างผู้จัดการด้วยกัน เช่น

แผนภูมิที่ 4.8 การเชื่อมโยงเครือข่ายย่อยเดิมเรื่องปุ๋ย

การเชื่อมโยงเครือข่ายปุ๋ยเคมีปุ๋ยอินทรีย์แต่ละเดือนมีมูลค่าเฉลี่ยประมาณมากกว่า 2 ล้านบาท ทั้งซื้อด้วยเงินสด และแลกเปลี่ยนด้วยข้าวสาร และอุปกรณ์การเกษตรอื่น ๆ การประสานเครือข่ายปุ๋ยจะอยู่ในวงเล็ก คือ สหกรณ์เพียงไม่กี่สหกรณ์ที่เข้ามาดำเนินงานสั่งซื้อรวมกัน คือ สหกรณ์การเกษตรเมืองกาญจนบุรี เป็นแม่ข่ายและจะไปซื้อจากสหกรณ์การเกษตรพนมทวน แล้วรวบรวมไปให้สหกรณ์ต่าง ๆ เช่น สหกรณ์ผู้ใช้น้ำหนองบัว สหกรณ์ กรป.กลาง นพค กาญจนบุรี(สอง) จำกัด ชุมชุมสหกรณ์กาญจนบุรี นอกจากนั้นสหกรณ์การเกษตรเมือง ยังไปซื้อปุ๋ยจากสหกรณ์การตลาดลูกค้า ธกส. มาจำหน่ายให้สมาชิกและจำหน่ายให้สหกรณ์อื่น ๆ

นอกจากการจับคู่ซื้อปุ๋ยก็มีอีกหลายคู่ เช่น สหกรณ์ผู้ใช้น้ำท่าม่วงร่วมใจสามัคคี ขายปุ๋ยอินทรีย์ และปุ๋ยเคมีให้กับสหกรณ์ผู้ใช้น้ำท่าม่วงแผ่นดินทอง

ส่วนกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วม ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรบ้านคางยง ผลิตปุ๋ยขึ้นใช้เอง และจำหน่ายไปยังสหกรณ์การเกษตรท่าม่วง และสหกรณ์การเกษตรพนมทวน

เครือข่ายปุ๋ยนับว่าเป็นเครือข่ายที่มีปริมาณเงินหมุนเวียนสูงที่สุด รองจากเครือข่ายการเงิน การเริ่มดำเนินงานสร้างเครือข่าย คือ

ขั้นที่ 1 นัดประชุมผู้นำสหกรณ์ โดยเฉพาะฝ่ายจัดการ และกรรมการสหกรณ์ พนักงานการตลาดของสหกรณ์ที่ดำเนินงานซื้อ - ขายปุ๋ยกันอยู่ก่อนแล้ว ได้แก่ สหกรณ์การเกษตร

เมืองกาญจนบุรี จำกัด สหกรณ์การตลาดลูกค้า ธกส. จำกัด ชุมชุมสหกรณ์ กรป.กลาง นพค
 กาญจนบุรี (สอง) จำกัด สหกรณ์การเกษตรพนมทวน จำกัด และสหกรณ์ผู้ใช้น้ำหนองบัว จำกัด ที่
 ประชุมต้องการให้ชุมนุมสหกรณ์จังหวัดเป็นแม่ข่าย แต่ยังไม่พร้อมในเรื่องการจัดการ และใน
 ขณะเดียวกันทางสหกรณ์การเกษตรพนมทวน จำกัด ที่เคยสั่งตรงจากบริษัทก็กลัวว่า ถ้าสั่งจาก
 ชุมชุมสหกรณ์จังหวัดราคาปุ๋ยจะสูงหรือไม่ ก็ยังไม่สามารถตอบได้ แต่ถ้าจะให้พนมทวนเป็นแม่
 ข่ายก็ยินดีแต่ต้องสอบถามบริษัทดูก่อนว่า จะขนส่งถึงสหกรณ์เมือง และชุมนุมสหกรณ์จังหวัดจะ
 คิดราคาขนส่งเพิ่มจำนวนกระสอบละเท่าไร โดยสภาพความเป็นจริง และสหกรณ์การเกษตรพนม
 ทวน จำกัด สั่งจากบริษัทในจังหวัดสุพรรณบุรี ที่เป็นตัวแทนเพราะระยะทางใกล้กว่าสั่งจากอำเภอ
 เมือง ในบรรดาสหกรณ์ที่สั่งปุ๋ย สำหรับพืชไร่ด้วยกัน สหกรณ์พนมทวนสั่งได้ราคาถูกที่สุด

สำหรับประชุมครั้งแรกก็ให้เสนอสหกรณ์แต่ละแห่งไปสำรวจราคาปุ๋ยที่สมาชิก
 ใช้อยู่ปัจจุบัน จำนวนและช่วงเวลาที่จะใช้ปุ๋ย แล้วนำข้อมูลมาคุยกันใหม่ในครั้งต่อไป

ขั้นที่ 2 การประชุมเพื่อจัดทำเครือข่ายปุ๋ย โดยรวบรวมตัวแทนแต่ละเดือนมีการใช้
 ปุ๋ยเคมีประมาณ 50 – 60 ตัน และปุ๋ยอินทรีย์ ประมาณ 9 – 12 ตัน เพราะแต่ละเดือนจะใช้ไม่เท่ากัน
 สำหรับพืชไร่ ข้าวโพด อ้อย จะใช้ประมาณเดือนพฤษภาคม มิถุนายน ปริมาณการใช้ยังสูง ส่วนปุ๋ย
 อินทรีย์ก็เช่นกัน ใช้ตั้งแต่ประมาณเมษายน จนถึงมิถุนายน การประชุมครั้งหลังมีกลุ่มสตรีสหกรณ์
 นิคมทองผาภูมิ กลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านนามแดง และสหกรณ์การเกษตรด้านมะขามเดี่ยว เข้าร่วม
 ด้วย จึงทำให้ปริมาณการใช้ปุ๋ยยิ่งสูงขึ้น แต่ก็ยังกังวลเรื่องการเป็นแม่ข่าย และลูกข่ายกันอยู่
 เนื่องจากทุกสหกรณ์ผู้จัดการยังไม่แน่ใจเรื่องค่าขนส่ง และผู้จัดการบางคนเสนอให้กรมส่งเสริม
 สหกรณ์ช่วยเหลือค่าขนส่งปุ๋ย เพื่อเป็นการลดต้นทุน แต่ทีมวิจัยได้ชี้แจงไปว่า ต้องช่วยตนเอง
 เพราะหากกรมส่งเสริมสหกรณ์เข้าไปช่วยเหลือจะเกิดการรั่วไหล และไม่เกิดประโยชน์กับสหกรณ์
 และหลายสหกรณ์พูดถึงการช่วยเหลือการขนส่งลำไย ทีมวิจัยก็ตอบไปว่าเป็นนโยบาย และเป็น
 ประเด็นละเอียดอ่อน อาจจะเป็นไปได้ในอนาคต ถ้าราคาน้ำมันราคาสูงขึ้น ที่ประชุมสรุปให้แต่ละ
 สหกรณ์ไปสั่งตามเดิม คือ สั่งจากบริษัทใด หรือที่ใดขายราคาต่ำกว่า และขนส่งถึงสหกรณ์ของตนก็
 ให้สั่งจากบริษัทนั้น

ขั้นที่ 3 การติดตามสอบถามเรื่องการจัดซื้อปุ๋ย ผู้จัดการและผู้แทนสหกรณ์ที่เป็นพนักงานการตลาด และกรรมการสหกรณ์ส่วนใหญ่ก็ยังไม่ได้ให้ใคร หรือสหกรณ์ใดเป็นแม่ข่ายชัดเจน เพียงแต่ติดต่อโทรถามกันแล้วส่งปุ๋ย กรณีที่ราคาพอจะสู้ไหว และเงื่อนไขการขนส่งเป็นที่พอใจ

ประเด็นต่อมา ปัญหาเรื่องการรณรงค์การลดใช้ปุ๋ยเคมี หลายสหกรณ์ไม่สามารถรณรงค์ได้ เพราะพืชแต่ละชนิดต้องการปุ๋ยเคมีแตกต่างกัน เช่น หอมใหญ่ และข้าวโพดฝักอ่อน ถ้าใช้ปุ๋ยอินทรีย์ผสมกับปุ๋ยเคมี และหัวหอมขนาดจะไม่เท่ากัน ข้าวโพดฝักอ่อน ฝักจะไม่เท่ากัน ทำให้โรงงานรับซื้ออัตราราคาผลผลิตอีก จึงส่งผลเสียต่อสมาชิกโดยตรง แต่พอถามถึงพืชที่สมาชิกปลูกไว้รับประทานในครัวเรือนสมาชิกนั้นใช้ปุ๋ยอะไร คำตอบ คือ ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ แม้หัวผักกาดหรือฝักข้าวโพดจะไม่เท่ากันก็รับประทานได้

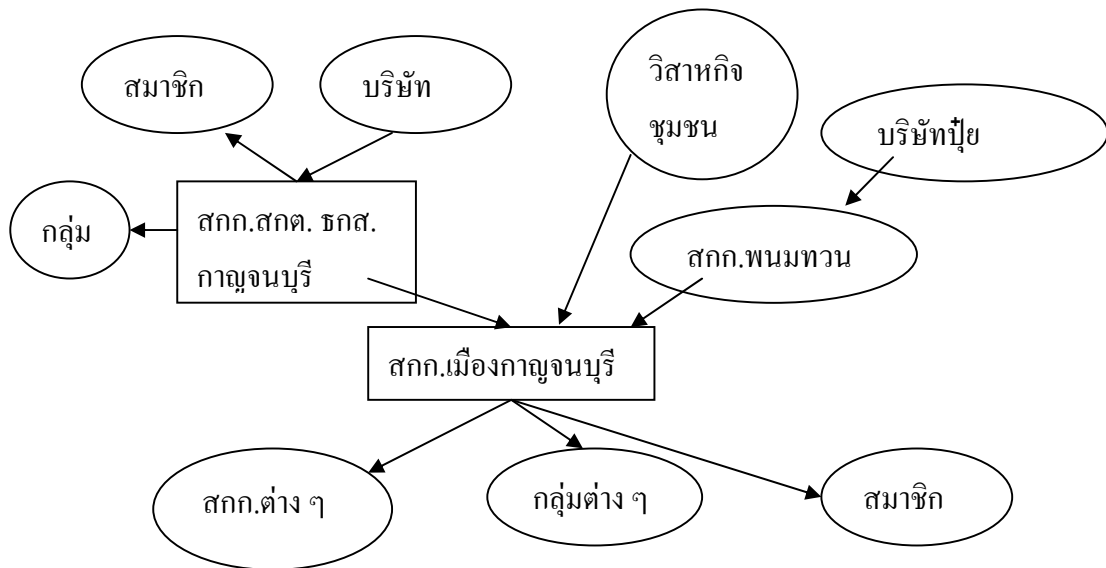
การสำรวจปุ๋ยจากผู้จัดการหรือตัวแทนสหกรณ์มาเพียงเฉพาะสหกรณ์ในพื้นที่ราบ แต่สหกรณ์ในอำเภอที่อยู่ห่างไกลก็ไม่ได้มาร่วม เช่น อำเภอสังขละบุรี บ่อพลอย ศรีสวัสดิ์ นองปรือ เลขาวิญ ห้วยกระเสา และไทรโยค หากรวมทั้งจังหวัดเฉพาะในขบวนการสหกรณ์ประมาณการใช้ปุ๋ยเคมีไม่ต่ำกว่าเดือนละ 50 ล้านบาท หรือไม่ต่ำกว่า 100 ตัน

หลังจากการประชุมก็ยังสรุปไม่ชัดเจน แต่ผู้แทนสหกรณ์การเกษตรพนมทวนจำกัด เห็นว่า การตั้งซื้อปุ๋ย ขาปราบผ่านสหกรณ์การเกษตรพนมทวน จะได้ราคาต่ำกว่า จึงให้แต่ละสหกรณ์ไปสืบราคาจากแหล่งอื่น ๆ และถ้าแพงกว่าก็ให้สั่งจากสหกรณ์การเกษตรพนมทวน และสหกรณ์การเกษตรพนมทวน จะเป็นเอเยนต์ และส่งไปให้สหกรณ์เมืองเหมือนเดิม จากนั้นสหกรณ์เมืองก็จะกระจายไปยังสหกรณ์ต่าง ๆ

ส่วนสหกรณ์การตลาดลูกค้า ธกส. ก็มีการสั่งปุ๋ยโดยตรงอยู่แล้ว จากความร่วมมือของ ธกส. ซึ่งทำสัญญากับบริษัทปุ๋ย ฉะนั้น ธกส.จะสั่งปุ๋ยได้ถูกเช่นกัน และถ้าจะสั่งผ่าน ธกส. ก็ยินดี

การจัดเครือข่ายปุ๋ยในกาญจนบุรีจึงเกิดขึ้นยากที่จะให้เป็นวงเดียว เพราะประโยชน์จากส่วนลด ซึ่งสหกรณ์ผู้สั่งได้รับแตกต่างกัน จึงทำให้เกิดเครือข่ายเดียวกันได้ยาก แต่ทีมวิจัยได้พยายามทำแล้วได้เครือข่าย ดังนี้

แผนภูมิที่ 4.9 เครือข่ายปุ๋ยของกาญจนบุรี

2) การดำเนินงานของเครือข่าย

สำหรับเครือข่ายปุ๋ยยังดำเนินงานในรูปแบบของธุรกิจที่เป็นคู่ค้าระหว่างสหกรณ์กับสหกรณ์ บริษัทปุ๋ยกับสหกรณ์ โดยการสั่งซื้อปุ๋ยเคมี คือ สหกรณ์การเกษตรเมืองกาญจนบุรี เป็นแม่ข่ายรวบรวมการสั่งซื้อปุ๋ยจากสหกรณ์ต่าง ๆ และกลุ่มเกษตรกร ต่าง ๆ แล้วส่งคำสั่งนั้นให้บริษัทปุ๋ยเพื่อสอบถามราคา แล้วประสานกลับไปยังสหกรณ์และกลุ่มต่าง ๆ การดำเนินงานมีการสั่งซื้อปุ๋ยเพิ่มมากขึ้นที่ผ่านสหกรณ์การเกษตรเมือง กรณีที่ปุ๋ยของสหกรณ์การเกษตรเมืองสั่งจากบริษัท โดยตรงราคาสูง ก็จะสอบถามไปยังสหกรณ์ สกต.ลูกค้า ชกส. กาญจนบุรี เพื่อจะสั่งปุ๋ยได้ราคา ลดลง หรือสหกรณ์การเกษตรพนมทวน จำกัด ช่วงเดือนพฤษภาคม และมิถุนายน การจัดเวทีทำให้สมาชิกกลุ่มเครือข่ายปุ๋ยเพิ่มมากขึ้น

3) วัตถุประสงค์ของเครือข่าย เนื่องจากเครือข่ายปุ๋ยเป็นกิจกรรมการรวมซื้อ จึงต้องคำนึงถึงราคาที่ต่ำและคุณภาพปุ๋ยมีมาตรฐาน สมาชิกต้องได้รับปุ๋ยตรงเวลาทันการใช้ตามฤดูกาล เพาะปลูก และให้ความสะดวกส่งถึงบ้านสมาชิกหรือจุดที่ใกล้ที่สุด รวมถึงการส่งเสริมการตลาด ใช้ปุ๋ยเคมีลงด้วย แต่ให้ใช้ปุ๋ยอินทรีย์แทน

4) แนวทางการดำเนินงาน การดำเนินงานการสร้างเครือข่ายการใช้ปุ๋ย และการซื้อปุ๋ยเคมีของสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร และกลุ่มอาชีพต่าง ๆ บางกลุ่ม ที่ยังใช้ปุ๋ยเคมี โดยการร่วมเวทีประชุมชาวบ้านและผู้นำสหกรณ์ ผู้นำกลุ่มเกษตรกร ในการสั่งซื้อปุ๋ยแต่ละครั้ง โดยหัวหน้าหรือผู้ประสานงานเครือข่ายในกลุ่มจะสำรวจความต้องการ ปุ๋ย ชนิด สูตรของปุ๋ยปริมาณและพืชที่ปลูก แล้วส่งข้อมูลให้สหกรณ์การเกษตรเมืองกาญจนบุรี หรือสหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธกส. และสหกรณ์การเกษตรพนมทวน จำกัด ทั้ง 3 หน่วยงานจะสอบราคาว่าที่ใดสั่งได้ถูกมีเงื่อนไขดีที่สุด ก็จะให้สหกรณ์นั้น สั่งซื้อมาให้กับสหกรณ์อื่น ๆ ต่อไป

5) ปัจจัยแห่งความสำเร็จ เนื่องจากเครือข่ายปุ๋ย เป็นกิจกรรมต่อเนื่องกับกิจกรรมการปลูกพืช เครือข่ายจะดำเนินงานไปได้ก็ต้องได้รับผลกระทบจากราคาพืชผลที่สูง เกษตรกรก็จะมีความต้องการปุ๋ยสูงขึ้นด้วย นอกจากนั้นจากบริหารธุรกิจปุ๋ยของแม่ข่ายคือสหกรณ์การเกษตรเมือง ต้องระบบที่เอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกเครือข่าย คือสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร และกลุ่มอื่น ๆ ที่เข้าร่วมเป็นเครือข่าย นอกจากนั้นผู้กลุ่มที่เข้ามาเป็นตัวแทนกลุ่มต้องมีข้อมูลพร้อมจะแลกเปลี่ยนกับเครือข่ายในการทำธุรกิจปุ๋ย เครือข่ายคุณค่าที่เกิดขึ้นคือ ความไว้วางใจต่อกัน การช่วยเหลือด้านวิชาการ เช่น อบรมการลดการใช้ปุ๋ยเคมี และเข้าสู่เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ในระยะยาว

6. เครือข่ายผู้จัดการและพนักงานสหกรณ์

1) ความเป็นมา

ความเป็นมา จากการสำรวจกิจกรรมเกี่ยวกับผู้จัดการสหกรณ์ในจังหวัดกาญจนบุรีเบื้องต้นพบว่า จังหวัดกาญจนบุรี มีการจัดตั้งชมรมผู้จัดการ และพนักงานสหกรณ์ ตามแนวคิดของสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย โดยมีจำนวนผู้จัดการและตำแหน่งอื่น ๆ ที่ทำหน้าที่ผู้จัดการจำนวน 17 คน และที่มาพบปะพูดคุยกันเป็นประจำ ได้แก่ สหกรณ์การเกษตร และสหกรณ์ออมทรัพย์ที่อยู่ในเขตเมือง จำนวน 10 คน การพบปะหารือแต่ละครั้ง ไม่เป็นทางการ จะผลัดเปลี่ยนกันเป็นเจ้าภาพจัดเลี้ยง น้ำชา กาแฟ เป็นส่วนใหญ่ นอกจากอาหารว่างแล้วก็จะมีการจัดทัศนศึกษากันปีละครั้ง โดยเฉลี่ย

วัตถุประสงค์ การจัดตั้งชมรมผู้จัดการและพนักงานสหกรณ์ เป็นการสร้างความสามัคคีในกลุ่มผู้จัดการ ให้มีความสนิทสนม และสามารถขยายการช่วยเหลือกันได้ ทั้งเรื่องงานสหกรณ์และงานอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวกับสหกรณ์ นอกจากนั้น รวมตัวกันเพื่อรับนโยบายต่าง ๆ จากหน่วยราชการ ไปปฏิบัติในสหกรณ์ กลุ่มสมาชิก และตัวสมาชิกสหกรณ์ให้เกิดการพัฒนาตามวัตถุประสงค์ของรัฐ

ข้อเท็จจริง จำนวนพนักงานสหกรณ์เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2548 ทั้งจังหวัดกาญจนบุรี มีจำนวน 102 คน จำนวนพนักงานมากที่สุด ได้แก่ สหกรณ์การเกษตรพนมทวน จำกัด 15 คน รองลงมา สหกรณ์การเกษตรเขื่อนเจ้าพระย สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธกส. และสหกรณ์การเกษตรท่าม่วง มีจำนวนสหกรณ์ละ 12 คน ส่วนสหกรณ์อื่น ๆ ลดหลั่นกันไป น้อยที่สุดมีคนเดียว

การสัมมนาของพนักงานสหกรณ์ต่าง ๆ ในจังหวัดกาญจนบุรี เมื่อปี 2546 โดยมีข้อมูลสรุปว่า

1. พนักงานสหกรณ์ยังขาดขวัญและกำลังใจในการทำงาน มีความรู้สึกไม่มั่นใจในตำแหน่งหน้าที่การงาน
2. สหกรณ์ไม่มีการส่งเสริม และพัฒนาบุคคลของตน ให้มีความเจริญก้าวหน้า และมีทักษะในการปฏิบัติงาน การพัฒนาในเรื่องการอบรม การดูงานและการเพิ่มทักษะ ส่วนใหญ่เกิดจากการสนับสนุนของฝ่ายรัฐ คือ กรมส่งเสริมสหกรณ์
3. ในสหกรณ์ภาคเกษตรส่วนใหญ่ โครงสร้างการบริหารงานบุคคล ตำแหน่งงาน และจำนวนอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ยังไม่เหมาะสม และขาดประสิทธิภาพ
4. ปริมาณงานการให้บริการสมาชิกมากขึ้นไป จนบางครั้งไม่สามารถแบกรับปริมาณงานไว้ได้เพียงคนเดียว

5. การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ และคอมพิวเตอร์ โทรสาร โทรศัพท์ ของสหกรณ์มีการสนับสนุนน้อยเกินไป จนทำให้การปฏิบัติไม่สะดวก

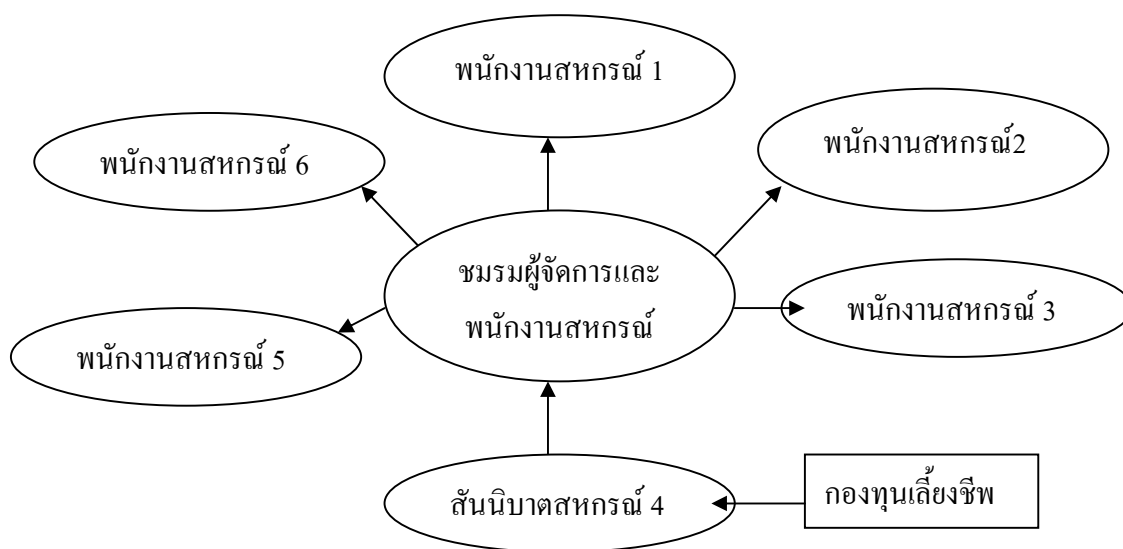
นอกจากนี้ก่อนที่ทีมวิจัยจะเข้าไป ชมรมผู้จัดการสหกรณ์จังหวัดกาญจนบุรีได้กำหนดกรอบการพัฒนาชมรม โดยมีประธานชมรม และเวียนกันเป็นเจ้าภาพ โดยเน้นเรื่อง การกำกับและส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารงาน และการจัดการสหกรณ์ในแผนกต่าง ๆ ให้ก้าวหน้า โดยเน้นการบริการสมาชิกเป็นสำคัญ และภาระในสหกรณ์ที่สำคัญ คือ ตัวผู้จัดการ ต้องไปดูแลสร้างขวัญกำลังใจ ความเป็นอยู่ของพนักงานอยู่ได้บังคับบัญชาอย่างเป็นกันเอง และดำเนินงานร่วมมือกับคณะกรรมการของสหกรณ์ นอกจากนี้ให้ทำหน้าที่ประสานงานด้านธุรกิจและกิจกรรมระหว่างสหกรณ์กับหน่วยงานราชการการปฏิบัติเพื่อสร้างเครือข่ายพนักงานสหกรณ์

2) การดำเนินงานของเครือข่าย

ขั้นที่ 1 โดยการจัดประชุมผู้จัดการ ที่เป็นชมรมมาก่อนตามความสมัครใจ และความพร้อมของผู้จัดการแต่ละคน ให้มาเล่าเหตุการณ์ต่าง ๆ คนละ 5-10 นาที ทีมวิจัยใช้เวลาประมาณ 2 – 3 ชั่วโมง หลังจากการประชุมเครือข่ายปุ๋ย และเครือข่ายข้าวสารแล้ว

พนักงานสหกรณ์และผู้จัดการหลายท่านได้เล่าถึงประสบการณ์การเข้ามาทำงานในสหกรณ์ ความภูมิใจและความเสียใจที่เกิดขึ้น และให้แต่ละคนสร้างกรอบการจะดำเนินงานในรูปของชมรมพนักงานสหกรณ์ หรือชมรมผู้จัดการตามความถนัดของแต่ละบุคคล จากข้อเสนอต่าง ๆ พอจะสรุปเป็นกรอบได้ด้วย

แผนภูมิที่ 4.10 แสดงเครือข่ายผู้จัดการและพนักงานสหกรณ์กาญจนบุรี

จากโครงสร้างดังกล่าว พนักงานสหกรณ์ส่วนใหญ่เห็นว่า การรวมตัวของพนักงานสหกรณ์ในจังหวัดกาญจนบุรียังไม่มี ความชัดเจน และการประชุมแต่ละครั้ง พนักงานไม่ว่างตรงกันทุกคน เพราะต้องออกปฏิบัติงานในพื้นที่ ซึ่งแตกต่างกับพนักงานสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ทำงานเหมือนกับพนักงานธนาคาร แต่พนักงานทุกคนอยากให้มีองค์กรของพนักงานสหกรณ์มีความเข้มแข็งของชมรมพนักงานสหกรณ์ ทุกคนเห็นว่า จะขึ้นอยู่กับกรรมการและผู้จัดการ ถ้ากรณีผู้จัดการเข้มแข็ง แต่คณะกรรมการไม่ให้เข้าร่วมก็จะเกิดความขัดแย้งกันภายในองค์กร และจะทำให้ขบวนการสหกรณ์มีแต่ความขัดแย้งกันที่สุดในที่สุด

การประชุมสรุปได้ว่า ให้ผู้จัดการและพนักงานที่เป็นตัวแทนเข้าประชุม กลับไปทำความเข้าใจกับคณะกรรมการของแต่ละสหกรณ์ และทางทีมวิจัยจะคอยเชื่อมบทบาทของสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ที่จะดำเนินการในเรื่อง “กองทุนเลี้ยงชีพพนักงานสหกรณ์”

ขั้นที่ 2 ได้ออกคู่มือการปฏิบัติงานของพนักงานในแต่ละสหกรณ์ ความต้องการต่าง ๆ ที่พนักงานสหกรณ์ยังขาดแคลน เช่น การออกไปปฏิบัติหน้าที่ค่าใช้จ่าย ค่าเดินทาง ค่าน้ำมันจำกัด พนักงานสินเชื่อและการตลาดจะมีต้นทุนสูง แต่พนักงานจะพอใจที่ได้อยู่กับครอบครัว แม้ว่าภายในใจติดอยู่ที่สหกรณ์ไม่มีความมั่นคง แต่พื้นฐานความคิดว่า ไม่มั่นคงโดยเทียบเคียงจากงานราชการ ซึ่งแตกต่างจากพนักงานสหกรณ์อ้อมทรัพย์ที่คิดว่า มีความมั่นคงสูง แต่อย่างไรก็ตามโครงสร้างรายละเอียดเกี่ยวกับจัดตั้งชมรมผู้จัดการของพนักงานสหกรณ์ให้ชมรมยึดหลักการสามานฉันท์ สร้างความสามัคคี และให้พนักงานสร้างผลงานให้เป็นที่ยอมรับและน่าเชื่อถือแก่สมาชิกสหกรณ์

นอกจากนั้น พนักงานสหกรณ์ได้ขอคำปรึกษาหลายเรื่อง และต้องการให้ข้าราชการ ส่งเสริมสหกรณ์ ดูแลเป็นประจำทุกวัน แล้วมาประจำการถาวร เหมือนกับสหกรณ์อำเภอในสมัยก่อน เพราะจะได้ปรึกษาปัญหาต่าง ๆ พร้อมกับข้อเสนอแนะ เพื่อการตัดสินใจของบุคลากรในสหกรณ์ เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

ขั้นที่ 3 การจัดประชุมเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ โดยให้แต่ละคนที่เข้าร่วมประชุม ส่วนใหญ่เป็นผู้จัดการ การหารือ เพื่อให้เกิดเครือข่ายผู้จัดการของพนักงานสหกรณ์เต็มรูปแบบ หลาย คนคงเห็นว่า ควรจะมีกฎหมายรองรับเหมือนกับสหภาพแรงงานของรัฐวิสาหกิจ แต่อย่างไรก็ตามก็ เพียงแต่ต้องการให้เกิดการร่วมมือภายในพนักงานสหกรณ์ ของจังหวัดกาญจนบุรีเท่านั้น การรวมกลุ่มของฝ่ายจัดการยังมีความอ่อนแอในรูปของการรวมกลุ่ม เพื่อนำประโยชน์ให้กับพนักงาน เพราะยังไม่มีเงินทุนของกลุ่ม การมาประชุมการรับประทานอาหารว่างแต่ละครั้งก็ใช้งบส่วนตัวของผู้จัดการแต่ละคน ส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้เงินสหกรณ์

3) วัตถุประสงค์ของเครือข่าย

เนื่องจากการจัดตั้งชมรมผู้จัดการสหกรณ์การเกษตรและมีการรวมผู้จัดการและพนักงานสหกรณ์มาเป็นชมรม และต่อมาเห็นว่าเมื่อมาจัดเวทีหลายครั้ง ควรจะเป็นเครือข่ายด้านวิชาการ โดยมีผู้จัดการและพนักงานจากสหกรณ์ต่าง ๆ มาร่วมประชุมกันอย่างน้อยเดือนละครั้ง เป้าหมายของเครือข่ายคือการเผยแพร่ความรู้การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ให้แก่กันและกันระหว่างผู้จัดการด้วยกัน และการประสานธุรกิจทุกอย่างที่สหกรณ์มีปัญหา โดยให้ทุกคนร่วมแสดงความคิดเห็นเมื่อมีการจัดเวทีปรึกษาหารือกัน

4) แนวทางการดำเนินงาน

การจัดตั้งชมรมผู้จัดการ และขยายมาเป็นพนักงานสหกรณ์ทุกสหกรณ์ เข้าร่วม โดยมีการดำเนินงาน คือ มีการพบปะปรึกษากันทุกเดือน และสหกรณ์ใดที่ว่างและมีพนักงานเข้าร่วมหรือไม่ก็ได้ แนวทางการพบปะพูดคุย คือ เรื่องธุรกิจ-คือ ธุรกิจของสหกรณ์ การตรวจสอบสินค้าของสมาชิก ซ้ำซ้อน การเร่งรัดชำระหนี้ การค้าขายพืชผลทางการเกษตรของสมาชิก การซื้อปุ๋ย การจัดอบรมการฝึกปฏิบัติการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ร่วมกับกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ การสร้างผู้นำในสหกรณ์ให้ได้รับการอบรม แสวงหาความรู้ใหม่จากหน่วยงานภายนอก

5) ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

เครือข่ายผู้จัดการเป็นเครือข่ายวิชาการที่แท้จริง ไม่มีการดำเนินธุรกิจใด นอกจากให้มารับความช่วยเหลือทางด้านความรู้ การปรึกษา โดยบางครั้งก็เชิญเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ในจังหวัด มาร่วมด้วยการสร้างความใกล้ชิดต่อกัน การนำเสนอปัญหาให้เวทีและให้สหกรณ์อื่น ๆ ช่วยแก้ไขปัญหานั้น นำเสนอในรูปแบบของความคิดเห็น ความสำเร็จของเครือข่าย คือ การมีตัวตนที่มีความรู้เข้าใจในสหกรณ์ของตน สามารถนำปัญหาของคนมาสู่ที่ประชุมได้ และต้องมีทุนในการประชุมพบปะกัน ผู้จัดการสหกรณ์และพนักงานที่เข้าร่วมเวทีต้องเสียสละกล้าคิดกล้าแสดงความคิดเห็นและนำความเห็นของคนอื่น ๆ ไปตัดสินใจดำเนินงานในสหกรณ์ของตน โดยให้ที่ประชุมเครือข่ายเป็นฝ่ายติดตามประเมินด้วย ในการประชุมพบปะกันแต่ละครั้งก็ใช้ร้านอาหารบ้าง สำนักงานสหกรณ์บ้าง โดยใช้เงินส่วนตัวลงแชร์กัน นอกจากนั้น ที่ประชุมยังให้ชมรมช่วยประสานกับสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยในการจัดตั้งกองทุนเลี้ยงชีพพนักงานที่กำลังจัดตั้งขึ้น โดยดูโครงสร้างของการบริหารให้เป็นประโยชน์กับพนักงานสหกรณ์มากที่สุด

ดังนั้น หากจะให้เครือข่ายผู้จัดการและพนักงานสหกรณ์มีความเข้มแข็ง ต้องมีกองทุนหรือต้องมีการหารายได้กับชมรม หรือเครือข่าย และเครือข่ายต้องให้ผลประโยชน์กับสมาชิกได้แก่ ผู้จัดการและพนักงานสหกรณ์

7.เครือข่ายการเชื่อมโยงธุรกิจด้านวัสดุ ของขบวนการสหกรณ์ในจังหวัดกาญจนบุรี

1) ความเป็นมา

การเชื่อมโยงธุรกิจของสหกรณ์ มีความเป็นมาตั้งแต่กรมส่งเสริมสหกรณ์มีนโยบายให้สหกรณ์ต่าง ๆ ภายในจังหวัดหรือข้ามจังหวัดได้เชื่อมโยงธุรกิจต่อกัน ตั้งแต่ปี 2540 เป็นต้นมา เนื่องจากขณะนั้นได้เกิดวิกฤตเศรษฐกิจขึ้นภายในประเทศจนบริษัทต่าง ๆ พากันปิดกิจการ แต่สหกรณ์การเกษตรต่าง ๆ ยังสามารถดำเนินกิจการอยู่ได้ จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่กรมส่งเสริมสหกรณ์ได้กำหนดนโยบายการเชื่อมโยงธุรกิจระหว่างสหกรณ์ด้วยกันขึ้นมา

หลังจากที่มิวิจียได้เข้าไปกระตุ้นโดยการจัดประชุมเครือข่ายและผู้นำสหกรณ์ต่าง ๆ ภายในจังหวัด สหกรณ์ก็มีการเชื่อมโยงเครือข่ายกันระหว่างขบวนการสหกรณ์ในจังหวัดกาญจนบุรี ผลตั้งแต่เดือนธันวาคม 2548 ถึง พฤษภาคม 2549 ปรากฏว่า มีการเชื่อมโยงด้านวัสดุเพิ่มมากขึ้นจากเดิม เชื่อมกับเรื่องปุ๋ยอย่างเดียว ดังนี้

1. แบบพิมพ์ มูลค่า 717,937 บาท

ผู้ขาย	ผู้ซื้อ
ชุมนุมสหกรณ์กาญจนบุรี จำกัด	สหกรณ์การเกษตรตำบลช่องสะเดา จำกัด
	สหกรณ์การเกษตรบ้านเจ้าเพชร จำกัด
	สหกรณ์ผู้นำบ้านวังดั่ง จำกัด
	สหกรณ์การเกษตรจัดรูปที่ดินท่ามะกา จำกัด
	สหกรณ์ผู้นำย่านเจ้า จำกัด
	สหกรณ์การเกษตรเขตปฏิรูปที่ดินทุ่งนางครวญ จำกัด
	สหกรณ์ผู้นำบ้านหนองบัว จำกัด
	สหกรณ์ผู้นำบ้านท่ากระบือ จำกัด
	สหกรณ์บริการรถยนต์โดยสารกาญจนบุรี จำกัด
	สหกรณ์บริการเพิ่มพูน จำกัด
	สหกรณ์ออมทรัพย์กรมสนับสนุนกองพลทหารราบที่ 9
	สหกรณ์ออมทรัพย์ทหารช่างที่ 9 จำกัด
	กลุ่มเกษตรกรทำนาท่าไม้
	กลุ่มเกษตรกรทำไร่ห้วยเหนียว

การพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี

ผู้ขาย	ผู้ซื้อ
	เกษตรกรทำไร่ยางสูง
	กลุ่มเกษตรกรทำไร่แสนตอ
	กลุ่มเกษตรกรทำนาหนองตากยา
	กลุ่มเกษตรกรทำไร่กลอนโค
	กลุ่มเกษตรกรทำนาโลกตะบอง
	กลุ่มเกษตรกรทำนาดอนขมิ้น
	กลุ่มเกษตรกรทำนาหนองลุ่มส้ม
	กลุ่มเกษตรกรทำไร่ตะคร้ำเอน
	ร้านสหกรณ์สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี จำกัด
2. วัสดุสำนักงาน มูลค่า 1,210,444 บาท	
ผู้ขาย	ผู้ซื้อ
สหกรณ์การเกษตรท่าม่วง จำกัด	สหกรณ์ผู้ปลูกหอมใหญ่กาญจนบุรี จำกัด
สหกรณ์การเกษตรเดชอุดม จำกัด	สหกรณ์เกษตรท่าม่วง จำกัด
ผู้ขาย	ผู้ซื้อ
ชุมนุมสหกรณ์กาญจนบุรี จำกัด	สหกรณ์การเกษตรบ้านเจ้าเณร จำกัด
	สหกรณ์กองทุนสวนยางพาราทองผาภูมิ จำกัด
	สหกรณ์การเกษตรปฏิรูปที่ดินทุ่งนางครวญ จำกัด
	สหกรณ์การเกษตรปฏิรูปที่ดินไทรโยค จำกัด
	สหกรณ์การเกษตรศรีมงคล จำกัด
	สหกรณ์หมู่บ้านชายแดนไทยพม่าบ้านน้ำพุร้อน จำกัด
	สหกรณ์การเกษตรหมู่บ้าน ปชด.ห้วยน้ำขาว จำกัด
	สหกรณ์การเกษตรลูกค้า ธกส.กาญจนบุรี จำกัด
	สหกรณ์การเกษตรเมืองกาญจนบุรี จำกัด
	สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่กาญจนบุรี จำกัด
	สหกรณ์การเกษตรด่านมะขามเตี้ย จำกัด
	สหกรณ์นิคมทองผาภูมิ จำกัด

การพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี

ผู้ขาย	ผู้ซื้อ
	สหกรณ์ยางพาราทองผาภูมิ จำกัด
	สหกรณ์การเกษตรธาวรรพัฒนา จำกัด
	สหกรณ์การเกษตรท่าม่วง จำกัด
	สหกรณ์ชาวไร่สับปะรดกาญจนบุรี จำกัด
	สหกรณ์การเกษตรเลาขวัญ จำกัด
	สหกรณ์การเกษตรสุวรรณภูมิ จำกัด
	สหกรณ์ผู้ใช้น้ำบ้านเขาปู่คง จำกัด
	สหกรณ์การเกษตรบ่อพลอย จำกัด
	สหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง นพค.กาญจนบุรี จำกัด
	สหกรณ์นิคมกุยมิ่ง จำกัด
	ร้านสหกรณ์กองทัพภาคที่ 1 จำกัด
	สหกรณ์การเกษตรสุราแซ่พื้นเมืองกาญจนบุรี จำกัด
	สหกรณ์ผู้ใช้น้ำบ้านหนองหญ้า จำกัด
	สหกรณ์การเกษตรวังขนาย จำกัด
	สหกรณ์การเกษตรปฏิรูปที่ดินหนองสามพราน จำกัด
	สหกรณ์ออมทรัพย์ทหารราบที่ 19 จำกัด
ชุมนุมสหกรณ์กาญจนบุรี จำกัด	สหกรณ์ออมทรัพย์กรมสนับสนุนกองพลทหารราบที่ 9
	กลุ่มเกษตรกรกรทำนาท่าไม้
	กลุ่มเกษตรกรกรทำนาหนองตากยา
	กลุ่มเกษตรกรกรทำไร่กลอนโค
	กลุ่มเกษตรกรกรทำนาโคกตะบอง
	กลุ่มเกษตรกรกรทำนาดอนขมิ้น
	กลุ่มเกษตรกรกรทำนาลุ่มส้ม
	กลุ่มเกษตรกรกรทำไร่ตะคร้ำเอน
	สหกรณ์การเกษตรพนมทวน จำกัด
	สหกรณ์การเกษตรเมืองกาญจนบุรี จำกัด

การพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี

3. ปุ๋ย มูลค่า 3,981,080 บาท	
ผู้ขาย	ผู้ซื้อ
สหกรณ์การเกษตรเมืองกาญจนบุรี จำกัด	สหกรณ์ผู้ใช้น้ำบ้านหนองบัว จำกัด
	สหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง นพค. กาญจนบุรี จำกัด
สหกรณ์การเกษตรพนมทวน จำกัด	สหกรณ์การเกษตรเมืองกาญจนบุรี จำกัด
สหกรณ์ผู้ใช้น้ำท่าม่วงรวมใจสามัคคี จำกัด	สหกรณ์ผู้ใช้น้ำท่าม่วงแผ่นดินทอง จำกัด
ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด	สหกรณ์การเกษตรเมืองกาญจนบุรี จำกัด
สกต. กาญจนบุรี จำกัด	สหกรณ์การเกษตรเมืองกาญจนบุรี จำกัด
กลุ่มเกษตรกรบ้านดงยาง	สหกรณ์การเกษตรพนมทวน จำกัด
	สหกรณ์การเกษตรท่าม่วง จำกัด
ข้าวสาร มูลค่า 91,760 บาท	
ผู้ขาย	ผู้ซื้อ
สหกรณ์พัฒนาชนบททุ่งสมอ จำกัด	ชุมนุมสหกรณ์กาญจนบุรี จำกัด
	สหกรณ์ปฏิรูปที่ดินหนองสามพราน จำกัด
	สหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง นพค. กาญจนบุรี (สอง) จำกัด
	สหกรณ์การเกษตรปฏิรูปที่ดินหนองปรือ จำกัด
สหกรณ์การเกษตรเมืองร้อยเอ็ด จำกัด	สหกรณ์การเกษตรท่ามะกา จำกัด
สหกรณ์พัฒนาชนบททุ่งสมอ จำกัด	สหกรณ์ในเขตปฏิรูปที่ดินเศรษฐกิจพอเพียง

5. เมล็ดพันธุ์	
ผู้ขาย	ผู้ซื้อ
สหกรณ์การเกษตรท่าม่วง จำกัด	สหกรณ์การเกษตรท่าม่วง จำกัด
6. ฟ้า มูลค่า 25,000 บาท	
สหกรณ์การเกษตรสุวรรณภูมิ จำกัด	สหกรณ์การเกษตรด่านมะขามเตี้ย จำกัด
	สหกรณ์การเกษตรท่ามะกา จำกัด

2) การดำเนินงาน

การส่งเสริมกิจกรรมเครือข่ายให้เกิดขึ้นภายในจังหวัดกาญจนบุรี ส่งผลข้างเคียงให้การรวมกันทำธุรกิจสินค้าอื่น ๆ มากขึ้นหลายอย่าง เช่น การกันสั่งซื้อแบบพิมพ์ วัสดุสำนักงาน ปุ๋ย ข้าวสาร เมล็ดพันธุ์และฟ้าทอมือ จนมีเครือข่ายการรวมกันสั่งซื้อสินค้า สอบถามข้อมูลการตลาดมากขึ้น ทั้งนี้เพราะ

1. ผู้นำสหกรณ์ ผู้จัดการสหกรณ์ มาร่วมประชุมเพื่อสร้างเครือข่าย เป็นผู้นำบุคคลคนเดียวกับการรวมกันสั่งซื้อสินค้า ที่สำนักงานสหกรณ์จังหวัดได้สนับสนุน ด้านการเงิน บัญชีและติดตามผล

2. เครือข่ายกิจกรรมที่ดำเนินงานในทีมวิจัยเป็นการต่อยอดจากเครือข่ายเดิม ที่มีอยู่แล้ว เช่น ปุ๋ย ข้าวสาร เมล็ดพันธุ์ การเงิน รวมถึง ชมรมผู้จัดการและพนักงานสหกรณ์การเกษตร จึงทำให้เกิดการอยากรวมตัวกันมากขึ้น

3. การจัดเวทีเครือข่าย เพื่อสร้างการกระตุ้นให้เกิดเครือข่าย ทำให้เกิดการเรียนรู้ ในกิจกรรมจริงของตนเองมากขึ้น ทำให้ผู้มาร่วมประชุมสามารถประชุมเครือข่าย ไม่ว่าผู้นำสหกรณ์ พนักงาน ผู้จัดการ สมาชิกกลุ่มย่อย หรือข้าราชการได้เรียนรู้ประสบการณ์การจากกันและกัน

3) วัตถุประสงค์ของเครือข่าย

เครือข่ายการจัดซื้อจัดหาวัสดุสำนักงานของสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกรและกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ต้องการรวบรวมใบสั่งซื้อแบบเอกสาร ใบเสร็จ จากกลุ่มและสหกรณ์ ไปให้ชุมนุมสหกรณ์จังหวัดกาญจนบุรีซื้อจาก ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย ซึ่งจะทำให้การสั่งซื้อได้ในราคาที่ต่ำ และชุมนุมสหกรณ์จังหวัดเป็นแม่ข่าย เพื่อขยายไปยังธุรกิจอื่น ๆ ภายในจังหวัด

4) แนวทางการดำเนินงาน

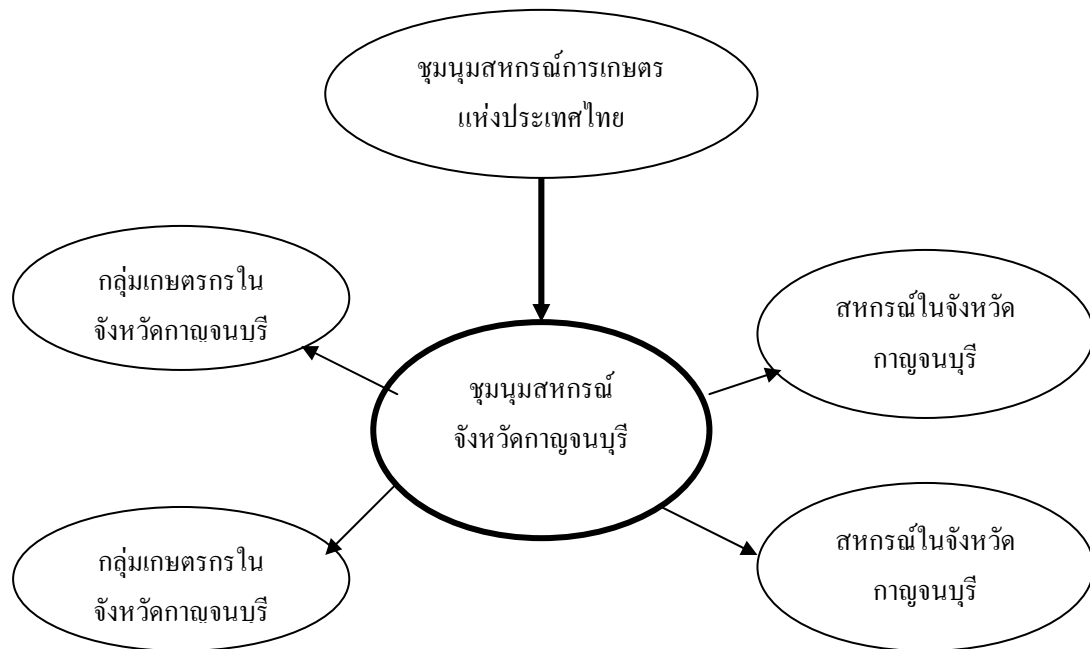
การดำเนินงานของเครือข่าย โดยการจัดประชุมร่วมกับเครือข่ายปุ๋ย ข้าวสาร และให้พนักงานสหกรณ์ กรรมการกลุ่มเกษตรกร ได้เสนอความเห็นในการช่วยกันสั่งซื้อแบบพิมพ์เอกสารทางบัญชีจากชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย โดยให้ชุมนุมสหกรณ์กาญจนบุรีเป็นแม่

ขายสั่งซื้อ แต่เนื่องจากราคาแบบพิมพ์จะสูงตามราคากระดาษและค่าขนส่ง จึงให้ชุมนุมสหกรณ์
การเกษตรแห่งประเทศไทย ลดส่วนที่เป็นค่าขนส่ง เพราะจังหวัดกาญจนบุรี สั่งซื้อจำนวนมาก เมื่อ
เปรียบเทียบกับคำสั่งซื้อแบบเดิมก็เห็นว่าสามารถซื้อได้จริง และราคาลดลงในส่วนที่เป็นค่าขนส่ง

5) ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

การดำเนินงานเครือข่ายวัสดุสำนักงานของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดกาญจนบุรี
ขึ้นอยู่กับจัดการด้านต้นทุนการดำเนินงาน เพราะสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรต้องมีความจำเป็น
ในการลดต้นทุนการดำเนินงานของตนลงให้ได้ ดังนั้นแนวการสั่งซื้อแบบพิมพ์วัสดุสำนักงานจึง
จำเป็นต้องสั่งรวมกันเพื่อลดการขนส่ง ความสำเร็จคือ ลดต้นทุนการขนส่ง และในอนาคต สหกรณ์
ก็ต้องประหยัด การประชุมเครือข่ายวัสดุก็ได้ประชุมร่วมกับเครือข่ายอื่น ๆ และแม่ข่ายต้องมีการ
บริหารธุรกิจที่ดี คือชุมนุมสหกรณ์กาญจนบุรี เน้นการบริการให้กับสมาชิกในกลุ่มได้รับวัสดุ
สำนักงานที่มีคุณภาพและราคาต่ำกว่าตลาดหรือเท่ากัน เครือข่ายคุณค่าที่เกิดขึ้นคือความใกล้ชิด
ไว้วางใจกันและนำไปสู่การสร้างเครือข่ายอื่น ๆ เช่น การเงิน วัสดุการเกษตร เป็นต้น

แผนภูมิที่ 4.11 แสดงเครือข่ายวัสดุสำนักงานของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร

บทที่ 5

บทสังเคราะห์เครือข่ายคุณค่ากับการแก้ปัญหาความยากจน

การสังเคราะห์คนจนจดทะเบียนจากหน่วยงานของสำนักงานพัฒนาชุมชน และตัวสมาชิกสหกรณ์ภายในจังหวัดกาญจนบุรี ปัญหาข้างต้นพบโดยรวมเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการนโยบายของชาติ เรื่อง การแก้ไขปัญหาค่าความยากจน โดยเฉพาะปัญหาที่ประชาชนมาจดทะเบียน แบ่งเป็นรายละเอียดต่าง ๆ ได้ ดังนี้ คือ ไม่มีที่ดินทำกิน มีที่ดินทำกินไม่เพียงพอ ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน คนเร่ร่อน อาชีพฝืดคอกฎหมาย นักเรียนนักศึกษาไม่มีรายได้ คนถูกหลอกลวง มีหนี้ในระบบ หนี้นอกระบบ ขาดแคลนที่อยู่อาศัย และอื่น ๆ เช่น น้ำทำการเกษตร การใช้ชีวิตประจำวัน ขาดแคลนเงินสด ปัญหาจากอาชีพการเกษตร หลังฤดูเก็บเกี่ยวว่างงาน ประชาชนมีการศึกษาค่ำ ส่วนปัญหาเชิงโครงสร้างที่สมาชิกสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกรและกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ได้ให้ข้อมูลในขณะออกไปจัดเวทีชาวบ้าน ได้แก่ การส่งเสริมอบรมในการสร้างงานหรือพัฒนาอาชีพได้จริงมีน้อย ส่วนใหญ่มีการอบรมแบบฟังบรรยายทางเดียว ไม่มีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการในหมู่บ้าน การส่งเสริมการเกษตรแผนใหม่ที่ต่อเนื่องมีการปฏิบัติบางจุดไม่กระจาย และการพัฒนาที่ทำกิน แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ยังไม่เป็นระบบในพื้นที่

5.1 ตัวแบบในการวิเคราะห์

การวิเคราะห์การแก้ปัญหาความยากจนเชิงพื้นที่ โดยใช้ ทฤษฎี Input – Output Model ดังนี้

Input	Process	Output
- คนจนจดทะเบียน	- การอบรมแกนนำของสมาชิก	- มีรายได้
- สมาชิกสหกรณ์	- จัดเวทีชาวบ้าน	- เพิ่มมูลค่าผลผลิต
- เกษตรกร	- ฝึกอบรม ค้นหาปัญหา	- มีวิธีการจัดการในกลุ่ม
- สมาชิกกลุ่ม องค์กร	- ฝึกอบรม วิธีแก้ปัญหา	- เพิ่มกิจกรรมในกลุ่มหลาย ๆ อย่าง
ประชาชนต่าง ๆ	- จัดการกลุ่มเป็นผู้แก้ปัญหา	- ทำการตลาดสินค้าได้ดีขึ้น
	- ฝึกอาชีพ	- ประสานกับกลุ่มอื่น ๆ ได้.
		- แนะนำให้กลุ่มมีวินัย

5.2 สรุปผลการวิเคราะห์

ในการกำหนดแบบวิจัยเพื่อการนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจนที่จดทะเบียนโครงการค้นหาคนจนในขบวนการสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร สมาชิกกลุ่มองค์กรประชาชนต่าง ๆ เพื่อให้เข้ามาสู่การจัดประชุมเวทีชาวบ้านในเครือข่ายต่าง ๆ

การคัดเลือกคนจนจดทะเบียนที่เป็นสมาชิกสหกรณ์และกลุ่มองค์กรประชาชนต่าง ๆ สำนักงานพัฒนา จังหวัด ได้ดำเนินการแก้ไขไปบางส่วน คนเร่ร่อน ผู้ประกอบอาชีพผิดกฎหมาย เป็นต้น

การสร้างคุณค่าของขบวนการเครือข่าย โดยดำเนินการตามขั้นตอนของ Model Input-output ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

1. input ปัจจัยนำเข้าประกอบด้วย (1) คนจนจดทะเบียน บุคคลอื่น ๆ ที่ไปจดทะเบียน แต่ถ้าต้องการเข้ามาร่วมการส่งเสริมอาชีพ (2) งบประมาณแต่ละหน่วยที่รัฐจัดให้ (3) อุปกรณ์การจัดการผลิตผลิตภัณฑ์ให้มีความเป็นมาตรฐาน
2. Process หรือขบวนการสร้างเครือข่าย ประกอบด้วย ปรัชญาในการจัดการองค์ความรู้ด้านวิจัย อุดมการณ์ในการวิจัย กลไกการสร้างเครือข่ายในการวิจัย
3. output คือ ปัจจัยนำออกที่เป็นรูปธรรมอันได้แก่ การทำงานของคนจนจดทะเบียนที่ร่วมกลุ่มอย่างมีความขยัน ในกลุ่มอาชีพ กลุ่มเกษตรกร และกลุ่มองค์กรภาคประชาชนต่าง ๆ ในจังหวัดกาญจนบุรี

1.เครือข่ายเกษตรอินทรีย์

การสังเคราะห์คนจนจดทะเบียนที่เกี่ยวกับการมีหนี้จำนวนมาก ไม่มีรายได้ ปัจจัยนำเข้า โดยการนำมาฝึกอบรมให้เข้าใจในการทำเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ มีความพร้อมที่จะปลูกผัก หรือทำขนม ทำน้ำพริก ลอดช่องไทยสูตรโบราณ เครื่องดื่มตราบัวหิมะ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี

Process คือ กระบวนการให้การอบรมเข้าสู่เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้นำ สมาชิกเครือข่าย เกษตรอินทรีย์ให้คนจนเหล่านั้นเข้าใจปัญหาตนเองได้ดีขึ้น มีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ในการทำกิจกรรมการสร้างรายได้

Output หรือปัจจัยนำออก จะเห็นได้ว่า ผู้ที่มาร่วมทำเครือข่ายในกลุ่มทำน้ำพริกตราแม่ศรี ตำบลลาดหญ้า อำเภอเมือง ก็สามารถรวมกลุ่มสร้างรายได้ มากขึ้น หรือการปลูกข้าวโพด

เพื่อส่งกลุ่มทำนํานมข้าว โปด หมู่ 2 ตำบลท่าตะคร้อ อำเภอท่าม่วง เป็นต้น นอกจากนั้นบางคนก็สามารถปลูกพืชให้ขยายตัวได้มากขึ้น เป็นต้น

2. เครือข่ายการเงิน

ปัจจัยนำเข้า (input) ได้แก่ คนจนจดทะเบียนที่ต้องการเข้าร่วมกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มเกษตรกร หรือกลุ่มสหกรณ์ จำเป็นต้องเข้ามาได้รับความรู้เกี่ยวกับกลุ่มในการอบรมค้นหาปัญหาการฝึกอาชีพ รวมทั้งการออมทรัพย์วันละบาทอย่างน้อยตามกำลังความสามารถของบุคคลผู้นั้น

กระบวนการ (Process) เครือข่ายการเงิน ต้องการให้กลุ่มที่อยู่ในชุมชนทั้งระดับอำเภอ และตำบล รมรงค์กับสมาชิกให้นำเงินมาฝากไว้กับสหกรณ์ แล้วสหกรณ์มาฝากไว้กับชุมนุม หรือสหกรณ์การเกษตรเมืองกาญจนบุรี ให้เป็นศูนย์กลางทางการเงิน สมาชิกคนใดสนใจอยากเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์โดยตรง ก็ให้สมัครเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์นั้น และสหกรณ์โดยเจ้าหน้าที่สินเชื่อ และผู้จัดการสหกรณ์ร่วมกันให้การศึกษอบรม วิธีการฝึกอาชีพ การจัดทำบัญชีครัวเรือน และการออมในที่สุด ก็จะเข้าร่วมกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มได้

ปัจจัยนำออก (Output) ได้แก่ สมาชิกสหกรณ์ สมาชิกกลุ่มเกษตรกร และสมาชิกกลุ่มองค์กรเอกชนต่าง ๆ ที่ได้เข้าร่วมฝากเงินกับสหกรณ์หรือกลุ่มเดิม จำนวนมากขึ้น หลังจากการจัดเวทีให้แสดงตัวก่อให้เกิดปัญหาที่ไม่สามารถส่งเสริมการออมทรัพย์ได้ และทุกคนก็เริ่มเข้าใจในเครือข่ายคุณค่าของการรวมกลุ่มการเงินในแนวราบ โดยให้ชุมนุมสหกรณ์จังหวัดเป็นศูนย์กลาง ระดับจังหวัด และสมาชิกก็จะมาฝากเงินในกลุ่มระดับล่างในตำบลหรือชุมชนอย่างจริงจังมากขึ้น

3. เครือข่ายข่าวสาร

การจดทะเบียนคนจนส่วนมากไม่มีปัญหาเรื่องเครื่องใช้อุปโภคและบริโภค แต่เมื่อนำคนจนจดทะเบียนที่มีปัญหาเรื่องที่ดิน และหนี้สินก็สามารถวิเคราะห์ได้ ดังนี้

ปัจจัยนำเข้า (input) ได้แก่ คนจนจดทะเบียนที่มีปัญหา เรื่องการทำเกษตร ที่ดิน น้ำ กินน้ำใช้ เพื่อให้เข้าร่วมรับฟังปัญหาอื่น ๆ ในชีวิตประจำวันที่อยู่รอบ ๆ ตัวสมาชิก โดยเฉพาะของกินของใช้และปัญหาการซื้อข่าวสารเพื่อการบริโภค

กระบวนการ (Process) ได้แก่ การจัดเวทีประชุมค้นหาปัญหาในกลุ่มให้คนจนจดทะเบียนได้เข้าร่วมอภิปรายและมีการซักถามจากวิทยากรแกนนำ เครือข่ายต่าง ๆ เกี่ยวกับการใช้ชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะเรื่องความพร้อมกับการรับสถานการณ์ข่าวของแพงขึ้น การต้องซื้อข้าวสาร เครื่องใช้จำเป็น ในการใช้ชีวิตประจำวัน การกระทำกิจกรรมการปฏิบัติงานประจำชีวิตประจำวันในการพึ่งพาตนเองของสมาชิก เช่น การรวมกลุ่มกันสั่งซื้อข้าวสารมาเพื่อบริโภค แต่การสั่งซื้อแบบกลุ่มหลาย ๆ คน จนสามารถลดค่าขนส่ง ค่าเดินทางของสมาชิกลงได้ แต่มีข้อเสียตรงที่ผู้ซื้อไม่สามารถจะเลือกซื้อสินค้าอื่น ๆ ที่จำเป็นได้

ปัจจัยนำออก (Output) เป็นการบ่งชี้ถึงคนจนจดทะเบียนที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ สมาชิกกลุ่มเกษตรกร และสามารถกลุ่มองค์กรประชาชนอื่น ๆ ได้เห็นกิจกรรมการซื้อข้าวสารในราคาต่ำ และมีค่าใช้จ่ายน้อยเป็นจริง และสะท้อนไปถึงการแก้ปัญหาอุปอื่น ๆ ในแนวทางการสร้างเครือข่ายแบบเดียวกัน

4. เครือข่ายกลุ่มอาชีพ

ซึ่งถือว่าเป็นเครือข่ายที่สำคัญมากที่สุด สำหรับจังหวัดกาญจนบุรีมีเครือข่ายเป็นกลุ่ม OTOP ต่าง ๆ กระจายทั่วทุกตำบล และอำเภอ โดยมีการสังเคราะห์ ดังนี้

ปัจจัยนำเข้า (input) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ โดยให้คนจนจดทะเบียนที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร และสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ได้มาปรึกษาหารือและสอบถามปัญหาต่อกัน โดยมีทีมวิจัยได้เข้าร่วมกระตุ้นให้เกิดการนำเสนอปัญหา ความคิดเห็นในการแก้ปัญหา

กระบวนการ (Process) การจัดเวทีเพื่อแก้ไขปัญหาคนจนจดทะเบียนให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ไม่เป็นบุคคลว่างงาน การนำเสนอสภาพแวดล้อมรอบ ๆ หมู่บ้านที่สมาชิกกลุ่มอาชีพ ทรัพยากรธรรมชาติที่มี และนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัด โดยภาพรวมคนจนจดทะเบียนเหล่านี้สามารถดำเนินงานต่าง ๆ ได้ โดยครั้งแรกให้แนะนำรู้จักกันก่อน และค่อย ๆ ให้แต่ละกลุ่มนำเสนอปัญหาที่ตนเองค้นพบในกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ทั้งที่มีมาตรฐานได้รับดาวจากสำนักงานจังหวัดตั้งแต่ดาวเดียวจนถึงห้าดาว ในตัวผลิตภัณฑ์หรือสินค้าต่าง ๆ ได้แก่ นกประดิษฐ์ ไม้พื้นเมือง ผ้าทอมือ กลองทำด้วยไม้ไผ่ ซาโอบหม่อน มะม่วงแช่อิ่ม ฯลฯ มีผลิตภัณฑ์มากมายที่คนจนจดทะเบียนสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ การประชุมครั้งที่สองและสามให้แต่ละคนได้เข้าไปในกลุ่มที่ตนเองอยากจะทำ โดยให้ร่วมกันฝึกเป็นอาชีพเสริมรายได้ ในการจัดเวทีครั้งที่สี่หรือห้าก็จะเน้นวิธีแก้ปัญหากับกลุ่ม และเครือข่ายโดยเฉพาะมาตรฐานสินค้า และคุณภาพ ระดับราคา การจัดหาตลาด การทำบัญชีรายได้ บัญชีสินค้าของกลุ่ม การฝึกบุตรหลานสมาชิกสหกรณ์ให้เป็นพนักงานขาย

ปัจจัยนำออก (Output) ตามกรอบการช่วยเหลือตนเองและการช่วยเหลือกันและกัน ทำให้คนจนจดทะเบียนเห็นความสำคัญของการร่วมมือกันระหว่างกลุ่มอาชีพที่คล้ายคลึงกัน มีอาชีพแบบเดียวกัน เช่น กลุ่มผลิต-ไข่เค็ม ใกล้เคียงกับกลุ่มผลิตข้าวปลอดสารพิษ ความร่วมมือ การปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์ การนำไปจำหน่ายในร้านค้าจำหน่ายของเอกชนตามระยะทางเข้าจังหวัด การนำสินค้าไปขายในงานแสดงสินค้าของกรุงเทพมหานคร และจังหวัดใกล้เคียง โดยเฉพาะ เครื่องเบญจรงค์ กลุ่มทำคือ อำเภอท่าม่วง จำหน่ายไปยังตลาดต่างประเทศ เป็นต้น

5. เครือข่ายปู้ย

การดำเนินงานของคนจนจดทะเบียนเกี่ยวกับเครือข่ายปู้ย โดยเฉพาะการจัดเวทีชาวบ้าน ประกอบด้วย กลุ่มสมาชิกสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ได้ดำเนินการจัดซื้อจัดหาปุ๋ยเคมีและวัสดุสำหรับผลิตปุ๋ยอินทรีย์ในกลุ่ม

ปัจจัยนำเข้า (input) คนจนจดทะเบียน สมาชิกสหกรณ์ สมาชิกกลุ่มเกษตรกร และสมาชิกกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ที่เข้ามาร่วมจัดเวทีชาวบ้าน เพื่อให้เกิดเครือข่ายคุณค่าฝึกอบรมการทำเกษตรการใช้ปุ๋ย การรวมกลุ่มเพื่อสั่งซื้อปุ๋ยตามความต้องการ แต่มีเป้าหมาย คือ การลดการใช้ปุ๋ยเคมีลงให้ได้ในแต่ละครัวเรือน

กระบวนการ (Process) เป็นการดำเนินงานจัดเวทีชาวบ้านในแต่ละกลุ่มย่อยของการปลูกพืชไร่ ทำนา และการใช้ปุ๋ยในสวนผลไม้ เพื่อให้เกิดการกระจายเครือข่ายไปยังกลุ่มต่าง ๆ การดำเนินงานจัดประชุมแต่ละครั้ง คนจนจดทะเบียนในกลุ่มของสมาชิกสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร ได้รวมกันสั่งซื้อปุ๋ยเคมีผ่านสหกรณ์การเกษตรในระดับอำเภอ เช่น สหกรณ์ผู้ใช้น้ำท่าม่วงรวมใจสามัคคี กับสหกรณ์ผู้ใช้น้ำท่าม่วงแผ่นดินทอง มีการสั่งซื้อปุ๋ยอินทรีย์ระหว่างกัน นอกจากนั้นกลุ่มเกษตรกรบ้านดงยาง ก็จำหน่ายปุ๋ยอินทรีย์ให้กับสหกรณ์การเกษตรท่าม่วง และสหกรณ์การเกษตรพนมทวน จำกัด

จากการสังเกตเบื้องต้น พบว่า คนจนจดทะเบียนก็ไม่แตกต่างจากสมาชิกกลุ่มอื่น ๆ ในการทำการเกษตรที่นิยมใช้ปุ๋ยเคมีจำนวนมาก ๆ และหวังผลผลิตข้าวโพด ข้าว พืชผัก ให้มากยิ่งขึ้น แต่เมื่อมารวมกลุ่มกันก็จะสามารถดำเนินการได้ตามความต้องการของตนเองและกลุ่มในเรื่องการลดปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมี การดูแลแปลงพืชผักตนเอง

ปัจจัยนำออก (Output) ผลที่เกิดขึ้นทั้งคนจนจดทะเบียนและไม่จดทะเบียน ก็พยายามจะปรับตนเองให้เข้ามาสู่เครือข่าย มีผู้นำกลุ่มที่คอยประสานกับสหกรณ์การเกษตรอย่างชัดเจน เช่น สหกรณ์การเกษตรเมือง ก็สั่งซื้อปุ๋ยจากสหกรณ์การเกษตรพนมทวนไปให้กลุ่มต่าง ๆ ที่มี

สมาชิกเป็นคนจนจดทะเบียน สหกรณ์เพื่อการตลาดลูกค้า ธกส. ก็ไปดำเนินการจัดหาปุ๋ยมาให้กับสหกรณ์การเกษตรในอำเภอ และกลุ่มเกษตรกร เป็นต้น การกระจายปุ๋ยอินทรีย์รวมไปด้วยเป็นการทดแทนลดการใช้ปุ๋ยเคมีลง

6. เครือข่ายผู้จัดการและพนักงานสหกรณ์การเกษตร

การเป็นเครือข่ายผู้จัดการและพนักงานสหกรณ์ ไม่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจดทะเบียนคนจน แต่เครือข่ายผู้จัดการเป็นเครือข่ายตำแหน่งทางสหกรณ์ และส่งผลให้ธุรกิจของสหกรณ์เคลื่อนไหวเป็นเครือข่าย เช่น ธุรกิจการเงิน ธุรกิจการขายเมล็ดพันธุ์ ธุรกิจการจำหน่ายปุ๋ย ข้าวสารและวัสดุอุปกรณ์การเกษตรต่าง ๆ จนในที่สุดความเป็นปึกแผ่นของระบบเครือข่ายอื่น ๆ ก็เข้มแข็ง

ความคิดเห็นต่อคนจนจดทะเบียนจากชมรมผู้จัดการสหกรณ์ เห็นว่า การจดทะเบียนคนจนไม่ได้จดทะเบียนเพื่อต้องการให้รัฐได้แก้ปัญหาได้จริง และบางคนไม่ได้เป็นคนจนจริง ๆ แต่มีความขาดแคลนในเรื่องต่าง ๆ เช่น ที่ดินทำกิน การทำการเกษตรล้มเหลว มีหนี้สินนอกระบบจำนวนมาก แต่ถ้าต้องการแก้ไขปัญหาเกษตรกรจริง ก็คือการทำให้เกิดผล เช่น สมาชิกสหกรณ์มีความเป็นอยู่ดีขึ้น

ปัจจัยนำเข้า (input) ได้แก่ พนักงาน ผู้จัดการสหกรณ์ในสหกรณ์ต่าง ๆ ความรู้ทางธุรกิจ ความสัมพันธ์ใกล้ชิด ความไว้วางใจ เชื่อใจ การสุจริตต่อกัน

กระบวนการ (Process) เมื่อมีการจัดเวทีชาวบ้านให้ผู้จัดการและพนักงานสหกรณ์แสดงวิสัยทัศน์ของตนเอง ก็จะเกิดความคิดแนวทางสร้างเครือข่ายได้หลายแนวทาง ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดให้เครือข่ายอื่น ๆ ด้วย เช่น เครือข่ายข้าวสาร วัสดุสำนักงาน ปุ๋ย เกษตรอินทรีย์ และ OTOP แพร่กระจายออกไปโดยเร็ว ตามตัวผู้นำกลุ่มที่มาร่วมจัดเวทีกับผู้จัดการ และพนักงานของสหกรณ์

ปัจจัยนำออก (Output) เป็นการสร้างแรงกระตุ้นภายในให้ผู้จัดการและพนักงานสหกรณ์มาร่วมแก้ปัญหาคนจนจดทะเบียนแทนภาครัฐ การช่วยหาตลาด คูงาน สร้างจิตสำนึกให้ประหยัด การช่วยหาตลาดสินค้า จนทำให้คนจนจดทะเบียนหลายรายเห็นคุณค่าของพนักงานสหกรณ์ บางคนก็มาสมัครเป็นสหกรณ์ พร้อมกับการขอกู้เงินและฝากเงิน

7.เครือข่ายวัสดุสำนักงาน

การสร้างเครือข่ายการรวมซื้อวัสดุสำนักงานของสหกรณ์ไม่ได้เกี่ยวข้องกับคนจนจดทะเบียน เนื่องจากกิจกรรมเป็นการรวมกันซื้อเครื่องเขียน แบบพิมพ์จากชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย เพื่อมาบริการจำหน่ายให้กับสหกรณ์ต่าง ๆ โดยมีชุมนุมสหกรณ์จังหวัดกาญจนบุรีเป็นแม่ข่าย

5.3 ผลการจัดเครือข่ายคุณค่า

การดำเนินการจัดเครือข่ายขบวนการสหกรณ์ให้พื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี โดยทีมวิจัยจากกรมส่งเสริมสหกรณ์ และสถาบันวิชาการสหกรณ์ ได้เข้าร่วมโครงการโดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม คือ ให้ผู้นำสหกรณ์ ผู้นำกลุ่มเกษตรกร กลุ่มสตรีสหกรณ์ กลุ่ม OTOP กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ และกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ร่วมประชุมและวางแผนในการค้นหาความจริง ข้อเท็จจริงที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน แนวทางแก้ปัญหาของกลุ่ม และแนวทางการให้ความช่วยเหลือของรัฐ โดยการรวมกันเป็นเครือข่าย ตามกิจกรรมของกลุ่มที่มีอยู่เดิมในจังหวัดกาญจนบุรี เครือข่ายกิจกรรมที่สามารถดำเนินการเป็นเครือข่ายระดับจังหวัดได้ มีดังนี้

1. เครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์ ในจังหวัดกาญจนบุรี เครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์มีมาก่อน และทีมวิจัยเข้าร่วมประชุมผลักดัน เพื่อให้เกิดเครือข่าย โดยมีจุดแข็ง จุดอ่อน ดังนี้

จุดแข็ง เครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์มีผู้นำเป็นกลุ่มเกษตรกร และกระจายเต็มพื้นที่จังหวัด มีกิจกรรมในการจัดหาปุ๋ยอินทรีย์ หรือผลิตภัณฑ์ใช้เอง หรือจำหน่ายไปยังกลุ่มอื่น ๆ และดำเนินงานเป็นกลุ่มย่อย ๆ ทำให้กลุ่มมีกิจกรรมต่อเนื่อง และส่งผลให้เครือข่ายมีกิจกรรมการผลิตสินค้าพืชปลอดสารพิษออกจำหน่ายอย่างต่อเนื่องเช่นกัน

จุดอ่อน กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์มีการจัดหาวัตถุดิบ เพื่อนำไปใช้ผลิตพืชที่ปลอดสารพิษอย่างแพร่หลาย ทำให้วัตถุดิบราคาสูง ส่งผลกระทบให้เครือข่ายมีกิจกรรมการผลิตปุ๋ยน้อยลง และจากกลุ่มที่เคยผลิตจำหน่าย กลายเป็นกลุ่มที่ต้องไปซื้อหาปุ๋ยอินทรีย์สำเร็จรูปมาใช้ กลายเป็นเครือข่ายขายรวมซื้อปุ๋ยอินทรีย์

ความยั่งยืนของเครือข่าย มีความยั่งยืนเนื่องจากพืชที่ผลิตจากปุ๋ยอินทรีย์ ยังมีความต้องการขยายตลาดในระดับสูง จึงส่งผลให้การเคลื่อนไหวของเครือข่ายมีสูงเช่นกัน

2. เครือข่ายการเงิน แนวโน้มเครือข่ายการเงินจะมีการขยายไปยังสหกรณ์และกลุ่มอื่น ๆ มีมากยิ่งขึ้น เพราะทุกคนที่มาร่วมประชุม มีการวางแผน เพื่อเผยแพร่ความรู้ไปยังกลุ่มของตน ในการทำธุรกิจด้านเงินฝาก เงินกู้ และการออม โดยมีจุดแข็ง คือ

จุดแข็ง การเผยแพร่ความรู้ส่วนใหญ่เน้นเรื่องการออมของกลุ่มมาก่อน และให้กลุ่มไปรณรงค์ให้สมาชิกในกลุ่มของตน เพื่อนำมาฝากไว้กับสหกรณ์การเกษตรระดับอำเภอหรือสหกรณ์อื่น ๆ ที่กลุ่มไว้วางใจ เชื่อถือ และสหกรณ์จะนำเงินไปฝากหรือให้กู้ข้ามไปยังสหกรณ์อื่น ๆ จึงทำให้ทั้งผู้กู้หรือผู้ฝากจะได้รับผลประโยชน์ด้วยกัน ผู้กู้ก็ได้รับเงินกู้ในอัตราดอกเบี้ยถูก ผู้ฝากก็ได้รับดอกเบี้ยจากเงินรับฝาก

จุดอ่อน ไม่สามารถหาสหกรณ์หรือหน่วยงานเป็นหลักประกัน หรือเผยแพร่ความรู้เรื่องการเงินให้กับผู้นำหรือสมาชิกเครือข่ายการเงินได้ตลอดเวลา และผู้นำในด้านการเงินสร้างยาก เพื่อบุคคลนั้นมีความชำนาญการเงินในชุมชน ต้องเป็นบุคคลที่สนใจเรื่องการเงินและการคลังในพื้นที่ และต้องมีความรู้เรื่องเงินมาพอสมควร

อย่างไรก็ตาม ความยั่งยืนของเครือข่ายการเงินจะยั่งยืนอยู่กับผลประโยชน์ที่แต่ละฝ่ายจะได้รับควบคู่ไปกับความเชื่อถือต่อกัน ถ้าการทำธุรกิจการเงินแต่ละคู่คล่องตัวไม่ผิดสัญญา ความเชื่อถือต่อกันก็ยิ่งสูงขึ้น ทำให้บทบาทผู้นำแต่ละกลุ่มสหกรณ์ยิ่งสูงขึ้นน่าเชื่อถือมากขึ้น

3. เครือข่ายข้าวสาร เป็นการสร้างเครือข่ายในระดับอำเภอขึ้นมาก่อนจากสหกรณ์พัฒนาชนบททุ่งสมอ จำกัด ที่มีโรงสีเป็นของตนเอง และได้สีข้าวจากสมาชิกเพื่อจำหน่าย แต่จากการดำเนินการสีข้าวมีผลกำไรเล็กน้อย แต่สมาชิกได้รับราคาข้าวเปลือกสูงกว่าท้องตลาด และสมาชิกมาซื้อข้าวสาร ไปบริโภคได้สะดวก

ลักษณะการเป็นเครือข่ายที่สำคัญ คือ ผู้นำกลุ่มอาชีพ กลุ่มสหกรณ์ และประชาชนทั่วไปซื้อข้าวสารจากสหกรณ์บริโภคและไปจำหน่าย จากการประชุมเครือข่ายแต่ละครั้งพบว่า ผู้นำได้รวบรวมตัวเลขการสั่งซื้อข้าวสาร ของแต่ละสหกรณ์และกลุ่มอาชีพที่ตนเองเป็นผู้นำ และราคาข้าวสารค่อนข้างสูง เมื่อสั่งซื้อจากแหล่งภายนอกจังหวัดการรวมกันสั่งซื้อข้าวสารเริ่มขยายเพิ่มมากขึ้น และมีสินค้าอื่น ๆ รวมอยู่ด้วย

จุดแข็งของเครือข่ายข้าวสาร คือ เป็นสินค้าที่ทุกคนมีความจำเป็นต้องซื้อหามาบริโภค และเครือข่ายมีโรงสีนาร่องของสหกรณ์พัฒนาชนบททุ่งสมอ และสามารถรับซื้อข้าวจากสมาชิกได้ กำลังการสีวันละ 20 เกลียน

จุดอ่อน ตลาดข้าวสารมีความต้องการของผู้บริโภคหลากหลาย รสนิยมของผู้บริโภคอาจจะเปลี่ยนได้ตลอดเวลา โดยเฉพาะเรื่องราคาข้าวสารหากมีแนวโน้มลดลงหรือ

สูงขึ้น จะทำให้การทำงานของเครือข่ายเกิดความไม่มั่นคง เพราะกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นการซื้อ-ขายข้าวสารระหว่างสหกรณ์กับกลุ่มต่าง ๆ และระหว่างสหกรณ์ด้วยกัน

4. เครือข่ายกลุ่มอาชีพ เป็นเครือข่ายขนาดใหญ่รองจากกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ลักษณะการรวมตัวของเครือข่ายกลุ่มอาชีพ เป็นเหมือนสร้างแผนปฏิบัติการตลาด เพื่อจะนำสินค้าประจำจังหวัดของกาญจนบุรีออกไปสู่ต่างจังหวัดให้ผู้ซื้อในต่างจังหวัดได้เห็นสินค้าที่ได้มาตรฐาน เป็นรูปธรรมจนสามารถสร้างรายได้เป็นอาชีพของกลุ่ม

การปฏิบัติสร้างเครือข่าย โดยให้ผู้นำกลุ่มมานำเสนอวิธีการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการทำตลาด จนเกิดเป็นเครือข่ายร่วมกันทั้งจังหวัด โดยมีพัฒนาชุมชนจังหวัดเป็นศูนย์กลางข้อมูลการตลาด และการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ สำนักงานสหกรณ์จังหวัด เป็นหน่วยงานเสริมให้การสนับสนุนการจัดหาตลาดที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสหกรณ์

จุดแข็ง เครือข่ายกลุ่มอาชีพมีสินค้ามากมาย กระจายจนเต็มพื้นที่ มีทั้งกลุ่มที่ตั้งกีดหน่วยงาน และกลุ่มที่ไม่ได้ตั้งกีดหน่วยงานของรัฐ ผู้นำกลุ่มมีความขยันในการเร่งรัดการตลาด และการกระจายสินค้า การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ ผู้นำส่วนใหญ่มีความสามารถในการผลิตสินค้าด้วย และสามารถนำสินค้าไปจำหน่ายได้ด้วย

จุดอ่อน เครือข่ายกลุ่มอาชีพเป็นเครือข่ายขนาดใหญ่ การรวบรวมสินค้าแต่ละครั้งทำได้ยากที่จะให้ได้สินค้าระดับมาตรฐาน แต่ก็มีหน่วยงานราชการที่คอยให้ความสำคัญในการคัดเลือก โครงการคัดเลือกเป็นบางช่วงที่มีการประกวดเกิดขึ้น และผู้นำที่ออกไปจำหน่ายสินค้าก็พยายามผลักดันแต่สินค้าตนเอง ถ้าสินค้านั้นเป็นสินค้าชนิดเดียวกันกับผู้ที่นำสินค้าออกไปจำหน่าย จึงทำให้กลุ่มอื่น ๆ เหมือนเป็นคู่แข่งกัน

5. เครือข่ายปุย เนื่องจากจังหวัดกาญจนบุรีเกษตรกรมีอาชีพทำไร่กันเป็นส่วนใหญ่ พืชสำคัญ ได้แก่ ข้าว โปด อ้อย ข้าว และพืชไร่อื่น ๆ ผสมผสานกับพืชสวนครัว เช่น หอมหัวใหญ่ ปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมี และปุ๋ยอินทรีย์ปีละ 3000 – 4000 ตัน โดยเฉพาะในปีใดที่พืชไร่มียาราคาสูง เกษตรกรจะปลูกกันหลายรอบ การดำเนินงานเครือข่ายโดยให้ผู้นำกลุ่มสหกรณ์ กรรมการสหกรณ์ และกลุ่มเกษตรกรต่าง ๆ มาตกลงกันในการซื้อปุ๋ย แต่ส่วนใหญ่แล้วยังต้องการซื้อขายกับคู่ค้าเก่า โดยใช้สหกรณ์การเกษตรพนมทวน จำกัด กับ สหกรณ์การเกษตรลูก้า ช.ก.ส. ช่วยจัดหาปุ๋ยมาจำหน่ายให้สหกรณ์อื่น ๆ

จุดแข็ง กิจกรรมเครือข่ายเรื่องปุ๋ยเป็นสินค้าจำเป็นของเกษตรกร จึงทำให้ความต้องการของเกษตรกรมีตลอดเวลา ทำให้เครือข่ายปุ๋ยมีการติดต่อกันตลอดเวลา นอกจากนั้นในจังหวัดกาญจนบุรีมีเครือข่ายชมรมผู้จัดการและพนักงานสหกรณ์ที่เชื่อมสัมพันธ์กันอยู่กับข้าราชการและชมรมผู้จัดการในต่างจังหวัด จึงมีความคล่องตัวในการประสานเครือข่ายปุ๋ยกับพ่อค้าได้ตลอดเวลา

จุดอ่อน เครือข่ายปฎิบัติกิจกรรมเฉพาะเวลาที่มีการสั่งซื้อปุ๋ยเท่านั้น ถ้าราคาสินค้าเกษตรตกต่ำก็จะทำให้การซื้อปุ๋ยที่เป็นเงินเชื่อระหว่างสหกรณ์กับสมาชิกค้างชำระมากขึ้น ส่งผลให้การเก็บเงินมาซื้อปุ๋ยในปีต่อไปก็ช้า และหาเงินมาเป็นทุนยากขึ้น เครือข่ายปุ๋ยก็ไม่มีกิจกรรมการซื้อปุ๋ยที่เร็วได้

ความยั่งยืน ปัจจัยที่ทำให้เกิดความยั่งยืน คือ กิจกรรมการซื้อ – ขายปุ๋ย ระหว่างเครือข่ายกับกลุ่มย่อย หรือสหกรณ์การเกษตรระดับอำเภอด้วยกัน จึงส่งต่อกิจกรรมกันระหว่างคนในชนบทกับสหกรณ์การเกษตร กลุ่มและสหกรณ์อื่น ๆ ภายในจังหวัด

6. เครือข่ายพนักงานสหกรณ์ เป็นเครือข่ายวิชาการที่มีบุคลากรหลายคนสะสมประสบการณ์มาหลายปี ไม่ว่าจะพนักงานสินเชื่อ บัญชี การเงิน การตลาดหรือผู้จัดการ ที่พยายามถ่ายทอดให้แก่กันภายในสหกรณ์ แต่การปฏิบัติเพื่อให้เกิดเครือข่าย โดยการประชุมร่วมกันระหว่างสหกรณ์ต่าง ๆ ในช่วงวันหยุดหรือช่วงเย็นของวันทำงาน การเรียนรู้ของพนักงานจากประสบการณ์ของตนเองหรือของเพื่อน ๆ ทำให้เกิดการแข่งขันในการทำงานและรณรงค์สหกรณ์ของตนเองมากขึ้น

จุดแข็งของเครือข่ายพนักงาน เป็นเครือข่ายถึงนักวิชาการ โดยการนำประสบการณ์ปัญหาหรือผลสำเร็จของแต่ละสหกรณ์มาพูดคุยกัน ถือได้ว่า เป็นเครือข่ายอย่างหนึ่ง การมาพูดคุยกันใครจะมาก็ได้ หรือไม่มาก็ได้ ไม่เป็นการบังคับ จะนำปัญหาหรือนำเรื่องมาเล่า นำสินค้ามาให้ช่วยจำหน่าย คุยเรื่องการเงิน เหตุการณ์บ้านเมือง ได้ตลอด เป็นชมรมเปิดข้าราชการจะมาพูดคุยแนะนำก็ได้เป็นเหมือนสภากาแฟของพนักงานสหกรณ์

จุดอ่อน ของเครือข่ายผู้จัดการหรือพนักงานสหกรณ์ถ้าตำแหน่งเป็นผู้จัดการมาร่วมประชุมก็จะมีน้ำหนักในการพูดเจรจา หรือการตัดสินใจ แต่ถ้าเป็นพนักงานระดับล่างก็จะเสียเปรียบในการตัดสินใจ และพนักงานสหกรณ์บางคน อาจจะมีข้อจำกัดในเรื่องของการเดินทาง เนื่องจากบ้านพักอยู่ห่างไกล ไม่สะดวกในการเดินทางมาร่วม จึงทำให้เครือข่ายมีผู้เข้าร่วมน้อย นอกจากนั้นการเรียนรู้การบรรยายเป็นวิชาการยังไม่มีการปฏิบัติ หากหน่วยราชการจะจัดหลักสูตรขึ้นทุกจังหวัดให้มีการเรียนหรือสอนร่วมกันในแต่ละวิชา ก็จะทำให้เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพพนักงานและเครือข่ายได้มากขึ้น

ความยั่งยืนของเครือข่ายเกิดจากผู้จัดการหรือเจ้าหน้าที่สหกรณ์ในฝ่ายต่าง ๆ ได้ติดต่อเรื่องธุรกิจการค้าด้วยกัน มีการพบปะสังสรรค์ต่อกัน นำปัญหาจากสหกรณ์มาช่วยกันคิดช่วยกันแก้ไข จึงทำให้ความเป็นเครือข่ายมีความยั่งยืน

7. เครือข่ายวัสดุ ขบวนการสหกรณ์มีการทำธุรกิจรวมซื้อ หรือรวมขายกันอยู่ก่อนแล้ว แต่หลังจากที่มิวิชัยเข้าไป สหกรณ์ได้มีการรวมกันซื้อ – ขายมากขึ้น วัสดุสำนักงานที่สหกรณ์ซื้อมากที่สุด ได้แก่ เครื่องเขียนและสิ่งพิมพ์ โดยสั่งซื้อจากชุมนุมสหกรณ์การเกษตรกาญจนบุรี

วัสดุสำนักงาน ปุ๋ย ข้าวสาร เมล็ดพันธุ์ และผ้าทอมือ ซึ่งสหกรณ์ได้ติดต่อสัมพันธ์กับสหกรณ์แต่ละสหกรณ์อยู่ก่อนแล้ว และในการติดต่อระหว่างกันนั้นสหกรณ์จะสั่งซื้อวัสดุอุปกรณ์สำนักงานด้วย นอกจากนี้พืชผักที่สหกรณ์จะทำกับสมาชิก แต่ระหว่างสหกรณ์กับสหกรณ์ และสหกรณ์กับชุมชน เมื่อมาประชุมจัดทำแผนเครือข่ายด้วยกัน ก็เกิดแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารในที่สุดก็เกิดกิจกรรมเพิ่มมากขึ้น เช่น เครือข่ายเมล็ดพันธุ์ เหตุผลที่เกิดเครือข่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวขึ้นมา เนื่องจากการประชุมเครือข่ายผู้จัดการ และสหกรณ์การเกษตรท่าม่วง เห็นว่า ราคาเมล็ดพันธุ์ข้าวราคายังสูงขึ้น จึงได้ทดลองปลูกและเก็บเกี่ยวเป็นเมล็ดพันธุ์ข้าว ทดลองใช้และได้คุณภาพพอกันกับซื้อเมล็ดพันธุ์จากบริษัท สหกรณ์จึงจัดทำเป็นแปลงเมล็ดพันธุ์ แล้วเชิญชวนให้สมาชิกมาเข้าร่วมโครงการ และร่วมกับผู้นำกลุ่มสหกรณ์ในเขตอำเภอท่าม่วง ที่มีแหล่งน้ำคลองชลประทานอุดมสมบูรณ์ สมาชิกที่มาเข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ได้ราคาข้าวเปลือกสูงกว่าเท่าตัว และกระจายไปยังสหกรณ์การเกษตร สุวรรณภูมิ พนมทวน ท่ามะกา และสหกรณ์การเกษตรเมือง สั่งซื้อปีละหลายตัน จนสหกรณ์การเกษตรท่าม่วงผลิตไม่พอจำหน่าย

จุดแข็ง เครือข่ายวัสดุสำนักงานของสหกรณ์เห็นว่า จะช่วยให้พนักงานต่างทำงานได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และประโยชน์จะตกแก่พนักงานก่อนจะตกถึงสหกรณ์ ผู้นำสหกรณ์ให้ความสนใจและผลักดันสู่การร่วมมือกันทั้งจังหวัด

จุดอ่อน ตลาดเรื่องวัสดุสำนักงาน ราคาเพิ่มขึ้นในการสั่งซื้อแต่ละครั้ง แบบพิมพ์ต่าง ๆ ส่วนใหญ่ของชุมนุมสหกรณ์จังหวัดสั่งซื้อจากชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย ส่วนการบริหารองค์กรสหกรณ์แนวโน้มน่าจะใช้วัสดุสำนักงานน้อยลง

ความยั่งยืนของเครือข่ายจะจับคู่ซื้อขายกันระหว่างชุมนุมสหกรณ์กาญจนบุรีกับสหกรณ์สมาชิก ถือว่า ชุมชุมเป็นแม่ข่าย และกิจกรรมการรวมกันซื้อยั่งยืนถาวร เพราะชุมนุมสหกรณ์กาญจนบุรีสั่งซื้อจากชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย เป็นชุมนุมระดับชาติได้ราคาสินค้าถูกกว่าท้องตลาด จึงทำให้สหกรณ์อื่น ๆ ไม่ซื้อโดยตรง การเกิดเครือข่ายวัสดุสำนักงาน ที่สหกรณ์ต่าง ๆ ได้ร่วมมือชุมนุมสหกรณ์ถือว่าเป็นอำนาจต่อรองอย่างหนึ่งในขบวนการสหกรณ์ที่เห็นเป็นรูปธรรม ทีมวิจัยทุกคนพยายามชี้ให้ประชาชน ผู้จัดการ และเจ้าหน้าที่สหกรณ์ได้เห็น และเรียนรู้ในสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วนำไปปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะกิจกรรมพื้นที่

ในการจัดทำเครือข่ายขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี โดยสรุปแล้วมีเครือข่ายกิจกรรมเกิดขึ้นจำนวน 7 เครือข่าย คือ เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ การเงิน ข้าวสาร กลุ่มอาชีพ ปุ๋ย พนักงานสหกรณ์ และวัสดุสำนักงานของสหกรณ์ การทำวิจัยแบบมีส่วนร่วมในครั้งนี้

นี้มีข้อบกพร่องที่ควรนำไปใช้ในภาพรวมหลายด้าน และที่สำคัญของประเด็นนักวิจัยพื้นที่ต่อคำถามเรื่อง “เป้าหมายของเครือข่าย” สุดท้ายจะมีเครือข่ายหรือไม่ และการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้จึงกลายเป็นข้อบกพร่องอย่างใหญ่หลวง เรื่อง “การทำความเข้าใจระหว่างนักวิจัยด้วยกัน เรื่องความหมายคำจำกัดของเครือข่าย” ที่แท้แล้ว คืออะไร

สำหรับจังหวัดกาญจนบุรีมีกลุ่มอาชีพ กลุ่ม OTOP จำนวนมากขึ้นทะเบียนไว้กับพัฒนาชุมชนจังหวัด จะใช้จังหวัดเป็นเครือข่าย ถือว่าเป็นเครือข่าย ด้วยระบบหรือหน่วยราชการการเป็นเครือข่ายจึงเกิดขึ้นเพราะภาครัฐ โดยพิจารณาได้ ดังนี้

1. ลักษณะการร่วมกลุ่ม ผู้นำที่มาก่อนส่วนใหญ่ เนื่องจากได้รับเชิญทั้งทางจดหมายราชการ และทางโทรศัพท์ ที่ต้องการให้กลุ่มต่าง ๆ มารวมกัน ฉะนั้น ถ้าทางราชการไม่นัดมา หรืออำนวยความสะดวกในการเดินทางประชาชนก็จะมาไม่ได้ ในเครือข่ายเหล่านี้ ได้แก่ เครือข่ายกลุ่มอาชีพ กลุ่ม OTOP เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ ซึ่งกลุ่มเป็นเพียงผู้ผลิต เครือข่าย คือ การรวมกลุ่มย่อยหลาย ๆ กลุ่มเข้ามาเป็นศูนย์กลางเดียวกัน คือ พัฒนาชุมชนจังหวัด หรือเกษตรจังหวัด หรือพัฒนาที่ดินจังหวัด การกระตุ้นให้เกิดการรวมกลุ่มเป็นเครือข่าย จึงไม่ใช่เกิดจากสิ่งเร้าภายในให้ผู้นำเหล่านั้นเดินทางมาพบกัน ในทางกลับกันมองในมุมมองตัวผู้นำหลายคน เห็นว่า เครือข่ายกลุ่มอาชีพ ไม่จำเป็นต้องเดินทางมาพบกัน โดยเฉพาะผู้นำ เพราะกิจกรรมเป็นเพียงการจัดหาสินค้าที่มีคุณภาพแล้วรวบรวมกันไปจำหน่าย ผู้นำจึงติดต่อกันทางโทรศัพท์ก็เป็นการเพียงพอ ซึ่งแตกต่างจากเครือข่ายอื่น ๆ ได้แก่ เครือข่ายพนักงานสหกรณ์ที่การพบปะกัน เพื่อให้เกิดการซื้อขายกัน รับฝากเงินกัน และสั่งซื้อวัสดุสำนักงานด้วยกัน แรงกระตุ้นให้ผู้จัดการหรือพนักงานที่ได้รับมอบหมายให้มาพบกันเป็นแรงกระตุ้นภายในที่อยากจะมาพบกัน และอยากจะระบายออกมา การดำเนินงานเครือข่ายทั้งหมดจึงมุ่งมาที่เครือข่ายผู้จัดการ หรือชมรมผู้จัดการและพนักงานสหกรณ์

2. ลักษณะของทุน องค์กรทุกองค์กรส่วนใหญ่แล้วต้องมีทุนของตนเอง เช่น สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพ และกลุ่มสตรีสหกรณ์ แต่เครือข่ายที่เกิดขึ้นไม่มีเงินทุนกลางเป็นของตนเองที่จะไว้บริการ จึงจำเป็นต้องหาทุนมาเป็นกองกลางไว้ใช้ ในการทำงานให้เกิดประโยชน์ หรืออาจจะมี แต่จะเป็นเงินของหน่วยราชการ เป็นงบประมาณค่าใช้สอย สำหรับการประสานงานระหว่างกลุ่มเครือข่ายต่าง ๆ ภายในจังหวัด จึงจำเป็นต้องหาทุนไว้ดำเนินงาน

3. ความเป็นผู้นำ ทุกกลุ่มที่มาร่วมแสดงความคิดเห็น แม้ว่าจะเป็นคนเดียวกันในหลายเครือข่าย ก็พยายามแสดงบทบาทในการเป็นแกนนำให้เกิดเครือข่าย ในขณะที่เดียวกันเมื่อมองเป้าหมายของงานวิจัย เพื่อแก้ปัญหาคนจนที่จดทะเบียน ผู้นำหลายคนได้จดทะเบียนคนจนแต่ไม่ได้ช่วยเรื่องรายได้ให้สูงขึ้นได้ นอกจากผู้นำต้องทำงานหนักขึ้น เพื่อให้หลุดพ้นความยากจน

ในส่วนของคนจนจดทะเบียนอื่น ๆ ผู้นำไม่ได้ชักชวนให้มารวมกลุ่ม เพราะไม่ได้ติดต่อทำกิจกรรม แต่ถ้าคนจนเหล่านั้นได้อยู่ในกลุ่ม เช่น กลุ่มสตรีสหกรณ์ เมื่อกลุ่มดูแล ก็จะมีงานทำ มีรายได้เข้าครอบครัว จึงเป็นทางหนึ่งที่แก้ปัญหาคนจนลงได้ นอกจากนั้นแล้วผู้นำยังต้องเสียดสหลายอย่าง เพื่อให้กลุ่มและเครือข่ายทำงานในช่วงต่อไปได้ บทบาทผู้นำจึงเป็นปัจจัยหลักในการสร้างเครือข่ายให้ถาวรในงานวิจัยนี้

4. การบริหารจัดการ ยังมีหลายฝ่ายคิดว่า ธุรกิจสหกรณ์เป็นธุรกิจขนาดเล็ก ไม่สามารถเติบโตได้ทางธุรกิจให้ขยายเป็นสาขาย่อย ๆ ของตน เช่น กรณีข้าวสาร การจัดเครือข่ายข้าวสารเห็นว่า สหกรณ์พัฒนาชนบททุ่งสมอ ที่มีโรงสี สีข้าวเปลือกจากสมาชิกออกจำหน่าย ก็จะทำให้สหกรณ์พัฒนาชนบททุ่งสมอขายข้าวสารได้มากขึ้น เป็นตัวแทนสมาชิกและเกษตรกรในพื้นที่ แต่ถ้าขายราคาสูงเพื่อให้ได้กำไร สหกรณ์ตัวแทนก็มีกำไรด้วย ก็ยังทำให้ผู้บริโภครู้สึกว่าการขายข้าวสารสูงกว่าท้องตลาด ก็จะไม่มาซื้อจากสหกรณ์ เครือข่ายจึงอยู่ที่การจัดการว่า มีการคิดถึงกำไรหรือไม่ และในกิจกรรมอื่น ๆ ก็เช่นกัน ผู้จัดการและประธานสหกรณ์ต้องมองถึงวิธีการจัดการ เพื่อให้เครือข่ายมีความยั่งยืน

5. คุณภาพสมาชิก สมาชิกสหกรณ์แบ่งกลุ่มที่มีผลประโยชน์โดยตรงต่อการมีเครือข่าย ดังนั้น สมาชิกต้องสนับสนุนให้มีเครือข่าย สนับสนุนกิจกรรมเครือข่าย เพราะถ้ามีกิจกรรมแล้วสมาชิกไม่ร่วมมือ ก็จะทำให้เครือข่ายอ่อนแอ เช่น กรณีข้าวสาร ปู๋ย หรือวัสดุสำนักงานที่สหกรณ์ช่วยกันจัดหาช่วยกันซื้อ แต่สมาชิกระดับล่างไม่มาซื้อต่อจากสหกรณ์ ก็อาจจะทำให้สหกรณ์ขาดทุน

ดังนั้น การรับรู้ปัญหาจากสมาชิกสหกรณ์หรือกลุ่มต่าง ๆ ในพื้นที่จะทำให้การแก้ปัญหาในสหกรณ์และเครือข่ายทำได้ตรงจุด แล้วช่วยกันวิเคราะห์แบบไม่เป็นทางการในเรื่องเครือข่ายพนักงาน หรือชมรมผู้จัดการสหกรณ์ก็เช่นกันที่สะท้อนถึงการช่วยวิเคราะห์ปัญหาแล้ว นำกลับไปตัดสินใจร่วมกับกรรมการของแต่ละสหกรณ์ สุดท้ายผลก็คือ การพัฒนาคุณภาพของ สมาชิกให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเครือข่าย

6. การเรียนรู้ ทีมวิจัยได้เห็นการเรียนรู้จากเครือข่ายต่าง ๆ ใน 3 ระดับ คือ

6.1 ระดับจังหวัด จะเห็นว่า ผู้มาประชุมจะเรียนรู้เฉพาะปัญหาของตนที่จะนำไปแก้ในสหกรณ์ของตน ตั้งแต่เครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์ ผู้นำกลุ่มเกษตรกรจะพยายามผลิตปุ๋ยอินทรีย์ และนำผลผลิตการเกษตรอินทรีย์ออกไปจำหน่ายตามที่ตนต้องการ

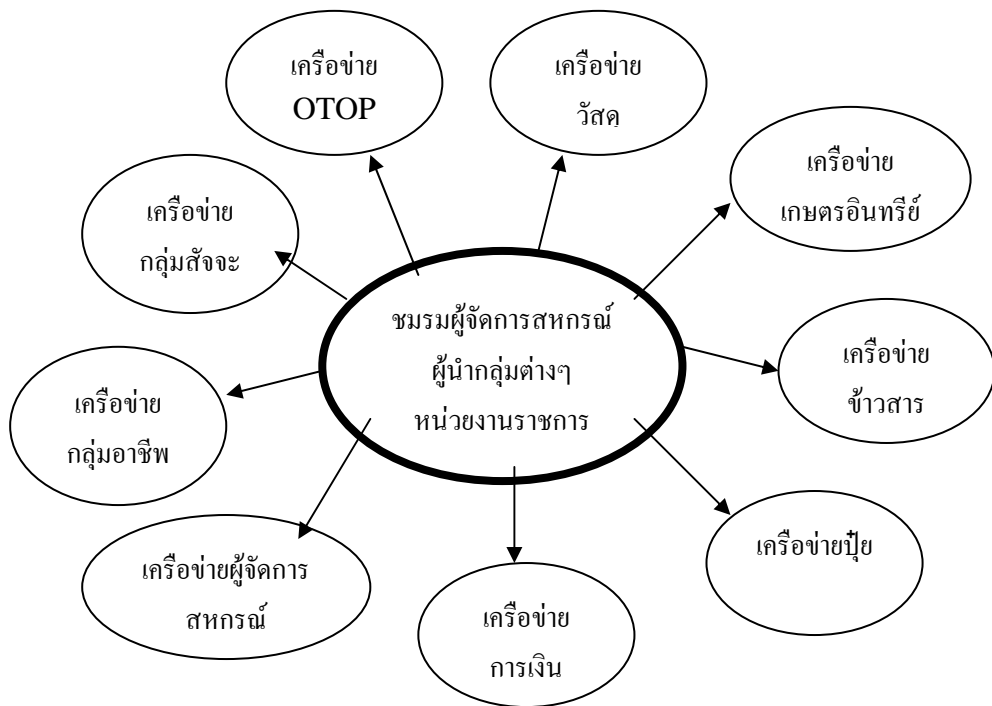
6.2 ระดับอำเภอ หลายกลุ่มเห็นว่า การมาเป็นเครือข่ายระดับอำเภอจะมีความสะดวกมากกว่า เพราะมีความใกล้ชิดกัน เช่น กลุ่มทอผ้าบ้านหนองขาว กลุ่มหัตถกรรมพระแทน ฯลฯ ต่างก็เห็นว่า ระดับอำเภอมีความคล่องตัวในระดับที่สูงกว่าระดับจังหวัดในการ

ประสานงาน การพบปะ หรือการประชุม การฝึกอบรม การเรียนรู้ อย่างไรก็ตามก็ขึ้นอยู่กับว่ากลุ่มพื้นที่มีกิจกรรมอะไร

6.3 ระดับชุมชน การเรียนรู้กิจกรรมจริง ๆ แล้วเกิดขึ้นในชุมชนเป็นหลัก และแต่ละชุมชนก็จะนำเสนอกิจกรรมของตน แก้ไขปัญหาของตนเอง ในการแก้ไขปัญหาความยากจนของผู้จดทะเบียนก็เช่นกัน จะสามารถฝึกงานหารายได้ภายในกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเกษตรอินทรีย์ กลุ่มทอผ้า กลุ่มจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ หากคนจนที่ต้องการสร้างรายได้ก็เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว มาเรียนรู้ ก็จะสามารถหลุดพ้นจากความยากจนได้ ในแง่ของการมีงานทำเป็นต้น

โดยสรุป ข้อเสนอแนะ เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการค้นพบในงานวิจัยฉบับนี้

แผนภูมิที่ 5.1 รวมเครือข่ายขบวนการสหกรณ์ในจังหวัดกาญจนบุรี

เหตุผลสำคัญในการให้ชมรมผู้จัดการเป็นเครือข่ายร่วมของเครือข่ายทั้งหมด เพราะเหตุผลที่ว่า เมื่อทีมวิจัยถอนตัวแล้ว แต่ชมรมผู้จัดการและพนักงานสหกรณ์ยังอยู่ในพื้นที่ก็สามารถทำงานเป็นเครือข่ายคุณค่าได้